

Міністерство екології та природних ресурсів України

Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта»

Всеукраїнський конкурс
«До чистих джерел»

Каталог конкурсних робіт 2011 року

Київ 2011

УДК 502.453 (282.247.32)
ББК 26.222
М76

Каталог конкурсних робіт Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел» – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2011. – 100 с.

ISBN 978-966-8670-78-7

До збірки увійшли кращі роботи щорічного Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел», спрямовані на поліпшення стану джерел, водойм і річок України, раціональне використання водних ресурсів, виховання дбайливого ставлення громадян до водних об'єктів, їх охорони і відтворення шляхом залучення широких верств населення до практичної природоохоронної роботи, розвитку громадських природоохоронних ініціатив.

УДК 502.453 (282.247.32)
ББК 26.222
М76

ISBN 978-966-8670-78-7

Міністерство екології та природних ресурсів України
Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта»

Щорічний всеукраїнський конкурс «До чистих джерел»

Щорічний Всеукраїнський конкурс «До чистих джерел» був започаткований громадськими природоохоронними організаціями у 2000 році та затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 51 від 24 січня 2001 року.

Основні положення про конкурс «До чистих джерел»

Метою Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел» (далі – Конкурс) є розширення в суспільстві практичної природоохоронної діяльності, спрямованої на охорону і поліпшення стану джерел, річок та водойм України, раціональне використання водних ресурсів, підвищення екологічної і правової обізнаності громадян щодо охорони водних ресурсів шляхом залучення широких верств населення до практичної природоохоронної роботи, розвитку громадянських екологічних ініціатив.

Учасники Конкурсу

Учасниками Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел» вважаються місцеві державні адміністрації, сільські, селищні та міські ради, колективні та індивідуальні земле- і водокористувачі, установи, підприємства усіх форм власності, загальноосвітні, професійно-технічні, позашкільні та вищі навчальні заклади, засоби масової інформації, громадські організації, окремі громадяни, які надіслали до Конкурсної комісії відповідно оформлені матеріали з підсумками своєї діяльності у сфері охорони та оздоровлення водних об'єктів України.

Завдання Конкурсу

Основними завданнями Конкурсу є:

- підтримка та активізація природоохоронної діяльності, спрямованої на досягнення конкретних практичних результатів з охорони та оздоровлення водних об'єктів, порівняння існуючої практики використання водних ресурсів з вимогами Водного кодексу України, здійснення конкретних заходів, що зменшують розбіжності між ними;
- залучення широкої громадськості до практичної природоохоронної діяльності шляхом підтримки державою екологічних ініціатив об'єднань громадян та окремих активістів;
- поліпшення просвітницько-інформаційної діяльності ЗМІ щодо основних положень Водного Кодексу України та практики його застосування, актуальних проблем стану водних ресурсів, його

реального впливу на здоров'я людей, висвітлення прикладів позитивної практики водокористування.

Напрями діяльності, що підтримуються Конкурсом

Проведення комплексу робіт з оздоровлення (відновлення) окремих річок за участі органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та широкої громадськості, зокрема:

- відновлення та впорядкування джерел;
- впорядкування і догляд (очищення, залуження, залісення) існуючих прибережних захисних смуг річок;
- створення прибережних захисних смуг;
- провадження заходів з відновлення історично сформованих природних ландшафтів у межах водоохоронних зон річок;
- створення (та утримання) об'єктів природно-заповідного фонду для збереження біорізноманіття біля витоків, на дільницях, важливих для гідрологічного і гідробіологічного режимів та у дельтах річок тощо;
- вивчення стану окремих річок (збір інформації) та розробка і впровадження планів дій з їх оздоровлення;
- заходи інформаційно-просвітницької діяльності серед населення, зокрема: підготовка та поширення серед громадськості, керівників підприємств та посадових осіб органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування різнопланової інформації (книг, брошур, буклетів, плакатів, листівок, тощо) про водойми України і плани дій з охорони та відновлення конкретних водних об'єктів;
- публікації у засобах масової інформації за тематикою завдань Конкурсу та висвітлення реалізації заходів, що ним підтримуються;
- проведення науково-практичних конференцій, конкурсів, виставок тощо;
- проведення заходів щодо збереження історико-культурної спадщини в долинах річок, зокрема, організація та підтримка у долинах річок еколого-етнографічних туристських маршрутів, баз відпочинку, «екологічних навчальних стежок» тощо;
- впровадження заходів щодо утримання у зразковому санітарному стані території річкових долин, особливо у межах населених пунктів, створення парків, скверів, лісопарків та інших об'єктів зеленого будівництва в межах водоохоронних зон водних об'єктів;

- проведення громадських слухань з проблем відповідності стану водних ресурсів вимогам Водного кодексу України та розгляд конкретних Планів дій з поліпшення стану водних ресурсів;
- проведення громадських екологічних експертиз для визначення доцільності утримання окремих ставків та водосховищ на малих і середніх річках, експлуатації та утримання окремих осушувальних та зрошувальних меліоративних систем тощо;
- інші види діяльності, внаслідок яких можна досягти істотного поліпшення стану водних об'єктів або зростання суспільних можливостей для розв'язання водно-екологічних проблем.

Категорії (номінації) Конкурсу

Переможці Конкурсу визначаються за такими категоріями (номінаціями):

1. Представник місцевої державної адміністрації, депутат місцевої ради.
2. Представник державної екологічної інспекції.
3. Представник місцевої санепідемслужби.
4. Колективи земле- і водокористувачів, установ та підприємств.

5. Зареєстровані громадські організації.
6. Екологічні товариства і гуртки загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних закладів.
7. Студентські товариства і гуртки.
8. Автори публікацій (у т. ч. у засобах масової інформації).
9. Незареєстровані групи громадян (у т.ч. індивідуальні учасники).

Порядок проведення Конкурсу

Інформація на сайті Міністерства екології та природних ресурсів України (www.menr.gov.ua).

Адреса конкурсної комісії «До чистих джерел»:

03035, м. Київ, МСП, вул. Урицького, 35, Міністерство екології та природних ресурсів України, з поштовою «Для конкурсної комісії “До чистих джерел”». Електронна адреса: dzherelakonkurs@gmail.com

Конкурсна комісія розглядає лише ті роботи, які повністю представлені в друкованому та електронному вигляді.

Водоспад «Джурджур»,
Хапхальський заказник (АР Крим)

Наша мрія – зразковий санітарний
стан Зеленогайського ставка!
Гурток «Еколог» Зеленогайської
ЗОШ І–ІІІ ст.
(смт Високий, Харківська область)

Заповіднику «Асканія-Нова»
– чисті водойми! ЗОШ І–ІІІ ст.
(смт Асканія-Нова, Чаплинський
район, Херсонська область)

Розчищення джерела
Власівської балки,
екологічний центр «Жайворонок»
(смт Петрове,
Кіровоградська область)

Національний природний парк «Подільські товтри»
(Хмельницька область)

Вивчення стану та охорона річки Красної, ЗОШ І–ІІІ ст. № 8
(м. Сватове, Луганська область)

Облаштування Грижинецьких джерел, екологічний гурток «Екос»
ЗОШ І–ІІ ст.
(с. Грижинці, Тиврівський район, Вінницька область)

Нижньодністровський національний природний парк (Одеська область)

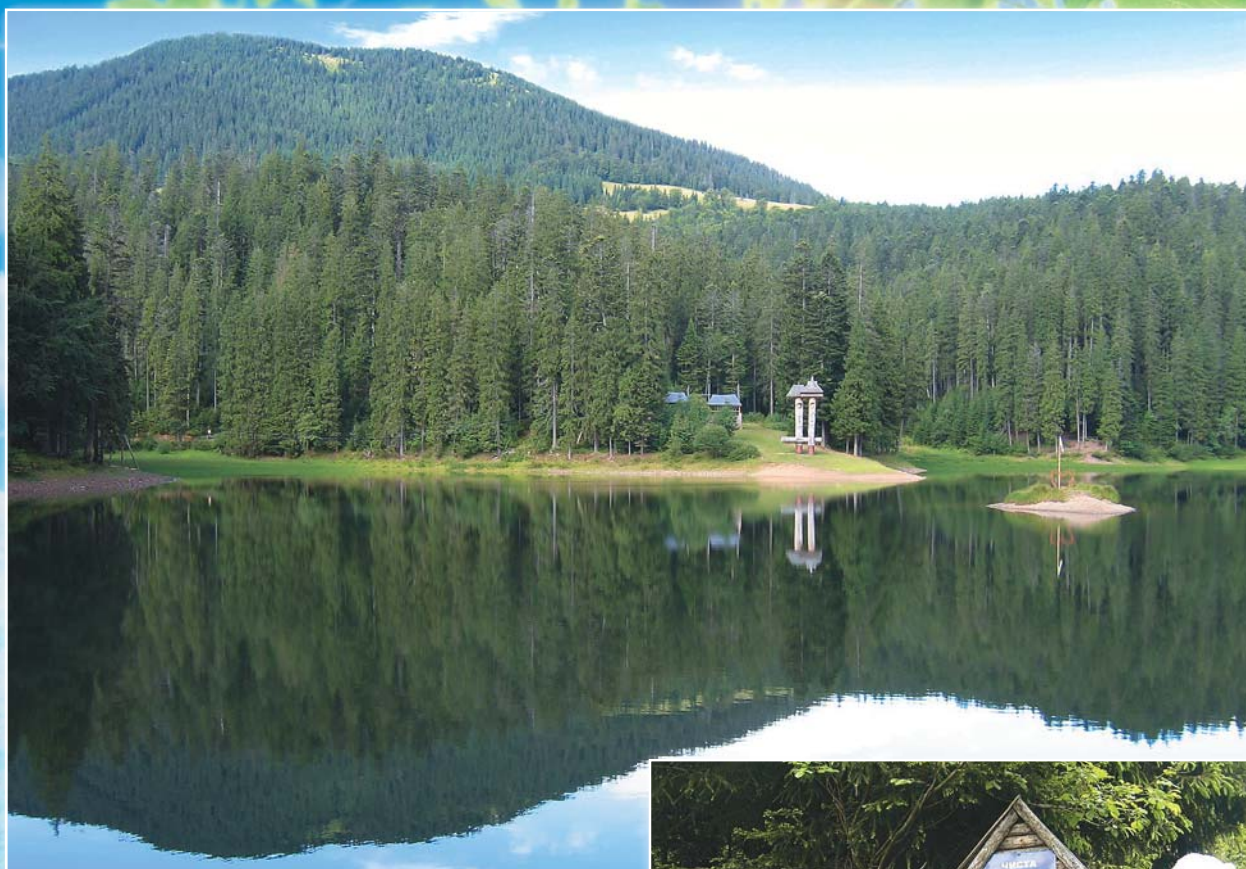
Біля власноруч облаштованого джерела. Учні Добротівського навчально-виховного комплексу (с. Добротів, Надвірнянський район, Івано-Франківська область)

Практична допомога та вивчення екологічного стану р. Салалаївка, Луцька ЗОШ І-ІІІ ст. № 23

Подаруй річці нове життя!
ЗОШ І-ІІІ ст. № 15
(м. Вінниця)

Озеро «Синеvir» (Закарпатська область)

До чистих джерел «Синевиру»,
Національний природний парк «Синеvir»
(с. Синеvir, Міжгірський район,
Закарпатська область)

Облаштування «Джерела партизанської
слави», дитяча громадська екологічна
організація «Біощит»
(м. Красний Луч, Луганська область)

Дослідження якості води в межах
м. Гайсина, ЗОШ І–ІІІ ст. № 4
(м. Гайсин, Вінницька область)

**Переможці
Всеукраїнського конкурсу
«До чистих джерел»
у 2011 році**

Номінація 1. «Представник місцевої державної адміністрації, депутат місцевої ради»

	Місце	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	I	Впорядкування та очистка джерел	Лисянська сільська рада, КП «Благоустрій»	смт Лисянка, Лисянський район, Черкаська область
2	II	Впорядкування та догляд за прибережними захисними смугами річок	Болехівська міська рада	м. Болехів, Івано-Франківська область
3	III	Шевелівське джерело	Шевелівська сільська рада	с. Шевелівка Балаклійський район, Харківська область

Номінація 4. Колективи земле- і водокористувачів, установ та підприємств

	Місце	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
4	I	До чистих джерел «Синевиру»	Національний природний парк «Синеvir»	с. Синеvir, Міжгірський район, Закарпатська область
5	II	З джерелець починається річок усіх буття	Ірпінське міжрайонне управління водного господарства	Києво-Святошинський район, Київська область
6	II	Збережемо для нащадків річку Радичівку – річку батьківщини Івана Франка	Дрогобицьке управління водного господарства	м. Дрогобич, Львівська область
7	III	Наші джерела й річки нам берегти	Кіровоградське міжрайонне управління водного господарства	м. Кіровоград
8	III	Природоохоронні та енергосозберігаючі аспекти утилізації синьозелених водоростей	Регіональний ландшафтний парк «Кременчуцькі плавні»	м. Кременчук, Полтавська область
9	III	Прищеплення дбайливого ставлення населення Житомирської області до охорони та відтворення водних ресурсів	Житомирське обласне управління водних ресурсів	м. Житомир
10	Подяка	Проблеми міських рік	Бахчисарайське міжрайонне управління водного господарства	м. Бахчисарай, Автономна Республіка Крим
11	Подяка	Робота з екологічної освіти та пропаганди бережливого відношення до водних ресурсів як елемент управління водними ресурсами	Кримське басейнове управління водних ресурсів м. Сімферополь	м. Сімферополь, Автономна Республіка Крим

Номінація 5. Зареєстровані громадські організації

	Місце	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	2	3	4	5
12	I	Проект «Джерельна вода»	ЗОШ I–II ст. № 80, координатор осередку – Семенченко Валентина Іванівна; голова Ради організації – Ягущина Наталія	м. Макіївка, Донецька область
13	II	Джерело партизанської слави	Дитяча громадська екологічна організація «Біощит»	м. Красний Луч, Луганська область

1	2	3	4	5
14	II	Парковому озеру – бути	Комсомольський міський осередок ВДС «Екологічна варта»	м. Комсомольськ, Полтавська область
15	III	Біологічні проблеми малих річок України на прикладі річки Сошенки	ВДС «Екологічна варта» Ізяславський НВК ЗОШ II–III ст. № 5, гімназія, керівник – Румянцева Олена В'ячеславівна	м. Ізяслав, Хмельницька область
16	III	Джерело Серафима Саровського у вільховій балці в селищі Стара Краснянка	Старокраснянський вуличний комітет	м. Кремінна, Луганська область
17	III	Сприяння екологічній обізнаності населення з метою виховання відповідального ставлення до водних ресурсів як необхідної умови сталого розвитку регіону	Громадська організація «Центр муніципального та регіонального розвитку – ресурсний центр» (ГО «ЦМРР-РЦ»)	м. Івано-Франківськ
18	Подяка	Вознесенське джерело	Громадська організація «Мистецька Бобринеччина» Секретар організації – Светлова Наталія Сергіївна	м. Бобринець, Кіровоградська область
19	Подяка	Півострів кохання – символ гармонії котелевців з природою	Котелевська районна молодіжна громадська організація «Молодіжний регіон». Голова – Хомяков Роман Володимирович	смт Котельва, Котелевський район, Полтавська область

Номінація 6. Екологічні товариства і гуртки загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних закладів

	Місце	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	2	3	4	5
20	I	Малим річкам – велику воду	Екологічна група «Веселка», Красненська ЗОШ I–III ст., керівник – Єщенко Олена Миколаївна	с. Красне, Кегичівський район, Харківська область
21	I	«Хочеш напитися цілющої води? Доглядай за джерелами!»	Екологічний гурток «Юні друзі природи» НВК, керівник – Шеремет Світлана Анатоліївна	с. Перемога, Глухівський район, Сумська область
22	II	Вода – найбільше багатство на світі	Гурток «Юний еколог» ЗОШ I–III ст., керівник – Крупина Юрій Миколайович	с. Краснопілля, Коропський район, Чернігівська область
23	II	Науково-практична конференція «Дослідження річки Удай та водойм рідного краю»	Краєзнавчі гуртки: гімназії № 1, спеціалізованої школи I–III ст. № 6, клуб «Екос» гімназії № 5, екоклуб «Сполох» ЗОШ № 7, гурток «Юний географ» ЗОШ № 12, керівник – Чернякова Світлана Миколаївна	м. Прилуки, Чернігівська область
24	II	Проблеми малих річок. Річка Сапалаївка – має право на життя	Загін «Блакитний патруль Краб» ЗОШ I–III ст. № 25, керівник – Лапків Віра Миколаївна	м. Луцьк

1	2	3	4	5
25	III	Бондаревські джерела	Еколого-природничий гурток «Паросток» Кривобалківська ЗОШ I–III ст., керівники пошукової групи – Вербицький Олександр Григорович, Вербицька Зоя Володимирівна	с. Крива Балка, Миколаївський район, Миколаївська область
26	III	Джерельна діброва	Екологічний загін «Небайдужі» ЗОШ I–III ст. №4, керівник – Білан Тамара Леонтіївна	м. Жмеринка, Вінницька область
27	III	Результати водоохоронної діяльності гуртка «Юний еколог» та загону «Голубий патруль»	Гуртки «Юний еколог» та «Голубий патруль», Розсошенська гімназія, керівник – Бажан Євгеній Анатолійович	с. Розсошенці, Полтавський район, Полтавська область
28	III	Розчистка джерелець річки Дракуля	Виноградівська ЗОШ I–III ст., керівник – Мутовчийська Алла Іванівна	с. Виноградівка, Арцизький район, Одеська область
29	Подяка	Вивчення екологічного стану р. Сапалаївка	Луцька ЗОШ I–III ст. № 23, керівник – Грובה Г. І.	м. Луцьк
30	Подяка	Вода на третій планеті Сонячної системи	Екологічний клуб «КОМЕК», пошуковий загін «Сьорчинг», робоча група “DUM SPIRO, SPERO”, ЗОШ I–III ст. № 2, керівник – Балабась Інна Віталіївна; Возняк Віталій Євстафійович	м. Комсомольськ, Полтавська область
31	Подяка	Дитячі громадські слухання – ефективна форма пропаганди екологічних знань	Пошуковий загін «Краплинка», Комсомольська гімназія ім. В. О. Нижниченка, керівник – Дроник Зінаїда Яківна	м. Комсомольськ, Полтавська область
32	Подяка	До чистих джерел: річка Токмачка	Екогрупа «Едельвейс», Григорівська ЗОШ № 2 керівник – Матюхіна Тетяна Михайлівна	с. Григорівка, Пологівський район, Запорізька область,
33	Подяка	Доторкнутись до природи можливо лиш серцем	Екологічна комісія СЗШ I–III ст. № 2	смт Тростянець, Тростянецький район, Вінницька область
34	Подяка	Збережемо чисте довкілля	Шкільне лісництво «Паросток» та природодослідницька група «Next», Баранівська гімназія, керівники – Тодоренко Н. П., Чернишова С. В.,	м. Баранівка, Житомирська область
35	Подяка	Кодима – ріка дитинства, тебе я бережу, вивчаю й доглядаю. Природні джерела екологічної стежки «Кіндратів яр»	Центр дитячої та юнацької творчості «Юні друзі природи» та «Юний еколог» керівник – Мочуляк Наталія Олександрівна	стм Любашівка, Одеська область
36	Подяка	Хай нас об'єднає краса	Шкільна Асоціація природничих наук ЗОШ I–III ст. № 1 керівник – Пасілецька Валентина Василівна	м. Ямпіль, Вінницька область

1	2	3	4	5
37	Подяка	Чисті джерела – скарби природи	Екологічний гурток «Географікраєзнавці» Ріпинська 30Ш I–II ст., керівник – Андрушків Дарія Степанівна	с. Ріпинці, Бучанський район, Тернопільська область
38	Подяка	Проект «Турбуємось про чисті водойми»	Пошукова група Молодіжненської 30Ш	смт Молодіжне, Долинський район, Кіровоградська область

Номінація 7. Студентські товариства і гуртки

	Місце	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	2	3	4	5
39	I	Латаття біле як індикатор якості води у річці Коломак	Студентський екологічний гурток при кафедрі екології та охорони довкілля, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка	м. Полтава
40	II	Дослідження впливу зовнішніх факторів середовища на якість водних об'єктів Стрийщини	Екологічний гурток «Чисте довкілля», Стрийський коледж Львівського національного аграрного університету. Керівник – Дмитришин Василь Федорович	м. Стрий, Львівська область
41	II	Чистим джерелам – нашу турботу	Студентська волонтерська організація при Донецькому державному університеті управління	м. Донецьк

Номінація 8. Автори публікацій (у т.ч. в засобах масової інформації)

	Місце	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	2	3	4	5
42	I	Монографія «Екологічний аудит водогосподарських систем»	Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України	м. Одеса
43	I	Телефільм «Південному Бугу – чисті береги!»	Черкашина Юлія Вікторівна – журналіст	м. Вінниця
44	II	Стан і використання водних ресурсів	Брусняк Валентина Семенівна – начальник відділу водних ресурсів, Сарненське управління водного господарства	м. Сарни, Рівненська область
45	III	Телефільм «Чудеса Поділля – Остапківське джерело»	Черкашина Юлія Вікторівна – журналіст	м. Вінниця
46	Подяка	Вода – дар Божий	Центр Капеланського душпастирства єпархії УГКЦ	м. Івано-Франківськ

Номінація 9. Незареєстровані групи громадян (у т.ч. індивідуальні учасники).

	Місце	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
47	I	Виконання заходів по заощадженню води в Івано-Франківській Духовній Семінарії	Івано-Франківська Духовна Семінарія	м. Івано-Франківськ
48	I	Заходи, направлені на збереження водних ресурсів, в тому числі і підземних, чистого докільця і біологічного різноманіття ділянки басейну річки Псел в Гадяцькому районі за останні 3 роки	Керівник – Торяник Микола Федорович	м. Гадяч, Полтавська область
49	II	Науково-дослідний проект «Подаруй річці нове життя»	Черешнюк Анна Олександрівна 30Ш I–III ст. № 15, керівник – Уманець Ольга Олександрівна	м. Вінниця
50	II	Покращення екологічного становища водного басейну м. Мерефи	Учні медичного ліцею, виховний центр «Еколог», Харківська районна рада Керівник – Нерез Тамара Миколаївна	м. Мерефа, Харківська область
51	III	Операція «Джерело»	Колодрібська Олена Іванівна районний методичний кабінет Немирівська районна рада	м. Немирів, Вінницька область
52	Подяка	До чистих джерел	Гіль Наталія Майданівська 30Ш I–III ст., керівник – Башмат Галина Миколаївна	с. Майдан, Дубенський район, Рівненська область
53	Подяка	Екологічний стан водних ресурсів України	Іллінецький державний аграрний коледж	м. Іллінці, Вінницька область
54	Подяка	Наукове обґрунтування проведення робіт з оздоровлення гідроекологічного стану та відтворення природних нерестовищ Самарської затоки	Колектив науковців кафедри іхтіології та гідробіології, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара	м. Дніпропетровськ
55	Подяка	Та водиця, що з криниці, чистою аж іскриться (проблеми забрудненості питної води нітратами) (дослідний проект)	Злотнік Яна Андріївна Гушинецька 30Ш I–III ст. Керівник – Поліщук Н. М.	с. Гушинці, Калинівський район, Вінницька область

**Роботи учасників
Всеукраїнського конкурсу
«До чистих джерел»
у 2011 році**

Номінація 1

«Представник місцевої державної адміністрації, депутат місцевої ради»

I місце

Назва конкурсної роботи – Впорядкування та очищення джерел у смт Лисянка Лисянського району Черкаської області.

Інформація про колективного заявника – Лисянська селищна рада, КП «Благоустрій» (Лисянський район, Черкаська область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – смт Лисянка.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс: очищено 6 джерел, висаджено більше 100 видів дерев.

Які екологічні проблеми вирішувалися – очищення джерел (окремі з яких мають лікувальні властивості), висадження дерев, укріплення берегів річки Гнилий тікач у межах району і селища зокрема.

На території Лисянського району є 21 гідрологічний заказник та пам'ятки місцевого значення. Найвідоміший – урочище «Калиновий кущ». Його знають не лише жителі Хижинців, Писарівки, Чеснівки та інших ближніх сіл Лисянського району, а й всієї округи. З давніх давен це джерело дарує людям напричуд смачну і чисту, як сльоза, воду. За переказами, сюди навідувались козаки із Січі, щоб обмити бойові рани і знову піти у бій за честь і волю. Та й чумаки, які верталися з далекого Криму, опинялися неодмінно біля «Калинового куща» - до світанку під потріскування нічного багаття вели журливі оповідки про життя і світ. «Калиновий кущ» гостинно приймав багатих і бідних, щасливих і знедолених – на всіх вистачало кришталевого добра із земних глибин.

У Лисянці збереглося джерело «Тарасова криниця», з якої малий Тарас носив воду дякові Єфрему, «беручи в нього уроки малювання». Там встановлений пам'ятний бронзовий знак: «Малий Тарас з відром та коромислом».

Урочище «Карлсбад» розташоване в смт Лисянці на правому березі річки Гнилий Тікич. В урочищі мають вихід на поверхню кілька джерел, два з яких досить по-

тужні. Джерельна вода, насичена залізом та іншими мінералами, розтікаючись берегом річки, утворює червоно-бурий осад.

З історичних довідок відомо, що на початку XIX ст. Лисянка перейшла у володіння коронного гетьмана Польщі Францішека Ксаверія Браницького. Гетьман поселив на Лисянських землях багачиншової шляхти. Через певний час Браницький продав Лисянку Юзефу Корвін-Моржковському. Моржковський відбудував маєток у Лисянці, який був зруйнований під час Коліївщини, а його дружина Юзефа Каролова заснувала в Лисянці притулок для хворих. У 1820 році біля маєтку була побудована водолікувальниця, яка і одержала назву від своєї господарки – «Карлсбад».

Вона назвала водолікарню за аналогією зі всесвітньовідомим курортом Карлові Вари (Карлсбад) у Чехії, який був заснований ще у XIV столітті та мав 12 цілющих джерел, водою з яких лікували порушення обміну речовин, у т. ч. цукровий діабет, захворювання органів травлення та опорно-рухового апарату.

Відомий письменник, поет, публіцист Пантелеймон Олександрович Куліш у своїх спогадах записав, що коли він важко захворів, то лікувався в багатьох місцях, але ніщо йому ніде не допомагало, доки він не приїхав до Лисянки, де поприймав цілющі ванни в «Карлсбаді» та позбавився своєї страшної недуги. Тут стояв будинок, у якому приймали ванни. Вода з джерел дубовим коритом текла в процедурне приміщення.

Але щоб не втрачати таку неперевершену історію та цілющі властивості джерел у смт Лисянка силами ентузіастів під куруванням селищних рад КП «Благоустрій» за сприяння місцевої адміністрації здійснюється природоохоронна робота.

У 2010 році відбулося впорядкування та очистка джерел у селищі Лисянка. Було задіяно безліч не байдужих жителів селища, 26 робітників КП «Благоустрій». Було очищено шість джерел, висаджено більше ста видів дерев.

Значно змінився екологічний стан водного об'єкта після виконаних робіт. Внаслідок співпраці після очищення джерел і проведення певних санітарних заходів, збільшилася кількість людей, що користуються цією водою. Дивлячись на значні зміни, зроблені певні висновки щодо впорядкування історичних пам'яток, громадськість не зупиняється на цьому і на майбутнє планує здійснити

на цьому об'єкті впорядкування під'їздів до цих джерел, надати інформацію засобом масової інформації про корисність і чистоту води в джерелах та можливості зробити аналіз.

Всі гідрологічні пам'ятки Черкащини сьогодні взяті на облік і дбайливо оберігаються, щоб і наступні покоління могли черпати з них наснагу для душі і зцілення для тіла.

II місце

Назва конкурсної роботи – Впорядкування та догляд прибережних захисних смуг річок.

Інформація про колективного заявника – Болахівська міська рада (м. Болахів, Івано-Франківська область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – природне джерело, яке знаходиться в місцевому лузі. За свідченнями місцевих жителів, це джерело є дуже давнім. Але внаслідок антропогенного впливу та впливу природних стихій воно перебуває у поганому стані.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Мета проекту: дослідити, відновити та впорядкувати природні джерела в околицях с. Гузієва; змінити ціннісне ставлення особистості до природи через формування екологічної культури.

Для практичної природоохоронної діяльності була обрана територія околиць с. Гузіїв. Під час обстеження джерел виявлено, що вони замулені надлишковим мулом, засмі-

чені побутовим сміттям, що призводить до зміни кольору, запаху та смаку води, біля них немає огорожі і розпізнавальних знаків.

У ході виконання роботи учасники проекту зіткнулися з такими екологічними проблемами: забруднення джерел та інших природних водойм, забруднення околиць села стихійними звалищами сміття, неконтрольований вивіз каміння і шутру з місцевої річки, що в результаті призводить до обвалу берегів під час повені, зменшення площі місцевого луку, замулення згаданого джерела.

При виконанні роботи були здійснені такі заходи:

- інформування населення про реалізацію проекту;
- залучення до співпраці органів місцевого самоврядування;
- організація акції «Збережи джерело»;
- проведення конкурсу фотосвітлини та малюнків серед учнів;
- колективне розчищення джерела від сміття, надлишкового мулу;
- встановлення загородження біля джерела.

При виконанні робіт органами місцевого самоврядування були виділені рукавички, поліетиленові пакети для сміття. Громадськість села допомагала при виконанні деяких робіт та забезпечила лопатами, відрами, сокирою.

До виконання робіт було залучено близько 50 осіб.

Проводилось анкетування громадськості стосовно поінформованості про екологічний стан природних джерел; був випущений спецвипуск газети «Чисті джерела».

Після виконаних робіт покращилась якість води: зник неприємний запах та колір; прилегла до джерела територія була очищена від сміття.

Розчищення джерела від сміття

В результаті проведених робіт учні не тільки відновили та впорядкували джерела, а й дістали моральне задоволення. Вони можуть пишатися результатами своєї роботи. Результати своїх напрацювань учні презентували у випуску щомісячної

шкільної газети «Екологічний вісник», виставках фотосвітлини.

В майбутньому ми плануємо продовжувати підтримувати екологічний стан джерела: весною очистити джерело від опалого листя, посадити кущ калини, відновити стік води.

План дій

1. Організаційний етап			
№	Назва заходу	Термін	Виконавці
1	Створити ініціативні групи для реалізації проекту	вересень 2011 р.	дирекція, учком
2	Заслухати на нараді з участю директора школи питання екологічного виховання	I семестр 2011р	директор школи, вчителі, творча група проекту
3	Організувати тематичні книжкові виставки	постійно діюча	бібліотекар
4	Організувати випуск стінгазети «Чисті джерела»	вересень 2011 р.	редколегія, екологічний гурток
5	Провести анкетування «Вивчення екологічного стану джерел» серед жителів села та учнів школи	вересень 2011 р.	учком, педагог-організатор, вчитель біології, керівник екологічного гуртка
6	Організувати співпрацю з громадськістю села	вересень 2011 р.	дирекція
2. Діяльнісний етап			
1	Організація акції: 1) «Збережи джерело» 2) Агітаційна акція «Джерельце»	вересень– жовтень 2011 р.	учні, вчителі
2	Провести конкурс фотосвітлини «Природа мого краю»	вересень– жовтень 2011 р.	вчитель образотворчого мистецтва
3	Організація трудових десантів: 1) «Чисте село – чиста Земля» 2) «Збережемо джерела»	жовтень 2011 р.	учні, громадськість села, вчителі
4	Конкурс малюнків на природничу тематику	жовтень 2011 р.	педагог –організатор, вчитель образотворчого мистецтва, учні
3. Узагальнюючий етап			
1	Випуск газети «Екологічний вісник»	щомісячно	екологічний гурток
2	Організація фотовиставки «Людина і природа»	жовтень– листопад 2011 р.	учні, педагог-організатор
3	Створення буклету «Скарби природи мого краю»	протягом реалізації проекту	учасники проекту

III місце

Назва конкурсної роботи – Шевелівське джерело.

Інформація про колективного заявника – Шевелівська сільська рада (Балаклійський район, Харківська область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – Шевелівське джерело.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

– поліпшення стану джерела шляхом його очистки;

– впорядкування території біля джерела.

Перелік виконаних робіт громадою села Шевелівка:

– зроблено під'їзну дорогу до джерела;

– облаштовано територію біля джерела;

– встановлено залізобетонні плити, щоб під час весняної повені стічні води не потрапляли до джерела;

– джерело перебуває в закритому стані, збоку зроблено отвір для забору води;

– біля джерела встановили стіл.

Дані заходи дали змогу зберегти екологічний стан джерела, не допустити замулювання джерела стічними водами.

На майбутнє планується підтримувати даний об'єкт та прилеглу територію в належному санітарному стані.

Номінація 4

«Колективи земле- і водокористувачів, установ та підприємств»

I місце

Назва конкурсної роботи – До чистих джерел «Синевиру».

Інформація про колективного заявника – Національний природний парк «Синеvir» (Закарпатська область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – річки Теремля, Чорна Ріка, Сухар, Потік. Озера Синеvir і Дике.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

проведено впорядкування і догляд річки Теремлі (11 км) та її приток Чорна Ріка, Сухар, Потік (8 км), Синеvirського і Дикого озер: розчищено і впорядковано 58 криниць чистої джерельної води і мінерального джерела «Боркут». У результаті виконаних робіт покращився екологічний стан водойм НПП «Синеvir», оскільки вони були очищені від сміття, заліснені. У результаті детального вивчення ситуації на водоймах запроваджено заходи з утримання у зразковому санітарному стані територій поблизу річок і озер. Інформаційно-просвітницькі заходи дозволили залучити місцевих жителів до справи впорядкування і догляду за водоймами, сприяли формуванню природоохоронного світогляду і екологічної культури населення.

До чистих джерел «Синевиру»

Річки, озера, болота – це ті осередки природи, які відіграють ключову роль для підтримки біологічного різноманіття. Без цих водойм неможливе існування багатьох видів фауни і флори, оскільки вода – основа життя. Аби ця теза стала практичним орієнтиром не лише для природоохоронців, але й для місцевого населення та з метою охорони і поліпшення стану річок, озер та інших водойм, раціонального використання їх ресурсів, підвищення екологічної і правової обізнаності громадян щодо охорони водних об'єктів, у Національному природному парку «Синеvir» проведено екологічну акцію «До чистих джерел».

Річка Теремля – головна водна артерія НПП «Синеvir». У межах цієї природно-заповідної території на її берегах розміщено чотири населених пункти. Під час акції «До чистих джерел» проведено очищення берегів Теремлі від непотребу загальною протяжністю 11 км берегової смуги.

Не забули учасники заходу й про притоки цієї водної артерії, особливо Чорну Ріку, Сухар, Потік тощо. На окремих ділянках, де в цьому була потреба, здійснено заліснення прибережних захисних смуг. Встановлено 8 перепадів, щоб вода збагачувалась киснем і була сприятливим середовищем для існування риб.

Під час акції проводилось вивчення стану річки Теремлі і її притоків, що стало підставою для формування подальших планів з їх охорони.

Первозданна природа цього куточку Карпат приваблює до себе туристів з різних кінців країни. Іноді серед мандрівників є невідомі люди, які помилувавшись красою природи, залишають після себе скляні і ПЕТ-пляшки, поліетиленові пакети, папір тощо. Непотріб часом викидають навіть у озеро.

У рамках акції «До чистих джерел» впорядковано територію довкола озера.

Під час акції, у якій взяли участь співробітники НПП «Синеvir» та представники громадськості, вивчено стан водойми, впорядковано береги, зібрано усе сміття,

Очищення берегів Теремлі від відходів

Обладнана криничка чистої джерельної води

що знаходилося довкола озера, а також на стежці, яка веде до нього.

У акції «До чистих джерел», що проводилося на території НПП «Синевир», взяли участь 350 осіб, а інформаційні заходи у навчальних закладах, серед громадськості, у пресі та інтернет-виданнях охопили кількатисячну аудиторію слухачів та читачів.

Озеро Синевир – водно-болотне угіддя міжнародного значення, одне з семи чудес України. Воно займає площу близько 7 га і знаходиться на висоті 989 м над рівнем моря. На околицях Синевиру розчищено і естетично обладнано кринички чистої джерельної води, де кожен мандрівник зможе втамувати спрагу.

Загалом на тертої НПП «Синевир» під час акції «До чистих джерел» очищено і обладнано 38 криничок та здійснено благоустрій мінерального джерела «Боркут».

Дике озеро (Озірце) – унікальна природна водойма, що знаходиться на схилі гори Гропа у НПП «Синевир». Водно-болотне угіддя оточене смереково-буковим лісом, а по-середині має плавучий острів, утворений буро-червоними сфанговими мохами.

Пропаганда ідей бережливого ставлення до річок і озер, їх охорони, вивчення основних положень Водного Кодексу України, наведення добрих прикладів користування водоймами – усе це утвердило природоохоронний світогляд, сприяло покращенню екологічної культури місцевого населення.

II місце

Назва конкурсної роботи – 3 джерелець починається усіх річок буття.

Інформація про колективного заявника – Ірпінське міжрайонне управління водного господарства (Києво-Святошинський район, Київська область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – басейн річок Ірпінь і Здвиж та водні об'єкти, які розташовані в Бородянському, Вишгородському, Києво-Святошинському, Макарівському, Фастівському районах, в Ірпінському регіоні та Бучанській і Фастівській міських радах.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс: проведено паспортизацію водосховищ, гідропостів, ставків, що на балансі управління. Поновлені правила експлуатації на всі водні об'єкти, що на балансі управління, видаються правила експлуатації на орендовані водні об'єкти та складаються режими їх роботи.

Складено перелік потенційно-небезпечних об'єктів по управлінню (водосховища

«Корнинське», «Лісне», «Бучанське», «Гавронщинське»).

Працівниками управління проводиться обстеження та складається технічна характеристика на ставки, що не на балансі.

В зоні діяльності управління налічується 20112 га прибережних захисних смуг та смуг відведення каналів, у тому числі на об'єктах, що на балансі управління, 2692 га.

В зоні діяльності створюються захисні лісонасадження: так, протягом 2011 року працівниками управління посаджено 1463 дерев і 170 кущів, встановлено 12 водоохоронних знаків, виявлено та ліквідовано 19 сміттєзвалищ, з них 16 – нашими силами.

Управління бере участь у розробці заходів по відновленню та підтриманню сприятливого гідрологічного режиму водних об'єктів і заходів щодо запобігання шкідливій дії вод. Проводяться обстеження територій, що підтоплюються, вносяться пропозиції по внесенню до програм до-

даткових об'єктів. Проводиться вивчення стану окремих річок та водойм на них, а також розробляються заходи щодо екологічного їх покращення.

Управління забезпечує функціонування міжгосподарських гідромеліоративних систем у зоні своєї діяльності. Проводяться обстеження систем, виконуються ремонти, розробляються режими роботи систем для забезпечення потрібних РГВ для сільгоспвиробників та для запобігання виникненню пожеж, проводяться природоохоронні заходи, догляд за водоймами та ГТС, що на балансі управління.

Розроблюються режими роботи водосховищ на період пропуску повеневих вод, розраховуються повені по басейнах річок Ірпінь та Здвиж.

Розроблені заходи із запобігання виникненню пожеж на торфовищах, щодо використання заплавлених земель та недопущення їх переосушення:

– визначені площі осушених земель з глибоким заляганням торфу по районах та системах, всього в зоні обслуговування Ірпінського МУВГ таких земель 18467,9 га;

– на схемі нанесені всі осередки пожеж та пожежонебезпечні ділянки.

Постійно проводиться робота по відродженню та облаштуванню джерел, проводяться семінари-наради. Управління співпрацює з сільськими радами, навчальними закладами стосовно утримання прилеглої території джерел у належному стані та відтворення нових джерел.

II місце

Назва конкурсної роботи – Збережемо для нащадків р. Радичівку – річку батьківщини Івана Франка.

Інформація про колективного заявника – Дрогобицьке управління водного господарства (Львівська область).

У мальовничій долині, між двома відрогами Карпат, квітучою гірляндою розкинулось старовинне село Нагуевичі, що своїм корінням сягає найдавніших поселень біля підніжжя Карпат. Пишаємось, що живемо і працюємо у рідному краї нашого великого земляка Івана Франка, який у своїх творах оспівав красу і велич гірських річок та струмків, синьооких озер.

Через село котить свої невеликі хвилі річка Радичівка. Потічки Шишів, Задній, Монастирський, Ріпницький, покрайовши село на окремі клапти, вливають свої води в її течію. Монастирський потік, омиваючи горішню церкву і перетинаючи шлях на Борислав, пливе правою стороною аж до пошти. Тут зливається з потічком Заднім, що тихо хлюпоче поза лівою стороною Нагуевич. До них приєднується Ріпницький потік, перетинаючи дорогу біля хати Богдана Москаля – сільського голови. Проминувши нижню церкву, в Радичівку вливається ще й Шишів, що витікає з-під Білого Каменя, і вже єдиним річищем прямує лівою стороною.

Паралельно до лісу Дубники та дороги Півперечник, яка прокладена поперек людських нив, тече полем невеликий потічок Черемосник.

У нижньому кінці села Радичівка переходить на праву сторону й поза людські городи, оминаючи Слободу з південно-західного боку, низовиною прямує до Унятич уже під назвою Бар і впадає до Тисмениці Дністровської.

Прекрасні поетичні картини села намалював І. Франко у повісті «Великий шум», назвавши Нагуевичі Грушатичами, а Радичівку – Грушівкою: «Здоровою гадюкою звилася посеред широкої підгірської долини Грушівка: густі лози та вільхи обсіли з обох боків її береги, які рівно уложені у дві барвінкові гірлянди. По обох боках річки розсілося велике підгірське село Грушатичі. Хати, до шнуру збудовані біля гостинця, тонуть у грушевих та яблуневих садках, та друга половина села за річкою, розкидана по рівнині, де кому злюбилося, виглядає як ряд букетів, розсипаних по мураві».

Знаменита річка Радичівка в Нагуевичах відома ще й тим, що на ній відбулась зустріч двох геніїв – Василя Стефаника і Івана Франка.

Одного разу Василь Стефаник з Іваном Кобилецьким прийшли до Нагуевич. У хаті Франка не було, його застали на річці. Він руками ловив рибу. В. Стефаник з берега назвав йому себе, а той, недовго думаючи, «казав брати торбу з рибою і підносити за ним...» Потім Іван Франко запросив хлопців до себе на вечерю.

І знов я бачу тя, село моє родинне,

Як бачив тя тоді,

коли життя дитинне

Плило, немов малий потічок

серед трав,

Що в'єсь несміло

між дрібними камінцями,

Дрібних утіх я тут зазнав,

Задля дрібних гризот

лише росив сльозами,

Тоді цікаво ще на світ я поглядав,

Не знав, що далі там,

за твоїми хатками,

За лісом, що шумить довкола. І не раз

Питав я річки, де пливе вона від нас,

І думкою гонив її тихенькі хвилі:

(І. Франко «Рідне село»)

Протягом останніх 30 років не проводилось очищення русла річки від намулу, побутових відходів та різного хабуззя, яке під час повені утворювало затори перед містками, побудованими жителями через русло річки для заїзду до своїх домів, та й просто в руслі річки, стримуючи потік води та піднімаючи його. Також русло та береги заросли деревами та кущами, що створює неестетичний вигляд та антисанітарні умови в руслі річки. Під час моніторингу ситуації наші спеціалісти-гідротехніки, враховуючи думку громад села, на початку 2011 року запропонували за інвестиційні кошти, замовником яких є ДП «Львівська обласна дирекція

з протипаводкового захисту у Львівській області» та виконавцем робіт – ТКС «Гідроресурс», проведено очищення русла на протязі 4-х км, збільшено пропускну здатність річки на 40 %, цілком виключено підтоплення присадибних ділянок та садіб жителів села Нагуєвичі в майбутньому, покращено екологічно-естетичний стан річки. Також прибрано русло річки від побутових відходів, сторонніх предметів. Напевно такою і бачив Іван Франко свою річку в творах.

На звивистих місцях річки проведено берегоукріплюючі роботи кам'яним накидом, чим призупинено подальший розмив берегів річки.

У розчищенні русла річки також приймало участь Дрогобицьке управління водного господарства, були задіяні в цій роботі всі свої механізми та працівники управління, проведено захист сільськогосподарських угідь та населеного пункту від шкідливої дії вод, поновлено естетичний вигляд.

Але досягти успіху в цій справі без участі усього суспільства неможливо. Тому найважливішим і невідкладним завданням нашої водогосподарської організації є еколого-просвітницька робота серед населення. Кожен українець має з дитинства знати як називається річка (навіть зовсім маленька), що жебонить поряд, як треба ставитися до неї і робити все можливе для її охорони і збереження.

III місце

Назва конкурсної роботи – Наші джерела й річки нам берегти.

Інформація про колективного заявника – Кіровоградське міжрайонне управління водного господарства.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – річка Інгул, притока річки Південний Буг. Бере початок біля с. Бровкове Новомиргородського району Кіровоградської області, впадає в Південний Буг в м. Миколаєві. Загальна довжина річки – 354 км, у межах Кіровоградської області – 175 км.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс: облаштування витoku річки Інгул біля с. Бровкове Новомиргородського району, впорядкування джерела в верхів'ї річки

Інгул біля с. Петрово Кіровоградського району, встановлення пам'ятних знаків.

У виконанні роботи взяли участь представники Шпаківської сільської ради у місці вибору облаштування витoku річки Інгул і подальший догляд за ним, виділення коштів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища для виготовлення зрубу і пам'ятного знаку витoku р. Інгул у сумі 12,5 тис. грн.

Наші джерела й річки нам берегти

З давніх-давен на ланах України існували джерела-криниці, які відігравали важливу роль у житті нашого народу. Біля них зупинялись мандрівники, тамували спрагу кришталевою водою, відпочивали в їх прохолоді. Багато джерел мають свою дивовижну історію, яка зберігається у пам'яті народу .

Так склалося, що Кіровоградська область, яка розташована у центрі України, не багата на поверхневі води. Гідрографічна мережа представлена двома басейнами – річок Дніпро і Південний Буг. Переважають, так звані, малі річки, найбільші з яких – Інгулець, Тясмин, Інгул, Синюха, Велика Вись, Чорний Ташлик і Ятрань. Від чистоти і повноти річок залежать якість життя і здоров'я людей.

Тому особливо актуальним постає сьогодні вирішення питання раціонального водокористування, що передбачає виконання спеціальних заходів по відродженню і охороні водних джерел.

III місце

Назва конкурсної роботи – Природоохоронні та енергоресурсозберігаючі аспекти утилізації синьозелених водоростей.

Інформація про колективного заявника – Регіональний ландшафтний парк «Кременчуцькі плавні» (Полтавська область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – каскад Дніпровських водосховищ.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс: розроблено нову біотехнологію отримання метану із синьозелених водоростей, проведено камеральну апробацію біотехнологічного процесу утилізації синьозелених водоростей розглянуто природоохоронні та енергоресурсозберігаючі аспекти утилізації синьозелених водоростей

Ціанобактерії є прекрасною сировиною для одержання біогазу шляхом безкисневої ферментації (анаеробний процес). Тенк заливається насиченою ціанобактеріями дніпровською водою. Ця маса була піддана анаеробному бродінню, під час якого зареєстровано постійне виділення газу. Через 2 тижні після початку процесу газ почав горіти, причому хроматографічний аналіз показав, що його склад близький до складу природного газу і не має компонентів, шкідливих при згоранні (% об.): метан – 85,26; азот – 10,36; кисень – 2,90; етан – 0,95; пропан – 0,33; інші гази – 0,2. Отже, екологічний захід очищення водойми від ціанобактерій може бути доповнений енергоощадним.

У зв'язку з цим потрібно зазначити, що ціанобактерії як сировина для біогазу ма-

ють суттєву перевагу над іншими видами сировини для біоенергетики, а саме: синьозелені водорості виростають самі по собі без втручання людини і не потребують вилучення земель сільськогосподарського призначення, витрат пального, добрив і т.і.

Значення такої роботи важко переоцінити, адже проблема питної води для нашої області надзвичайно важлива. І не останню роль у цьому відіграють водні джерела, з відновленням яких покращуються якість води в річках та їх наповненість.

Ціанобактерії найпростіше збирати в штіль, коли вони спливають на поверхню і локалізуються із застосуванням малої флоту. Одна з можливих схем такого збирача полягає у тому, що малопотужний буксир, рухаючись на невеликій швидкості, штовхає попереду приймач насиченого ціанобактеріями поверхневого шару води. З приймача біомаса потрапляє до бункеру, з якого pompa перекачує її в невеликі цистерни (1-5 м³), що тягне за собою той же буксир. Після завантаження буксир доставляє сировину на причал біостанції. З огляду на отримані результати лабораторних досліджень ферментації ціанобактерій можна запропонувати два варіанти побудови біостанції з отримання біогазу і добрива.

Перший варіант відрізняється від існуючих способом збирання й готування сировини до ферментації шляхом монтажу біостанції. Вона включає колону збагачення субстрату: в метантенк біомаса завантажується після добового її відстоювання в колоні, коли відбудеться її (біомаси) розшарування. При цьому вода повертається в водойму, а збагачений водоростями субстрат завантажується в метантенк. Біостанцію доцільно будувати в прибережній зоні та в її архітектурі використати потенціал вітрової енергії, наприклад, перемішувачі субстрату можуть працювати завдяки вітру.

Другий варіант передбачає використання сонячної енергії для нагрівання біомаси і прискореної в силу цього її ферментації. У такій схемі метантенками можуть виступати самі цистерни – наповнені зібраною масою ціанобактерій вони просто автозавантажувачем з причалу перевозяться і встановлюються на території станції. Площадка їх розміщення захищається від вітрів прозорими для сонячної радіації матеріалами. Це може бути каркас теплиці. Такий захист не є категоричною вимогою, але за його відсутності процес ферментації матиме більший термін. Настання холодів, навіть морозів, припинить процес ферментації і колонія анаеробних бактерій загине, а весною, з настанням сонячних днів, його можна поновити і внести в метантенки свіжі культури бактерій. Замерзання біомаси не може пошкодити метантенки, оскільки ця маса є рихлою. Технології використання біогазу і отриманого добрива ті ж самі, що й у попередньому варіанті.

Світова, зокрема європейська, тенденція розвитку відновлювальної енергетики пов'язана зі зростанням об'ємів використання біомаси різного походження для отримання енергії і добрив. Україна суттєво відстає в цьому від країн ЄС. Тому проєкт побудови системи біостанцій навколо водосховищ Дніпра, сировиною для роботи яких були б не лише синьозелені водорості, а й біомаса іншого походження, суттєво відрізняється від існуючих і сприяє використанню біоресурсів для одержання енергії та оздоровлення басейну Дніпра.

Отже, запропоновано екологічно безпечний, не потребуючий особливих енерговитрат, спосіб збору сестона для відновлення порушеної структурно-функціональної організації екосистем мілководь водосховищ дніпровського каскаду (газовий баланс, гідрохімічний режим, зниження токсичності води, нерест іхтіофауни та ін.); поліпшення якості природної, в тому числі питної

води; оздоровлення довкілля і населення; використання відходів виробництва як мінералоорганічного добрива в сільському і лісовому господарстві; використання соціального і фінансового ефекту для забезпечення сталого еколого-економічного розвитку придніпровських регіонів. Встановлено, що теплотворна здатність біогазу з ціанобактерій співмірна з теплотворною здатністю побутового газу. Запропоновано оригінальні схеми біостанцій для утилізації ціанобактерій. Під час збору сестона в плямах «цвітіння» на акваторії Кременчуцького водосховища площею 2250 км у кількості до 50 кг/м³ із об'єму 828 млн м³ води мілководь (глибина до 2 м; 18,4 % площі водойми) його біомаса становитиме $4,14 \times 10^7$ т за вегетаційний період (70 діб). Після цієї ферментації біомаси в процесі метаногенезу можна отримати до 28,98 млн м³ біогазу, 19 млн м³ метану, що еквівалентно 20 тис. т нафти або 17 тис. т дизельного палива.

Результати проєктного пошуку і наукових досліджень планується використати в навчальному процесі за дисциплінами: основи екології (для всіх спеціальностей), гідроекологія, основи екологічної токсикології, біотехнологія, екологічний ризик, сучасні методи екологічних досліджень, екологія міських систем, утилізація та переробка відходів, а також для підготовки п'яти випускних робіт магістра і двох дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук й двох – доктора наук. Передбачається розробити нову біотехнологію отримання біогазу, яку буде захищено відповідними охоронними документами на рівні світових аналогів. Провідними галузями, де можливе використання запропонованої технології, є енергетика та енергозбереження, раціональне використання природних ресурсів: водне, лісове і сільське господарство та звірівництво.

III місце

Назва конкурсної роботи – Прищеплення дбайливого ставлення населення Житомирської області до охорони та відтворення водних ресурсів.

Інформація про колективного заявника – Житомирське обласне управління водних ресурсів.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – водні ресурси Житомирської області.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс: водогосподарськими організаціями області

відновлено і облаштовано 130 природних джерел та 5 витоків річок, на водних об'єктах встановлено 77 водоохоронних знаків та 58 стелл, створено 5 екологічних куточків у школах міста Житомиру, проведено 7 виступів по радіо та телебаченню, надруковано 46 статей в республіканських, обласних і районних газетах та журналах, участь у 78 нарадах міських та районних рад та в проведенні зустрічей зі студентами навчальних закладів області, школярами та громадськістю, проводиться роз'яснювальна робота серед голів сільських рад щодо дотримання водоохоронного законодавства.

Обласне управління водних ресурсів у своїй роботі приділяє велику увагу пропаганді екологічних знань через засоби масової інформації та безпосереднім виступам перед населенням, студентами та учнями загальноосвітніх шкіл. Щороку проводиться акція «Чистий берег», рішенням 24 сесії обласної ради №797 затверджена загальна обласна програма «Питна вода Житомирської області на 2006–2020 рр.». Метою програми є забезпечення населення області питною водою нормативної якості в межах науково обґрунтованих нормативів, охорона, раціональне використання та відновлення джерел питного водопостачання.

Управлінням відновлено 130 природних джерел та 5 витоків річок, на водних об'єктах встановлено 77 водоохоронних знаків та 58 стелл, створено 5 екологічних куточків в школах міста Житомир, проведено 7 виступів по радіо та телебаченню, надруковано 46 статей в республіканських, обласних і районних газетах і журналах, участь у 78 нарадах міських та районних рад та в проведенні зустрічей зі студентами навчальних закладів області, школярами та громадськістю, проводиться роз'яснювальна робота серед голів

сільських рад щодо дотримання водоохоронного законодавства.

Житомирським обласним управлінням водних ресурсів проводяться цікаві пізнавальні уроки з учнями шкіл на теми охорони водних ресурсів з показами фільмів «Жива вода» та «Тайны великой воды».

Школяри жваво обговорюють питання збереження і захисту водних ресурсів, розуміючи, наскільки це важливо для наступних поколінь, проводять роз'яснювальну роботу серед населення на екологічні теми, пишуть твори і реферати, кращі з яких розміщуються на стенді, беруть активну участь у впорядкуванні прибережних захисних смуг річок та водойм.

Впорядковуючи прибережні території водойм, діти своїм прикладом показують яким повинно бути ставлення до природних ресурсів, адже від цього залежить наше життя.

Слід визнати, що екологічне виховання школярів у подальшому впливає на вибір професії. Після закінчення школи діти вступають до агроекологічного коледжу, державного національного агроекологічного університету м. Житомира та Рівненського національного університету водного господарства і природокористування.

Після закінчення навчальних закладів молоді спеціалісти приходять працювати в систему Держводагентства, де вже на практиці втілюють свої знання у вирішення екологічних проблем.

Проведення акції «До чистих джерел» є одним із пріоритетних напрямків діяльності водогосподарських організацій Житомирської області в галузі охорони, використання та відтворення водних ресурсів,

Лише дбайливе ставлення кожного з нас до довкілля врятує ріки, озера, ліси і моря. Це потрібно нам сьогодні, це потрібно для наступних поколінь.

Лауреати

Назва конкурсної роботи – Проблеми міських річок.

Інформація про колективного заявника – Бахчисарайське міжрайонне управління водного господарства (АР Крим).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – ріка Чурук-Су (Ашла-

ма) – права притока річки Кача, яка впадає в неї на 27 км від гирла біля с. Новеньке.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Розроблений робочий проект «Створення водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг річки Чурук-Су Бахчисарайського району Автономної Республіки

Крим, розчищено гирло ріки Чурук-Су від зарості ожини та господарсько-побутових відходів на ділянці, яка підтоплюється паводковими водами житлового сектора.

Встановлення водоохоронної зони та прибережно-захисної смуги спрямовано на зменшення всіх негативних процесів забруднення водотоків стічними водами, твердими та хімічними стоками з водозбірної площадки, замулення продуктами переробки берегів, відходами господар-

ської діяльності та неорганізованого відпочинку.

На майбутнє заплановано:

- винесення в натурі меж ПЗП р. Чурук-Су та закріплення їх за землекористувачами;

- встановлення водоохоронних та попереджуючих знаків;

- виконання проектної документації та будівництво каналізаційної мережі та липневої каналізації (за спецпроектном).

* * *

Назва конкурсної роботи – Робота з екологічної освіти та пропаганди бережливого ставлення до водних ресурсів як елемент управління водними ресурсами.

Інформація про колективного заявника – Кримське басейнове управління водних ресурсів м. Сімферополь (АР Крим).

Організація приділяє велику увагу поліпшенню екологічного стану водних ресурсів, організовує громадські заходи з прибирання та благоустрою водних об'єктів Криму.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – річки, які протікають на території м. Сімферополь – Салгир, Малий Салгир, Сімферопольське водосховище.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

- популяризація екологічних знань, бережливе ставлення до водних ресурсів, заходи з благоустрою території прибережної захисної смуги вздовж річок та навколо водосховища;

- проведення в 5-ти підшефних школах заходу «Тиждень захисту водних ресурсів», в рамках якого проведено кінолекторій; фотовиставки «Що таке добре і що таке погано?»; захист соціально-екологічних проектів екологічного турніру, конкурсу «Властивості води», тематичних уроків з біології, хімії, географії, літературно-поетичної композиції з водними ресурсами, шефської роботи на закріплених водних об'єктах;

- включення блоку «водні ресурси» в програму навчального курсу з «Краєзнавства» в загальноосвітніх школах;

- проведення семінарів, науково-практичних конференцій.

Робота з екологічної освіти та пропаганди дбайливого ставлення до водних ресурсів як елемент управління водними ресурсами

Найбільш гострими проблемами Кримського регіону визнано: забруднення водних ресурсів місцевого стоку, поверхневих і підземних вод, наднормативні втрати води, загострення проблем щодо забезпечення населення якісною питною водою. Для їх вирішення необхідний комплексний підхід до управління водними ресурсами, раціонального використання, охорони та відновлення водних ресурсів Криму.

Вирішення проблем у галузі водного господарства необхідно проводити з використанням всіх важелів управління: адміністративні, фінансові, залучення населення та громадськості.

Одним із підходів до управління водними ресурсами в регіоні Кримського басейнового управління водних ресурсів є робота зі зв'язків з громадськістю та пропаганді екологічних знань. Пріоритетними напрямками в цій роботі є:

- впровадження інтернет-технологій (веб-сайт www.buvr.crimea.ua, розсилка інформації, анонсування заходів);

- робота з пропаганди екологічних знань у навчальних закладах, особливо в загальноосвітніх школах;

- підготовка та проведення семінарів, науково-практичних конференцій, знакових заходів;

- системна робота з благоустрою джерел, залучення молоді до цієї роботи;

- висвітлення роботи, проблемних питань у друкованих та електронних ЗМІ;

- розвиток і структурування цього напрямку можливе лише при розробці концепції;

- робота зі зв'язків з громадськістю, що регламентує весь комплекс інформа-

ційної роботи з урахуванням впровадження інноваційних технологій.

Робота з пропаганди екологічних знань у загальноосвітніх школах – одне з найважливіших і найбільш перспективних напрямків роботи.

Основна мета – популяризація екологічних знань, дбайливого ставлення до водних ресурсів.

Основні екскурсійні об'єкти, які використовуються в роботі з підростаючим поколінням – Сімферопольське і Аянське водосховища, «Музей меліорації», окремий маршрут у долину річки Кізілқобінка – «Червоні печери», похід недільного дня – «Малиновий струмок», «Великий Каньйон» і ін. Всі вони успішно пройшли апробацію і рекомендовані педагогам як напрямки літньої навчально-виробничої практики.

За матеріалами КБУВР актуальні питання з водних ресурсів включені в програму навчального курсу по дисципліні «Краєзнавство» в загальноосвітніх школах, яка розглянута і затверджена Колегією Міністерства освіти і науки АРК.

Управлінням на постійній основі проводяться знакові заходи, присвячені Дню води та Дню охорони навколишнього середовища, суботники та акції з благоустрою водоохоронних територій, до яких залучаються представники органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, науки, учні вищих навчальних закладів, громадські організації та учні загальноосвітніх закладів.

Керівництвом Управління організуються прес-конференції для представників засобів масової інформації з питань управління водними ресурсами, їх охорони і раціонального використання (2011 рік – 3 прес-конференції).

Управлінням щорічно проводяться заходи, приурочені до святкування Всесвітнього дня води:

– конференція в науковому центрі Кримської академії наук за участю представників органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, наукових та вищих навчальних закладів, громадських екологічних організацій;

– конференція в Національній академії природоохоронного та курортного будівництва.

Робота з органами місцевого самоврядування, водокористувачами є одним з ключових напрямів роботи Кримського басейнового управління водних ресурсів. З цією метою кілька разів на рік Кримським БУВР організуються семінари на тему «Управління водними ресурсами в Автономній Республіці Крим. Дотримання вимог водного законодавства», що дає певний результат щодо узгодження дій різних гілок влади з вирішення водогосподарських проблем, а також має освітню спрямованість для посадових осіб органів місцевого самоврядування та підприємств водокористувачів. Останній такий семінар був проведений Кримським БУВР 6 вересня 2011 року.

Кримське БУВР вважає, що для реалізації інтегрованого принципу управління водними ресурсами, загальновизнаного в Європі, необхідна скоординованість дій органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, водокористувачів, а також громадськості, спрямованої на управління водними ресурсами, охорону, раціональне використання та відновлення, що необхідно вирішувати в кожному регіоні і до організації якого має прагнути басейнове управління.

Номінація 5

«Зареєстровані громадські організації»

I місце

Назва конкурсної роботи – Проект «Джерельна вода».

Інформація про колективного заявника – Макіївська ЗОШ I–II ступенів № 80 (Донецька область).

Керівник – Семенченко В. І.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

1. Очищення джерела селища «Мар'євка».

2. Створення буклету пропагандиської спрямованості.

3. Творча презентація та дослідницька робота.

Завдання проекту:

- вивчити підземні води рідного краю;
- навчитись доглядати за джерелом;
- провести хімічний аналіз джерела підземної води;
- провести хімічний аналіз промислового стоку;
- втілити в життя пропонування проект;
- навчити дітей працювати, цінувати свою працю і працю дорослих;
- виявляти свою турботу про природу рідного краю.

Актуальність роботи полягає у вивченні якості джерельної води, що споживає населення, та води, яка з промислових стоків потрапляє до дрібних річок, та після фільтрації вживається населенням нашого краю.

Питна вода не повинна містити сірководень і метан, що надають їй неприємний запах і смак. Вміст магнію і кальцію обумовлює жорсткість води. Загальна жорсткість повинна бути не менше 7 мг/л, а в особливих випадках – мати до 10 характеристиками.

У своїй роботі ми даємо аналіз трьох водоймищ, встановлюючи залежність фізико-хімічних властивостей від геологічної будови територій і особливостей ґрунтів, враховуючи ґрунтові води з метою пояснення змін у властивостях підземних вод за останні роки.

Ми доглядаємо за джерелом прісної води. Коли десь в окрузі б'є з-під землі джерело, люди воліють брати воду в ньо-

му, а не з водопроводу, тому що вона набагато чистіше і смачніше.

Колись ця вода потрапила на землю у вигляді дощу, але, намокаючи в ґрунті, вона фільтрувалася, очищувалася, заповнюючи всі порожнечі, пори і тріщини. Джерельна вода, що проходить крізь скельний ґрунт під землею, вбирає сірку, вапно тощо.

А почалось це, коли весною цього року, перебуваючи з класом на природі, ми побачили маленьке джерельце питної води, вже хотіли угамувати спрагу, але почули заперечення вчителя. Разом з класним керівником Мельниковою Наталією Миколаївною ми прийняли рішення перевірити якість джерельної води, що знаходиться біля селища Мар'євка, але дуже засмутилися, коли побачили, що джерельце заросло травою, замулилося. І прийняли рішення доглядати за джерелом: узяли води на пробу, а потім очистили русло джерела.

Така турбота дала початок новому проекту «Джерельна вода». Вже восени цього навчального року ми провели справжню дослідницьку роботу. Визначили потужність водозбору джерела і з'ясували, що глибина русла струмка складає 13 см, ширина русла – 21 см, за годину з джерела витікає 144 л води, а за добу можна набрати 3456 л!!!

Основними забрудненнями підземних вод можна назвати високі концентрації розчиненого і нерозчиненого заліза, солей жорсткості, сульфатів, хлоридів, фосфатів та ін. Споживання такої води може виявитися шкідливим для здоров'я людини.

Рішенням проблем, пов'язаних із забрудненнями води, є її очищення. На сьогодні існує ряд засобів, що дозволяють отримувати високу якість питної води практично з будь-якого джерела. Це відстоювання, кип'ятіння, фільтрування.

Ми провели перевірку на смак води, яку вживаємо щодня, і влаштували експрес-дегустацію безпосередньо в школі. В якості експертів залучали усіх охочих. Випробуванням піддалися три зраз-

ки: міська водопровідна вода, з джерела і свердловини колодязя.

Спробувавши усі три зразки, представлені під знеособленими номерами, і порівнявши їх між собою, учні висловлювали свою перевагу якому-небудь з них і пояснювали свій вибір. Діти охоче ділилися своїми переживаннями не лише з приводу якості води, але й екології загалом.

Цей проект розрахований на тривалу, багаторічну роботу. Навесні ми продовжимо роботу з благоустрою нашого джерела. У наших подальших планах – встановити зруб, прикрасити навколишню територію. Це виховуватиме у дітей повагу до праці, громадську активність тих, хто створює затишок і цю красу в рідному краї.

А ще ми взяли пробу води річки Кринка в селищі Нижня Кринка і вже є перші

результати: з'ясувалось, що в цій річці дуже небезпечно купатися, а ми ще рибу там ловимо...

Попереду – ряд хімічних аналізів, соціальне опитування місцевих мешканців, а головне – привернення уваги міських органів влади та громадськості.

Під час участі в цьому проекті ми навчаємось працювати, створювати красу, розвивати мислення, фантазію, опанувати знання про рідний край, навчатися поважати працю старших.

Намагаємось привернути увагу населення району до проблеми якості водних ресурсів через засоби масової інформації (стаття «Голос молодіжні с штурманами-екологами», Всеукраїнський журнал молоді «Молодість, краса та здоров'я», червень 2011, № 4 фотографія).

II місце

Назва конкурсної роботи – Джерело партизанської слави.

Інформація про колективного заявника – Дитяча громадська екологічна організація «Біощит» (м. Красний Луч, Луганська область).

Керівник – Дубова Л. М.

Брали участь у Всеукраїнському конкурсі «До чистих джерел» (2002 рік, 2004 рік, 2009 рік – I місце), участь в обласних конкурсах (переможець заходів «Мій рідний край – моя земля», «Зелена весна Луганщини», «Квітуча Луганщина», «Заповідна справа», «В об'єктиві натураліста» та ін.), у масових міських та обласних екологічних заходах.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – джерело під назвою «Женечка» знаходиться в балці Піщана в 7 км на північ від селища Іванівка Луганської області. Джерело має історико-природне значення – місце діяльності Іванівського партизанського загону під час Великої Вітчизняної війни, місце існування Меморіального комплексу партизанської слави під керівництвом Романова М. Д.

Мета роботи: збереження та відновлення джерела «Женечка», який розташовано на території Меморіального комплексу партизанської слави; розши-

рення серед учнівської молоді та громадськості міста Красний Луч практичної природоохоронної та патріотичної діяльності, спрямованої на охорону і поліпшення водних об'єктів, які пов'язані з подіями Великої Вітчизняної війни, розвиток громадських екологічних ініціатив.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

– відновлення та впорядкування джерела;

– впорядкування і догляд (очищення) прибережних територій;

– вивчення стану джерела, паспортизація джерела;

– відновлення та систематичне відвідування території, проведення природоохоронних акцій протягом 2009–2010 років, проведення міської еколого-патріотичної експедиції «Пам'ять» за участю дитячої громадської організації «Райдуга», патріотичного клубу «Подвиг», шкіл міста, які спрямовані на впорядкування території байрачного лісу та музею, очищення джерела, проведення заходів щодо збереження історико-культурної спадщини українського народу (вересень 2010 р.);

– вивчення історії діяльності партизанського загону, ролі природи лісу та джерела «Женечка» в житті захисників під час Великої Вітчизняної війни.

II місце

Назва конкурсної роботи – Парковому озеру – бути!

Інформація про колективного заявника – Всеукраїнська екологічна ліга, Комсомольський міський осередок Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта»; екологічний загін «Варта» навчально-виховного комплексу ім. Л. І. Бугаєвської (Полтавська область).

Керівник – Портяний Б. В., учитель географії.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність.

Паркове озеро – найближчий рекреаційний ресурс до міста Комсомольська із багатим рослинним та тваринним світом, що сприяє відновленню і розвитку фізичних і емоційних сил комсомольчан та гостей міста. Розташований на південному заході Полтавщини в заплаві річки Дніпро.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

- складання еколого-географічної характеристики озера;
- хімічний аналіз води водойм;
- організація екологічних десантів з прибирання території поблизу озера;
- інформування жителів та гостей міста про необхідність бережливого ставлення до природного середовища;
- ознайомлення учнів НВК із екологічним станом Паркового озера;
- презентація проведеної роботи на науково-практичній конференції «Рідному місту – чисту екологію»;
- співпраця з міським відділенням рибінспекції щодо збереження мальків риб під час повені.

Парковому озеру – бути!

Найближчим рекреаційним ресурсом до нашого міста, що сприяє відновленню і розвитку фізичних і емоційних сил комсомольчан та гостей міста, є Паркове озеро. Організувати і проводити відпочинки так, щоб зберегти естетичну красу, різноманіття і чистоту природи не лише для тих, хто відпочиває сьогодні, а й для тих, хто буде відпочивати в майбутньому дуже важливо. На разі, коли річка Дніпро кожного року з кінця липня стає непридатною для відпочинку, актуальним є вирішення цієї проблеми за рахунок озер

та малих річок на території міста Комсомольська як рекреаційних об'єктів, що надає першочергової ваги дослідженню цих водних об'єктів.

Мета роботи – дослідження та поліпшення екологічного стану Паркового озера, підвищення екологічної свідомості жителів міста. Чиста вода для людини – це життєво необхідна речовина і товарний продукт, для отримання і збереження якого потрібні значні зусилля і кошти. Природний комплекс розташований на південному заході Полтавщини в заплаві річки Дніпро.

Паркове озеро має загальну площу 8000 м², середню глибину 2 м, максимальну глибину 4,5 м. За походженням озеро відноситься до рукотворних (штучних) водойм. Раніше це була заболочена заплава Дніпра, де у зниженнях рельєфу після рясних дощів чи танення снігів з'являлись невеликі заболочені озерця. Внаслідок діяльності людини ці западини були поглиблені. Так утворилась загальна система Паркового озера. Живлення озера відбувається за рахунок підземних вод, весняної повені та літніх паводків.

У процесі дослідження було виявлено, що території навколо Паркового озера мають різноманітний тваринний і рослинний світ.

Ліси представлені переважно світлими розрідженими насадженнями тополі білої і чорної. Поблизу озера знаходяться насадження соснових лісів (створені штучно). Тут також росте кущова верба-шеляг, посухостійкий кунічник наземний. Є окремі екземпляри груші дикої, глоду.

У трав'янистому покриві переважають рослини з групи водно-болотних або вологолюбних рослин. Серед них домінують чисельні види осок та ситники, очерет. Зустрічається калюжниця болотна, осот, герань, півники болотні, зніт болотний тощо.

У водах озера нараховується близько 15 видів риб (краснопірка, карась, верховодка, окунь). Із птахів найбільш поширеними є зозуля, шпак, сокола, синиця, кулик, дятел, ворони та горобці. У пошуках їжі водойму досить часто відвідує лиска, курочка водяна, а також такі очеретяні мешканці як величка та борсучок. Дуже рідко можна помітити вівсянку звичайну, крутиголовку, а по галявинах – куріпку сіру. До водойми були завезені

качки-казарки та лебеді із Запорізького лісництва. З місцевих звірів слід назвати білку, зайця, крота, лиску та байбака. Серед плазунів відомі вужі, гадюки, черепахи та ящірки.

До роботи були залучені 87 активних учасників екологічного загону «Варта» навчально-виховного комплексу ім. Л. І Бугаєвської. Цей загін зареєстрований як член Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта». Допомогали нам представники державної екоінспекції, міської СЕС, управління капітального будівництва Полтавського гірничо-збагачувального комбінату та багато інших небайдужих до нашої проблеми жителів міста.

Нашим загonom разом з місцевою санітарно-епідемічною службою були проаналізовані проби води з Паркового озера.

Результати показують зростання лужності води та зменшення її прозорості у порівнянні з попередніми роками. Постійно збільшується кількість водоростей та зважених речовин (від 2,0 до 4,0), підвищується рівень РН. Вміст нітратів, хлоридів та магнію залишається у нормі, в межах державного стандарту. З кожним роком збільшується лужність води в озері, що викликає занепокоєння.

Зростає також окисленість, загальна жорсткість та вміст заліза, які значно перевищують норму. Усі ці зміни можна пояснити, збільшенням випаровуваності у літній період, та забрудненням антропогенного характеру.

Найбільшу тривогу викликають результати аналізів на вміст збудників різноманітних захворювань. Вже кілька років поспіль місцева СЕС знаходить у водоймі збудників гепатиту та деяких кишкових захворювань. Пояснити це можна тим, що Паркове озеро протягом літа використовується як активна рекреаційна зона.

Наш екологічний загін «Варта» систематично організовує прибирання сміття в районі Паркового озера. У літні місяці, коли кількість відпочиваючих збільшується, був розроблений спеціальний графік чергування членів загону для прибирання території. До роботи залучалися батьки, друзі, випускники, учні навчально-виховного комплексу. У період навчання часто організуються масові суботники.

Паркове озеро – улюблене місце відпочинку жителів Комсомольська. Але його зовнішній вигляд, особливо після святкових днів, більше нагадує велику яму для

сміття. Чому так відбувається? Чому відпочиваючі залишають після себе груді сміття, бите скло, непогашене багаття? Відповіді на ці запитання ми і вирішили отримати, розробивши «Пам'ятку для відпочиваючих», де ми нагадали мешканцям міста правила поведінки на природі.

Зусиллями нашого гуртка було проведено соціологічне опитування жителів Комсомольська для виявлення зацікавленості громадськості у покращенні екологічного стану Паркового озера.

Було опитано 140 респондентів різних вікових категорій. Як виявилося, більшість з них люблять і часто відпочивають у районі озера (80 %). Пояснюється це різними причинами: «близько від місця проживання» – 20 %, «зустрічаються із друзями» – 60 % опитаних. І не зважаючи на те, що озеро та парк – улюблене місце відпочинку, більшість оцінюють його стан, як «дуже забруднене» (126 чоловік). Велике бажання у жителів міста змінити екологічну ситуацію навколо озера. Крім відповідей в анкеті, вони пропонували заборонити купання в озері, ввести систему штрафів для тих, хто забруднює територію, організовувати суботники на підприємствах по прибиранню тощо. Відповідальність за покращення стану Паркового озера опитувані вирішили покласти на органи місцевого самоврядування (близько 84 % респондентів) або створити для цього спеціальну організацію.

26 січня – 10 лютого 2011 р. розпочався Еколого-просвітницький тур «Збережемо Паркове озеро» – проведення локальних заходів в освітніх закладах. Організації-учасники отримали від «Варти» методичні матеріали: конспекти уроків екології, краєзнавства, географії, а також спеціальну літературу. Вчителі комсомольських шкіл і викладачі технікуму проводили відкриті показові уроки, круглі столи, виставки малюнків, конкурси віршів, оповідань. Відбулися зустрічі з депутатами міськради, науковцями, жителями міста. Учні-члени «Екологічних патрулів» провели в своїх школах бесіди, розповіли про важливу роль водойм у природі, про проблеми Паркового озера, закликали учнів приєднатися до них, щоб усім разом відвести екологічне лихо від нього.

24 березня в приміщенні ЗОШ №6 відбувся другий етап туру – фінальний. В залі було розгорнуто виставку малюнків, плакатів, фотографій – понад 60 учнівських

творчих робіт. Всі роботи яскраві, змістовні, талановиті і дуже різні. Та майже ніхто не намалював водойми такими, якими вони є зараз – засміченими, занедбанними, перекритими численними греблями. Малюнки відобразили бажання і мрії дітей про майбутнє річок, їх чисту воду, повноводне русло, багату флору і фауну, про пляжі, човни, рибалку і про чудові ландшафти. Свято завершилось нагородженням учасників. Дипломи, грамоти, подяки від міськради і «Варти» вручили 70 особам. Майже 100 дітей отримали подарунки.

Розробка проекту «Програма невідкладних заходів по відродженню Паркового озера»

Мета проекту – сприяти вирішенню екологічних проблем Паркового озера шляхом широкого залучення громадськості до прийняття екологічно важливих рішень; встановити взаємовигідну співпрацю громадян, органів влади, підприємців, науковців, засобів масової інформації та інших зацікавлених сторін для вирішення не тільки екологічних, але й супутніх соціальних проблем. Головні завдання:

- налагодити тісне співробітництво всіх зацікавлених сторін для вирішення екологічних проблем озера;
- ідентифікувати екологічні проблеми, оцінити їх та визначити найбільш пріоритетні;
- розробити План дій з екологічного відродження та збереження озера – комп-

лекс низьковитратних, конструктивних, високоефективних засобів, спрямованих на вирішення визначених пріоритетних проблем водойми;

– розпочати реалізацію пріоритетних заходів, з вирішення екологічних проблем, визначених Планом дій.

Програма передбачає реалізацію невідкладних заходів: підготовка, обговорення з громадськістю та представлення на затвердження сесії Комсомольської міської ради «Рішення про охорону Паркового озера згідно з Водним кодексом України», а також подання на розгляд та ухвалення сесією Комсомольської міської ради «Програми невідкладних заходів щодо екологічного відродження Паркового озера», яка, зокрема, передбачає:

- укріплення берегів озера бетонними блоками, травами, спеціальними монолітними залізобетонними стінками;
- заборону будь-якого будівництва в прибережній зоні;
- заборону скидання у водойму каналізаційних стоків та перенесення туалетів за межі санітарної зони;
- ліквідацію несанкціонованих сміттезвалищ;
- розчищення водойми від висохлих дерев, мулу, очерету, осоки.

15 вересня 2011 р. це питання розглядалось на засіданні виконавчого комітету Комсомольської міської ради і було рекомендоване до виконання.

III місце

Назва конкурсної роботи – Біологічні проблеми малих річок України на прикладі річки Сошенки.

Інформація про колективного заявника – Ізяславський міський осередок ВДС «Екологічна варта», Ізяславський НВК «ЗОШ II–III ст. № 5, гімназія» (Хмельницька область).

Керівник – Румянцева О. В.

Мета роботи – здійснення спостережень за станом річки Сошенки.

Дослідження спрямоване на виконання таких завдань:

- обговорення та вивчення найважливіших питань, що стосуються малої річки;
- організація роботи з проведення спостережень за водоймою;

– проведення моніторингу екологічного та санітарного стану Сошенки;

– збір історичних матеріалів, спогадів населення про річку.

За запасами водних ресурсів Ізяславський район посідає одне з перших місць в області. Водне плесо району становить майже 700 гектарів. По району протікає 730 струмків загальною довжиною 823 км. Найбільшими річками на території району є Горинь, Хомора, Вілія, невеликі – Сошенка, Понорка. Всі річки відносяться до басейну Дніпра.

Одна з малих річок – Сошенка, що протікає через наше місто Ізяслав. Ми вирішили провести її екологічний моніторинг та виявити проблеми. Наша пошукова

група складалася з 15 учнів школи (8–9 класів), членів дитячої спілки «Екологічна варта». Координатор роботи – вчитель біології Румянцева Олена В'ячеславівна.

Почали роботу з опитування населення. Виявилось, що більшість людей не знає навіть назви річки, вважаючи її заплавою річки Горині. Як же так сталося, що на наших очах вмирає мала річка, а жителі міста так байдуже до цього ставляться?

Проте, ми знайшли людей, яким не байдуже майбутнє річки і вони розповіли цікаві історії та легенди про річку Сошенку.

Для того, щоб знайти якісь відомості про р. Сошенку, ми відвідали районну бібліотеку та місцевий архів. Але ніякої інформації про нашу річку ми там не знайшли. Лише в книзі «Річки Хмельниччини» під редакцією Говорун В. Д., Тимощук О. О. була знайдена інформація про неї. Площа басейну становить 52,1 км², довжина річки – 14 км, має 4 притоки загальною довжиною 6 км, густина річкової мережі – 0,38 км/км². Сошенка є лівою притокою річки Горинь, тече з північного заходу на південний схід.

Бере початок Сошенка східніше с. Плужне у злегка заболоченій місцевості, де витікає чотири джерела.

Експедиційна група при детальному дослідженні русла р. Сошенки встановила, що у багатьох місцях швидкими темпами проходить стадія болотоутворення (заростання водойми, розвиток і відмирання вищої водної рослинності). При візуальному дослідженні водоймищ було помічено, що заростання відбувається у зоні літоралі з по-

ступового накопичення на дні відкладів з решток рослин і, меншою мірою – тварин, що спричиняє обміління. З кожним роком помітно, що вища водна рослинність поступово просувається до центра водойми, утворює послідовні смуги або появу болотних прибережно-водяних та занурених рослин з плаваючими листками.

При дослідженні русла р. Сошенки в місті Ізяславі виявлено, що на її берегах не дотримує законодавство про збереження малих рік:

- береги не обсажені деревами, що спричиняє активне руйнування водойми;
- в багатьох місцях схили річки розорюються ближче, ніж це передбачено, що спричиняє змивання верхнього родючого шару землі в долину річки;
- ряд орних земель в долині річки не відокремлено лісовими насадженнями;
- на земельних угіддях оранка проводиться по схилу річки (зверху вниз);
- по берегах річки Сошенки спостерігаються несанкціоновані звалища побутового сміття.

Висновки:

- досліджено малу річку Сошенку загальною довжиною 16 км;
- проведено екологічний моніторинг водойми;
- складено історико-краєзнавчу довідку про неї;
- під час проведення експедиції членами нашої Варти проводилась робота з оздоровлення довкілля (очищено 3 км прибережної захисної смуги, паспортизовано 4 джерела, упорядковано території джерел).

III місце

Назва конкурсної роботи – Джерело Серафима Саровського у вільховій балці в селищі Стара Краснянка.

Інформація про колективного заявника – Старокраснянський вуличний комітет.

Керівник – Михайлівська Н. Д.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність.

Джерело Серафима Саровського – свердловина пробита на початку 70 років минулого сторіччя, за лабораторними даними – вода збагачена іонами срібла.

Ще у 2007 році актив селища Стара Краснянка спільно з громадською організацією «Наша громада» взяли участь у проекті і отримали гранд на благоустрій джерела, яке знаходиться у Вільховій балці. На кошти гранду і залучені громадські ресурси була поставлена бетонна загорожа, яка обмежила заїзд автотранспорту, територія джерела була освітлена, встановили лавки. Протягом останніх років громада підтримує порядок біля джерела.

8 жовтня 2011 року в селищі проведений суботник, у якому взяли участь

молодь, ветеранська організація, вуличком, депутат міської ради. До роботи з благоустрою залучилися підприємці та місцеве відділення лісомисливського господарства. Громада очистила прилеглу до джерела територію, вивезла сміття, попереду – ліквідація джерела забруднення води. У Вільховій балці, де знаходиться цілюща вода, джерелом забруднення є автівки, власники яких нехтують заповідними заходами, використовують хімічні засоби. Ця проблема вирішується через втручання районної адміністрації, і припинення доступу автівок до води.

Громада селища і надалі буде підтримувати чистоту і порядок біля цілющого джерела.

У роботі з облаштування джерела взяли участь Кремінська районна державна адміністрація, Кремінська міська рада, депутати міської ради, Старокраснянський вуличком, Старокраснянський осередок ветеранської організації, Свято-Сергіївський чоловічий монастир, місцеve відділення лісомисливського господарства, Кремінська районна громадська організація «Наша громада», громада селища Стара Краснянка.

III місце

Назва конкурсної роботи – Сприяння екологічній обізнаності населення з метою виховання відповідального ставлення до водних ресурсів як необхідної умови сталого розвитку регіону.

Інформація про колективного заявника – громадська організація «Центр муніципального та регіонального розвитку – ресурсний центр» (ГО «ЦМРР-РЦ») (м. Івано-Франківськ).

Громадська організація прагне до сталого розвитку міста Івано-Франківськ, бажає бачити свідомих мешканців, яким не байдужі проблеми міста – екологічні, соціальні та економічні. Вона прагне до співпраці із іншими українськими містами, міжнародними організаціями, країнами для отримання нових знань та обміну набутиим досвідом. Місто має бути чистим, врядування в місті – відкритим, прозорим та доступним для усіх його мешканців, треба навчити людей дбати про свою власність, берегти природні ресурси, раціонально використовувати енергію, жити в гармонії із природою.

Громадська організація видає та розповсюджує серед мешканців міста бюлетені «Чисте довкілля», «Допоможемо собі самі», «Вода – джерело життя», буклети, брошури, листівки, пам'ятки, дитячі комікси та інше.

Одне із головних завдань – проведення інформаційно-просвітницької роботи серед населення міста з метою відповідального ставлення до водних ресурсів, як необхідної умови сталого розвитку регіону.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

З метою практичної реалізації інформаційних заходів було вирішено впровадити проект по реконструкції одного каптажованого джерела в місті Івано-Франківську.

На сьогодні на території Івано-Франківська знаходяться чотири каптажовані джерела, воду яких використовують мешканці. Для впровадження проекту обране найдавніше каптажоване джерело, що розташоване у колишньому дубовому лісі «Звіринець», а нині парку культури та відпочинку імені Т. Г. Шевченка з 115-річною історією існування. Дане джерело знаходиться на балансі управління житлово-комунального господарства Івано-Франківської міської ради, відібране для проекту з огляду на цікаву історію.

Територія давнього Станиславова була багата на водяні джерела. Не випадково, що селу, з якого виникло місто, дали наз-

Навчання груп мешканців

Семинар із учнями

ву Заболоття. Це джерело – одне з найдавніших, відоме як місце, з якого бралася вода для наповнення оборонних ровів Станиславівської фортеці. Ще одним унікальним явищем для середньовічних міст було існування в той час міського водогону. Як свідчать історичні дані, за рахунок сприятливого географічного розташування (кут перепаду висот близько 3–4 %) вода з джерела без додаткового обладнання потрапляла до дерев'яних труб діаметром 25–30 см та подавалася у квартали Станиславівського середмістя, а з другої половини 18 ст. – надходила до всіх будинків у центральній частині міста.

Джерело має глибину 2 м та використовується громадою прилеглого мікрорайону як джерело чистої води, що за якістю є конкурентною традиційній воді «з-під крана». Джерело користується широкою популярністю серед людей похилого віку і серед молоді, яка займається спортом на розташованому поряд спортивному майданчику. Останнім часом джерело замулилося та обміліло у зв'язку з кліматичними умовами (різкі сезонні перепади температур), що значно погіршує якість води та часткову втрату його як історичної пам'ятки.

Громадська організація при фінансовій участі Муніципальної програми врядування та сталого розвитку ПРООН, компанії «Кока-кола» та міської ради в рамках реалізації проекту впроваджує ряд заходів з відновлення та благоустрою джерела:

- обладнання підходу до джерела бруківкою та освітлення території;
- облаштування бетонних стоків джерела,
- облаштування периметру джерела антивандальною огорожею;

- розміщення біля джерела стенду з інформацією про історичне значення джерела для міста та настанови щодо бережливого ставлення до водних ресурсів;

- встановлення поруч джерела урн для сміття;

- прокладання вело-тримачів (оскільки у 2011 році заплановано впровадити перший у місті вело-маршрут «Вело-парк», джерело стане одним з елементів вело-маршруту та станцією для зупинки);

- посадка по периметру джерела посадок дерев, кущів та квітів з метою берегоукріплення;

- облаштування альтанки для захисту джерела від прямого попадання дощової води;

- облаштування бювету та місця для наповнення тари водою з джерела.

З метою кращого забезпечення питною водою учнів загальноосвітньої школи-лицею №23, які активно беруть участь у благоустрої джерела, в школі за кошти проекту «Кожна краплина має значення» та ГО «ЦМРР-РЦ» за інформаційної підтримки ПРООН буде встановлено 6 питних фонтанчиків з очисними фільтрами.

Вода, що постачається через систему водопостачання міста, є придатною для пиття, але мешканці люблять користуватися ресурсами природних джерел, які знаходяться в місті і поза нього. Але не всі жителі Івано-Франківська мають змогу користуватися такими водними об'єктами. Дане джерело знаходиться в міському парку, до якого легко дістатися з будь-якого куточка міста. На жаль, його занедбали, кругом було сміття, альтанка розвалена, проходу не було (навкруги утворилось болото), відповідно якість води погіршилась. Впровадження заходів по його реконструкції допомогли мешканцям покращити здоров'я, вживаючи якісну, чисту воду.

Також чистішою та зеленішою стала частина парку, на якій розташовується джерело.

Внаслідок виконаних робіт громадською організацією значно покращився екологічний стан міста:

- мешканці навчилися сортувати сміття;
- на території міста стало менше сміття та зникли стихійні звалища;
- береги річок стали чистішими;
- питна вода в місті стала якіснішою;
- навантаження на полігон зменшилося;
- зменшився відсоток проникнення фільтрату в ґрунт та підземні води;

- мешканці навчилися економити воду та відповідально ставитися до водних ресурсів;
- джерело набуло красивого естетичного виду;
- вода в джерелі стала чистішою, оскільки більше не засмічується;

– альтанка захищає джерело від прямого попадання дощу.

Передбачається, що джерело буде використовуватися під час Різдвяних свят для освячення води та проведення заходів на Івана Купала.

Лауреати

Назва конкурсної роботи – Вознесенське джерело.

Інформація про колективного заявника – громадська організація «Мистецька Бобринеччина» (м. Бобринець, Кіровоградська область).

Керівник – Двірна Л. В.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – територією Бобринецького району протікають 9 річок – Інгул, що впадає до Південного Бугу, Громоклія, Сугоклея, Мертвоводдя, Гнилий Єланець, Осиковата, Бобринка, Лозоватка, Богодушка та Дрюкова.

Основними джерелами забруднення і засмічення річки Бобринка, в тому числі й Вознесенського джерела, є:

- викиди автомобільного транспорту;
- синтетичні миючі засоби, які потрапляють у водоймища і навіть їх незначна кількість викликає неприємний смак і запах води, утворює піну і плівку на поверхні, що заважає доступу кисню та призводить до загибелі водних організмів;
- заростання водойм водоростями, особливо синьо-зеленими, гниття яких викликає захворювання та загибель риби;
- кислотні дощі - чим частіше вони випадають і чим більшу містять концентрацію кислоти, тим швидше зменшується кількість і видовий склад живих організмів;
- сільське господарство – один з найбільших споживачів і, одночасно, забруднювачів природних вод внаслідок використання мінодобрив, пестицидів та інших хімікатів, функціонування великих тва-

ринних комплексів, зрошування земель.

Щорічно лише азотних добрив вноситься в ґрунт понад 50 млн т. Повсюдно відбувається забруднення вод добривами і пестицидами, небезпечними своєю токсичністю.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Силами прихожан джерело було розчищено, над ним поставлений хрест, відслужили водосвятний молебень і назвали його «Вознесенським». До нього вже двічі здійснили хресний хід. Тут прихожани молилися і просили в Бога дощу на спраглу землю. На території Вознесенського джерела частково здійснено роботи з очищення території, облаштування під'їзних доріг та східців. Проводяться уроки, виховні години, лекції та ведуться роз'яснювальні роботи про необхідність збереження водойм, раціональне використання та охорону водних ресурсів у всіх навчальних закладах Бобринеччини. Члени громадської організації «Мистецька Бобринеччина» та працівники Бобринецького районного краєзнавчого музею ім. М. Смоленчука брала активну участь у проведенні районного свята «Зелений туризм на Сугоклеї», проводились виставки та екскурсії на теми: «Люби і знай свій рідний край», «Заповідні зони Бобринеччини», «Бобринеччина – заповідний край». Відділ культури і туризму Бобринецької райдержадміністрації розробив ряд інвестиційних проектів на теми: «Мальовничі береги Сугоклеї», «Солоне озеро», «Вознесенське джерело».

* * *

Назва конкурсної роботи – Півострів кохання – символ гармонії котелевців з природою.

Інформація про колективного заявника – Котелевська районна молодіжна громадська організація «Молодіжний ре-

гіон» (сmt Котельва, Котелевський район, Полтавська область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – річка Котельва, яка протікає селищем Котельва поруч з

центром даного населеного пункту, є лівою притокою річки Ворскла (басейн Дніпра).

Довжина річки – 31 км, площа басейну – 497 км², глибина – 30 м, ширина – до 2 м, притоки річки Котельва Котелевка та Орешня.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Мета та завдання проекту:

– збереження і відновлення русла річки Котельва, видової різноманітності флори і фауни річкової долини;

– зменшення негативного впливу господарської діяльності мешканців селища;

– виховання у молодих людей селища екологічної культури та відповідальності за свою поведінку у спілкуванні з природою.

РМГО «Молодіжний регіон», на якому було розглянуто питання екологічного стану річки Котельва, яка протікає через увесь районний центр.

Було прийняте рішення про необхідність вивчення ситуації та розробку плану діяльності з оздоровлення річки Котельва.

Створені проектні групи:

– «Теоретична» – вивчення законодавства у сфері екології, водних ресурсів та розробка Звернення до жителів селища.

– «Практична» – проведення аналізу води у СЕС, організація зустрічі з жителями селища через розповсюдження волонтерами «Молодіжного регіону» листівок, проведення громадської екологічної експертизи прибережної захисної смуги річки Котельва.

– «Комунікаційна» – співпраця з органами місцевого самоврядування, організаціями та підприємствами, ЗМІ з питань, якими опікується даний проект.

Проведено круглий стіл на тему: «Створення парково-відпочинкової зони на березі річки Котельва» за участю представників районної ради, районної державної адміністрації, селищної ради, організацій та підприємств смт Котельва, у результаті чого було ухвалено рішення про розміщення на занедбаній території колишнього дитячого майданчика на лівому березі річки Котельва хокейного поля, дитячого куточку, відкритої сцени, трибун, алей, парку, лодочної станції, квітників

Організовано екологічний десант котелевської молоді по прибиранню території занедбаного дитячого майданчика (близько 70 осіб).

Було знищено чагарники, прибрано сміття, висаджено дерева.

Номінація 6.**Екологічні товариства і гуртки загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних закладів.****I місце**

Назва конкурсної роботи – Малим річкам – велику воду.

Інформація про колективного заявника – екологічна група «Веселка» Красненської ЗОШ I–III ступенів Кегичівської районної ради (Харківська область).

Керівник групи – Єщенко О. М., вчитель біології вищої категорії, вчитель-методист.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Було проведено чотири експедиційні виїзди у басейн річки Багата біля с. Бесарабівка Кегичівського району: перший – 15 серпня 2010 р., другий – 10 вересня 2010 р., третій – 20 вересня 2010 р., четвертий – 1 жовтня 2010 р. Виїзди повторювалися у серпні та вересні 2011 р. Було досліджено стан річкової екосистеми за показниками наявності організмів-індикаторів, якість води, стан ландшафтів та екосистем і долини річки. Всього під час експедиції було відібрано понад 20 проб, виконано опис ландшафту досліджуваної річкової долини.

За результатами узагальнення зібраного матеріалу у річковій долині виділено 4 ділянки з однотипним станом ландшафтів і характером господарської діяльності, визначено основні проблеми річки, фактори негативного впливу на річку, локалізацію джерел забруднень на кожній ділянці.

В експедиціях проводилися зустрічі з жителями населених пунктів, розміщених у річковій долині або поблизу неї. Це населені пункти, що мають надзвичайний вплив на річку. У бесідах з жителями обговорювалися проблеми річки, різні пропозиції щодо покращення стану річки і соціально-економічної ситуації.

Проби для виявлення організмів-індикаторів відбиралися за критерієм оцінки забрудненості дослідженої ділянки річки. На першому виїзді при візуальному дослідженні нами встановлені приблизні межі пасовищ великої рогатої худоби, яка належала ВАТ ім. Б. Хмельницького та жителям села. Було візуаль-

но встановлено, що на території ентомологічного заказника «Вшивий» худоба не випасалася, що дало нам змогу вважати більш-менш якісною воду на цьому відрізку річки.

За результатами проб було виявлено ділянки, на яких зустрічалися різні індикатори. Біля території заказника був виявлений стан води, який ми класифікували як задовільно чиста, повноцінна, питна з очисткою, технічна, рибогосподарська. На цій частині відібрано 10 проб, в яких відмічені організми-індикатори – молюски-горошинки, ріючі личинки-одноденки, волохокрильці, личинки бабок-плосконіжок.

Ці проби показали, що на річку впливають такі показники:

- вирубка лісу і чагарників поблизу річки;
- створення населенням гноївки та смітників уздовж берега, стік з яких негативно впливає на якість води;
- значне пасовищне навантаження у річковій долині;
- розораність окремих ділянок заплави і тераси.

На території села Красне три ставка знаходяться в зоні річки Багата та є однією зі станцій екологічної стежини школи. Відповідно до свого розміщення вони отримали народні назви: «Перший», «Другий» та «Третій».

З роками їх загальний екологічний стан значно погіршився. Ставкова флора та фауна фактично вимерли. Саме тому ми вирішили внести один зі ставків в екологічну стежину. Основним забруднювачем водойм є стічні води. Разом зі стічними водами у водойми потрапляють солі важких металів. Всі шкідливі речовини поглинають водорості. Далі ці речовини переміщуються по ланцюжку живлення. В деяких випадках концентрація шкідливих речовин у тілі риб перевищувала концентрацію в водоймі майже у 68 разів. Саме тому захист водних ресурсів повинен виконуватись першочергово, адже людина на 75 відсотків складається з води.

Питання порятунку ставків виникло у зв'язку з посушливим літом, тому що місцева агрофірма та населення застосовували ставкову воду для поливу земельних ділянок. Протягом кількох років вода зі ставків забиралася, але самі водойми не чистилися. Члени екологічної групи звернулися до адміністрації агрофірми «Сади України» з проханням відновити водойми.

Нами було підготовлено і проведено інформаційні заходи по результатах експедиційного дослідження, які представлені на засіданні екологічної групи «Веселка» Красненської ЗОШ I–III ступенів. Проводилась агітаційна робота з місцевим населенням щодо запобігання складуванню сміття та гноївки біля річки.

У підсумку був сформований комплекс пропозицій з покращення стану річки Багата, ставків, що знаходяться поблизу неї, їх екосистем, якості води та відновлення біорозманіття річки та ставків, сформовано місцевий екологічний план дій, в якому зібрані і враховані пропозиції громадян щодо покращення стану р. Багатої та соціально-економічної ситуації в її басейні.

План передбачає:

1. запровадити в населених пунктах басейну річки систему освітньо-інформаційних заходів з питань її збереження та відновлення;

2. встановити на місцевості прибережні захисні смуги і висадити по зовнішній їх межі кілька рядів дерев і 2–3 ряди чагарників, заплави річки використовувати тільки для сіножаті;

3. запровадити систему заходів з ліквідації сміття, не допускати виникнення у долині річки сміттєзвалищ:

– провести з жителями низку просвітньо-правових заходів щодо припинення скидання у річку побутового сміття та органічних відходів;

– започаткувати будівництво нової артезіанської свердловини;

– провести чистку та дезінфекцію водогонів;

– постійно сповіщати населення при погіршенні якості питної води;

– проінформувати населення про вплив бурової на підземні води;

– запланувати і виконати ряд заходів щодо зменшення і припинення водної ерозії;

4. висадити на окремих ділянках заплави і на схилах терас річкової долини деревну рослинність;

5. провести у заплаві річки на виснажених пасовищах знищення бур'янів і підсівання багатокомпонентних травосмішей, які включатимуть багаторічні злаки та бобові рослини:

– провести у верхів'ях часткове очищення русла від накопиченої надлишкової маси рослинності;

– провести облаштування та обсадження деревами джерел, що живлять річку;

6. у зв'язку з наявністю тваринницької ферми і утриманням місцевим населенням худоби та створенням запасів гною потрібно збудувати сучасні гноєсховища, які повністю запобігатимуть потраплянню рідких стоків у річку.

За результатами експедиції члени екологічної групи встановили, що в річку впадає 10 струмків. Тільки на берегах одного струмка виявили 4 сміттєзвалища, а всього їх 10. Це найбільшча проблема нашого регіону.

Дослідженнями русла річки встановлено, що існує висока розораність водозбору. У більшості місць ґрунт розораний майже до берегів річки. Часто відстань між руслом і розораною територією становить 2–6 м.

Під час акції впорядковано 20 джерел, висаджено біля них дерев. В школі організували конкурс малюнків «Хай живе вода», конкурс плакатів «Бережіть воду». Провели засідання за круглим столом «Струмочок, річечка, річка», заходи до Всесвітнього дня води (22 квітня).

На території села згідно з ініціативою ТОВ АФ «Сади України» та роботою учнів упорядковано 5 ставків, на двох з них створено місце для культурного відпочинку.

Біля водойм члени екогрупи збільшували кількість мурашників, висаджували рослини-індикатори та разом з населенням організували екологічні суботники.

Підземні води також зацікавили членів екогрупи, тому при проведенні забору води вони були активними спостерігачами. Найближчим часом членів групи цікавлять проблеми питної води в Україні. Ми розпочали роботу за темою «Екологічна оцінка рівня водоспоживання як інтегральний індикатор сталого розвитку регіону», здійснили експедицію по гідрологічному заказнику «Коханівський», організували роботу з волонтерами «Голос води».

Вже було організовано акцію «Веселий колодязь». В народі кажуть: «Скільки криничок на землі, стільки й зірок на небосхилі». І якщо падає зірка, то це означає, що десь замутилось джерело. Тому ми робимо все, щоб зберегти безцінний дар – підземну питну воду, щоб «журавлі – надкриничні боги» не гойдали порож-

ніх відер над сліпими криничними очима Землі.

Річка Багата протікає по території Державного ентомологічного заказника «Бесарабівський». Тому під час рейдів було обстежено і висвітлено в листівці інформацію про режим території та охорону заказника.

I місце

Назва конкурсної роботи – Хочеш напитися цілющої води? Доглядай за джерелами!

Інформація про колективного заявника – екологічний гурток «Юні друзі природи» на базі Перемозького НВК (Глухівський район, Сумська область).

Керівник – Шеремет С. А.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – природні криниці та колодязі рідного краю.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Учнями екологічного гуртка «Юні друзі природи» на базі Перемозького НВК проведено ряд робіт з вивчення екологічного стану криниць та колодязів на території села. Учні беруть активну участь у впорядкуванні території села та підтриманні санітарно-гігієнічного стану джерел питної води.

Проект «Хочеш напитися цілющої води? Доглядай за джерелами!» є важливою ланкою екологічного виховання школярів. Для подальшого вивчення стану водопостачання свого населеного пункту слід більше уваги приділяти екологічному стану природних джерел, криниці, колодязів. У зв'язку з розвитком водогінної системи упорядкувати колодязі та крини-

ці, які можуть набути стану, непридатного для використання.

Мета проекту – проведення практичної природоохоронної діяльності, спрямованої на охорону і поліпшення стану джерел, раціональне використання питної води, підвищення екологічної і правової обізнаності учнів щодо охорони водних ресурсів, формування природоохоронного ставлення до багатств рідного краю.

Задачі проекту:

- вивчення стану окремих джерел (збір інформації) та розроблення і впровадження планів дій з їх оздоровлення;
- відновлення та впорядкування джерел;
- організація туристично-екологічних маршрутів «Цілющі джерела Глухівщини»;
- оволодіння учнями теоретичних знань та практичних умінь щодо відновлення природних джерел;
- виховання цивілізованого господаря, здатного працювати в умовах ринкової економіки, любові до рідної землі, бажання працювати задля її розквіту;
- формування творчої працелюбної особистості;
- виховання в учнів естетичного сприйняття природи.

II місце

Назва конкурсної роботи – Вода – найбільше багатство на світі.

Інформація про колективного заявника – екологічний гурток «Юний еколог» (с. Краснопілля, Коропський район, Чернігівська область).

Керівник – Крупина Ю. М.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Гуртківцями було виявлено і ліквідовано сміттєзвалище поблизу водойм села. Знайдено та розчищено три замулені джерела, зроблено для них огорожу, упорядкували захищені берегові зони ставків рідного краю.

Вивчали флору і фауну місцевих водойм, встановлювали фізико-хімічний аналіз води, насаджували молоді саджанці дерев на берегах водойм, встановлювали пам'ятні знаки біля водойм для місцевих жителів.

Протягом досліджень розчищали джерела, упорядковували водні екосистеми села (огорожі, пам'ятні знаки), покращили екологічний стан водойм, відродили місце для відпочинку жителів села біля водойм, проведений екологічний вечір «Даруємо друге життя воді», проведено виставку фотографій учнівських робіт, поетичний конкурс природоохоронної тематики, складали кросворди, ребуси, загадки, розробили екологічний маршрут з зупинками, вивчали різноманіття видового складу водної рослинності місцевих водойм, визначали хімічний і фізичний стан води, склали карту практичної природоохоронної діяльності проведеної гуртківцями щодо покращення загального екологічного стану водних об'єктів.

Аналіз сучасного екологічного стану водних екосистем на території с. Краснопілля та його околицях показав, що на Коропщині за останні роки склалася досить напружена і негативна ситуація.

У скривдженій воді ставків нашої місцевості, занедбаній байдужими людьми, а особливо на їх берегах, було виявлено чимало розкиданого сміття і бляшанок, поліетиленових упаковок, скляних пляшок, шматків плівок та пакетів, папір.

Гуртківці на чолі із своїм керівником постійно вивчали стан водних екосистем рідного села і його околиць, відстежували власне водні параметри (величину водойми, живлення, особливості утворення, прозорість води, характер донних відкладів...) і різноманіття видового складу флори і фауни. Щодо екологічного стану ставків, то, різке зменшення прозорості води і зростання замуленості спостерігали в місцях інтенсивного руйнування берега внаслідок масового вигулу водоплавних птахів. Ступінь заростання водойм збільшувався із зростанням забрудненості води, при цьому на занурених частинах рослин-гідрофітів виявлявся наліт. Фіксувалися і безпосередні показники екологічного неблагополуччя водних екосистем: скупчення піни у місцях активної турбулентності – показник наявності поверхнево-активних речовин, масові звалища побутового сміття у водоохоронній зоні.

Найпомітніша екологічна проблема водойм – забрудненість води та прибережних зон побутовим сміттям. Найбільші скупчення сміття нами виявлено в районі озера Коноплянка та правого берега водойми Котунівка.

Озера забруднюються за рахунок поверхневих стоків, під час повені, навесні вода затоплює частину звалищ. Неподалік цих водойм є присадибні ділянки, що всупереч вимогам законодавства, надто близько підходять до води. Поширеним явищем є розорювання та перекопування ділянок під городництво берегових територій, внесення органічних добрив чи складування гною у водоохоронній зоні, що призводить до замулення водойм та створення у воді надлишку органічних речовин і біогенних елементів.

Негативно на стан берегів впливає регулярний випас у водоохоронній зоні великої рогатої худоби. Справжніми руйнівниками берегової лінії є десятки й сотні качок. Прозорість води тут знижується більш ніж утричі, а глибина ставків у межень часом сягає 15 см при надзвичайній замуленості. Качки погіршують стан водойм і на інших ділянках.

Ці процеси негативно позначаються на водній біоті. У воді часто можна побачити напівзатоплені повалені стовбури і гілки дерев. Отже, за екологічною оцінкою здійсненою на основі врахування комплексу факторів на обстеженій ділянці, наші водойми можна віднести до помітно забруднених.

Дослідження екологічного стану водойм рідного краю ми водночас оцінювали і можливості проведення відповідних природоохоронних заходів.

Довжина корінців *Allium* сера. L. різняться: найбільша у воді з артезіанського колодязя, найменша з заплави. Воду р. Сейм, що протікає на південній стороні від с. Краснопілля, за даними метода біоіндикації, можна вважати чистою порівняно з водою артезіанського колодязя. Проблема забруднення підземних вод сполуками нітрогену нині дуже актуальна і вирізняється, з одного боку, токсичністю, а з другого – високою розчинністю. У водному середовищі вони присутні у вигляді нітрат-іону, нітрит-іону та іону амоніаку. Оскільки сполуки нітрогену часто утворюються за рахунок розкладу білка різних відходів, то вони слугують непрямим показником штучного забруднення підзем-

них вод. Іони амоніаку і нітрит-іони свідчать про «свіже» забруднення, а нітрит-іон (кінцевий продукт окиснення нітрогену) вказує на «старе» забруднення вод.

Ставок Котунівка міліє, має чимало мулу, потребує очистки. Влітку в час тривалої посухи рівень води значно знижується. Якщо не звернути на це увагу, то село може втратити водойму.

Також було проведено дослідження хімічного стану вод.

Легенда про джерело

*Колись давно, ще не було ні неба,
ні землі,
У світі двоє сердець закоханих жили,
Любов була їх чиста і прозора,
Глибока і, як Всесвіт, неозора.
Кохання їх було такої сили,
Що врешті чорну задрість породило.
А там, де задрість,
там існує два світи:
Один – весь чорний, а інший –
чисто-голубий.
Не витримали серця задрості –
і розділились,
Продовжували кохати
та кожен у своєму світі
Оселились.
Жіноче серце стало жити на землі,
А чоловіче – в небі голубім.
На щастя, любов не лише задрість
породжає.
Щось світле й чисте
принесло кохання:
Одного разу на землі жіноче серце
Породило чистеє джерельце
І мало джерело від ґрунту глибину,
Від неба – холод й просинь голубу.
А задрість луснула
від задрощів сама –
Така вода була і чиста і смачна.*

Дорошенко Юлія, учениця 11 класу

Результати роботи:

1. Юні екологи значно покращили зовнішній вигляд водних об'єктів: почистішали берегові зони, не стало сміттєзвал

лиць, у ставках поменшало різноманітного непотрібу, в розчищених нами джерелах вода стала чистою, придатною для пиття.

2. Дослідили історію походження водоймищ с. Краснопілля та його околиць.

3. Встановили географічне положення ставків.

4. Вивчили рослинний і тваринний світ водних екосистем.

5. Здійснили фізико-хімічний аналіз проби води в різних місцях.

6. Взяли інтерв'ю в мешканців Краснопілля, поставили питання:

а) яку воду ви вживаєте для пиття?

б) чи можна купатися в ставках влітку?

в) щоб ви зробили, щоб природні водоймища були придатні для відпочинку мешканців?

7. Організували виставку фотографій водойм рідного краю, дитячих малюнків про охорону природи і її багатств.

Наші плани на майбутнє:

– випустити екологічний вісник для громади села під назвою «Екологічна байдужість» (проблема смітників);

– домогтися у місцевої влади активніше допомагати нам в екологічній роботі, знайти спонсорів, необхідну техніку для очищення води у ставках від мулу;

– надалі слідкувати за належним екологічним станом водних об'єктів рідного краю;

– формувати нову екологічну свідомість у людей – бережливе ставлення до навколишнього природного середовища, зокрема до водних ресурсів;

– запустити у ставки мальків риб (короп, карась);

– залучити широку громадськість до практичної природоохоронної діяльності, спрямованої на поліпшення екологічного стану водних екосистем;

– відродити місце для відпочинку жителів села Краснопілля, обладнати місце для купання (лавки, захисні споруди від сонця). Біля відновленого джерела спорудити альтанку та східці до джерела.

II місце

Назва конкурсної роботи – Дослідження річки Удай та водойм рідного краю.

Інформація про колективного заявника – Міжшкільне об'єднання краєзнавчих

гуртків, екологічних клубів, управління освіти Прилуцької міської ради (краєзнавчі гуртки Гімназії № 1, спеціалізованої школи № 6 з поглибленим вивченням

інформаційних технологій), клуб «Екос» Гімназії № 5, екоклуб «Сполох» ЗОШ № 7, гурток «Юний географ» ЗОШ № 12 (Чернігівська область).

Керівник – Чернякова С. М., завідувача науково-методичним центром.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Актуальність теми полягає ще й у тому, що Удай належить до малих річок України, стан яких викликає сьогодні велику тривогу. Адже саме від них залежить повноводність великих річок, а з огляду на те, що Удай формує басейн Дніпра, то його проблеми повинні хвилювати не лише прилучан.

Завдання гуртка «Джерело»:

– збір, обробка та аналіз статистичних архівних матеріалів, які характеризують Удай;

– вивчення історичного минулого річки та походження назви;

– дослідження флори й фауни річки та її долин;

– вивчення антропогенного впливу людини на стан водойм;

– визначення шляхів охорони Удаю та раціонального його використання;

– розглянути значення річки у творчості письменників, художників, учнів Прилуцької гімназії №1 та населення міста.

Річка є великою складною багатоконпонентною системою, тому існування її залежить від багатьох факторів. Навіть незначна зміна одного з них викликає комплексні зміни всієї річкової системи.

Найбільшу кількість змін у «житті» річки може внести саме людина, яка знищує прибережно-водну рослинність, біля води робить смітники, або так звані «смітесмуги». Лівову частину їх становлять вироби з пластика, які не розкладаються з часом.

Основними чинниками забруднення річки Удай залишаються неефективні діючі очисні споруди. Регіональна екологічна служба в м. Прилуки проводить постій-

ний лабораторний контроль за станом р. Удай, слідкує за ефективністю роботи очисних споруд та впливом їх на гідрохімічний стан річки.

Основними причинами неефективної роботи очисних споруд є відсутність коштів на реконструкцію всіх ланок очиски, які, зазвичай, є не тільки технічно, а й морально застарілими.

Результати роботи:

– досліджено походження назви річки Удай та її приток;

– дано характеристику Удаю, за планом характеристики річки;

– досліджено історичне минуле річки Удай;

– вивчено флору й фауну Удаю, виділено рідкісні та зникаючі рослини річки, рослини приудайських лук, а також рослини водойм Удаю, ознайомилися та позначили на карті гідрологічні заказники Прилуцького району: «Бунилівське», «Густинський», «Гетьманщина – Свидок», «Заудаївський», «Заїздський», «Обичівський», «Пирогівський», «Полівщина», «Приміське», «Ряшківський», «Удайцівський»;

– досліджено екологічну ситуацію Удаю й визначено, що русло річки забруднено побутовим сміттям, антропогенна дія на водну флору призводить до замулення водойми, посилення ерозійних процесів, зникнення рідкісних угруповань та видів, недостатньою є робота очисних споруд як найбільших забруднювачів річки, розроблено пам'ятку поводження біля водойми для прилучан;

– з'ясовано роль Удаю в житті прилучан, за допомогою розробленої анкети здійснено опитування населення міста, познайомилися із творчістю прилуцьких поетів, письменників та художників, учнів гімназії № 1;

– створено серію дитячих малюнків, віршів про річку Удай та збірку робіт прилуцьких художників та поетів.

II місце

Назва конкурсної роботи – Проблеми малих річок. Річка Сапалаївка має право на життя.

Інформація про колективного заявника – загін блакитний патруль «Краб» на базі ЗОШ I–III ст. № 25 м. Луцька (Волинська область).

Керівник – Лапків В. М.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність.

Сапалаївка – одна із тих малих рік, які людина прирекла. Зараз вона балансує між життям і смертю. Саме вона і ста-

ла об'єктом досліджень юних екологів загальноосвітньої школи № 25 м. Луцька.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Для проведення фізико-географічних досліджень долини р. Сапалаївка ми ставили за мету з'ясувати з яких природних компонентів складається територія, чим вони відрізняються, як розміщені, в яких взаємовідносинах знаходяться.

В ході роботи виконано завдання:

- виділити і дослідити основні компоненти природного комплексу долини р. Сапалаївка;
 - встановити взаємозв'язки між виділеними компонентами;
 - провести дослідження ґрунтів даного району;
 - провести основні гідрологічні спостереження;
 - вивчити будову річкової долини і русла ріки, характер берегів, дна;
 - дати оцінку господарського використання досліджуваного природного комплексу;
 - визначити основні екологічні проблеми ПК;
 - підготувати результати проведених досліджень для використання у навчальному процесі.
- При проведенні дослідницької роботи ми використовували такі методи:
- польові дослідження (окомірні зйомки місцевості);
 - проведення гідрологічних спостережень;
 - збір гербарію, взяття зразків ґрунту, вербів води і т.д.;
 - опитування населення (розповіді місцевих жителів);
 - лабораторні дослідження (проведення аналізу зібраного матеріалу в лабораторних умовах);
 - робота з картографічним матеріалом (аналіз тематичних карт «Атласу Волинської області»);
 - обробка статистичного матеріалу та літератури, матеріалів краєзнавчого музею.

Визначений нами природно-територіальний комплекс розташований на території Волинської області (міста Луцька та Луцького району). Дана місцевість розташована в межах Волино-Подільської плити Руської платформи з переважаючим горбистим (200–250 м над р. м.) рельєфом, помірно континентальним кліматом.

Проведені лабораторні аналізи ґрунтів і води, дослідження рослинного і тваринного світу показали тісний взаємозв'язок і взаємовплив кожного з цих компонентів як між собою так і на весь ПК в цілому.

В результаті нашої роботи ми прийшли до єдиного висновку, що найменше порушення одного з компонентів призводить до поступових змін у всьому природному комплексі. А тому постає гостра проблема антропогенного впливу на природний комплекс і збереження його в природному стані.

У процесі дослідження і вивчення природного комплексу долини р. Сапалаївки ми:

- зібрали ряд матеріалів, які можна використати як наочність і статистичні дані при вивченні природи рідного краю (гербарій рослин, зразки ґрунту, результати лабораторних аналізів води і ґрунту);
- результати проведених нами досліджень і спостережень можна використати для підготовки практичної роботи на місцевості, проведенні екскурсії; вивчені теми «Природно-територіальний комплекс» на уроках географії;
- дані про будову річкової долини, русла, берегів, результати гідрологічних спостережень можна використати при вивченні елементів річкової долини, а будову ґрунтового профілю і аналізи ґрунту – в темі географії І краєзнавчого гуртка;
- результати лабораторних дослідів та екологічних дослідів на заняттях «Охорони природи».

Сьогодні у Сапалаївку скидають увесь непотріб. Річку фактично перетворили на стічну канаву.

Серед сміття, шукаючи чисті ділянки річки, можна побачити зимуючий вид качок – крижнів. Вони звикли прилітати сюди вже багато років.

Мабуть не варто перекладати весь тягар по очищенню річки на місцеву владу. Адже мерія міста бореться з існуючими негараздами річки, проте проблема забруднення Сапалаївки досі не зникає.

Ми беремо активну участь у вирішенні даного питання – приходимо на заходи по проведенню очисних робіт, займаємося активною просвітницькою діяльністю серед дітей, молоді, дбайливо ставимося до річки.

Це є величезний крок до порятунку. Кожен із нас може зробити для річки, що протікає і забруднюється неподалік від вашого житла, школи, дитсадку, місця роботи, якусь маленьку добру справу, тим самим відчутно зменшивши той загаль-

ний негативний тиск, який здійснюється на річку Сапалаївку роками.

Яка б була дивовижна краса, якби наша річка Сапалаївка була справжнім місцем відпочинку!

III місце

Назва конкурсної роботи – Бондаревські джерела.

Інформація про колективного заявника – еколого-природничий гурток «Паросток», Кривобалківська ЗОШ І–ІІІ ступенів (село Крива Балка, Миколаївський район, Миколаївська область).

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Силами гуртківців «Паростка» (керівники Вербицький О. Г. та Вербицька З. В., вчителі біології та хімії), «Джерельця» (керівник Запорожець О. В., вчитель історії та права) та слухачами шкільного наукового товариства «Еврика» в межах роботи над екологічним проектом «Збереження первинного ландшафту Бондаревського, як унікального природного об'єкту, що має історичне, науково-пізнавальне та естетичне значення» було:

– проведено експедицію з метою визначення культурно-історичної цінності даної території у співпраці зі спеціалістами державної інспекції по охороні пам'яток культури в Миколаївській області. За її результатами виявлено поселення пізньої бронзи сабатинівської культури XIII–IX ст. до н.е. Поселення є унікальною археологічною пам'яткою, яка становить історичну та наукову цінність і повинна знаходитись під охороною держави;

– проведено обстеження території Бондаревських джерел на предмет різноманітності видового складу лишайників. На основі проведених спостережень та досліджень було зроблено такі висновки: значна кількість лишайників різних екологічних груп свідчить про відносну чистоту атмосферного повітря на даній території. За даними флористичного методу, щодо наявності накипних і листоватих форм дану територію можна віднести до зони «боротьби», яка є перехідною між «зоною пустелі» та «чистою зоною»;

– хімічний та бактеріологічний аналіз води з Бондаревських джерел та по-

Маємо надію, що проведені нами дослідження зруйнують створений стереотип ставлення до річки Сапалаївки, як «стічної канави».

рівняння його з показниками питної води в с. Крива Балка. Проведені дослідження засвідчили: повну відсутність у джерельній воді вмісту аміаку, сульфатів, заліза та фтору. Але ця вода не відповідає ГОСТУ за показниками її твердості. Саме вона і перевищує норму (так як на поверхню ґрунту виходять вапнякові породи);

– вивчення ґрунтів даної території дало такі результати: близько поверхні комочки ґрунту руйнуються копитами тварин. Різка збільшення поголів'я великої рогатої худоби призводить до зменшення кількісного та видового складу рослинності. Виникає необхідність в обмеженні території для випасу худоби та сприянні створенню на цій території природно-заповідної зони;

– проведення пошукових експедицій з метою визначення видового складу рослинності даної території. За результатами досліджень ця територія являє собою залишок нерозораного степу з степоволучною рослинністю, із наявністю ендеміків та рослин первоцвітів: Брандушка різноколірна, Шафран сітчастий, Тюльпан Шренка, Астрагал шорстколистий, Ковила українська та ендемік Рястка Фішерова, Півники низькі, Фіалка степова та ін.;

– одержані результати лягли в основу різноманітних природоохоронних заходів – «Балка Миколаївщини», «Вчимося заповідувати», «Рослини рятівники від радіації», «З турботою про рідний край» тощо;

– засновано бібліотечну серію «Трави бондаревських джерел» та випущено 7 книжечок цієї серії, готується матеріали до друку наступних;

– проводяться природничі екскурсії до 7 зупинки, як в позаурочний час, так і під час навчальної практики 3 семестру;

– з питань охорони природи та обміну досвідом на базі школи організуються різноманітні семінари, зустрічі, виступи перед громадськістю;

Робота по відновленню джерела

Дослідження видового складу території
«Бондаревські джерела»

– робота над проектом висвітлюється в ЗМІ;

– передано пакет зібраних матеріалів до Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Миколаївській області з клопотання створення на даній території об'єкта природно-заповідного фонду – ландшафтного заказника місцевого значення «Бондаревські джерела».

Цей рік роботи над проектом є знаменним для гуртківців «Паростка», оскільки територію «Бондаревських джерел» внесено до реєстру природо-заповідних територій. Але робота не припиняється. Для чергового в черговому етапу «Балки Миколаївщини» створено «Абетку Здоров'я», в якій описані лікарські рослини, які зустрічаються на нашій екологічній стежці «Степок».

III місце

Назва конкурсної роботи – Джерельна діброва.

Інформація про колективного заявника – екологічний загін «Небайдужі» ЗОШ І–ІІІ ступенів № 4 м. Жмеринки (Вінницька область).

Керівник – Білан Т. Л., вчитель-методист.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Для виконання проекту «Джерельна діброва» створили оргкомітет, творчі й робочі групи.

На зборах оргкомітету намітили план подальших дій:

– групі «Краєзнавці» зайнятися вивченням історії рідного краю та території, що вивчається;

– групі «Географи» провести геолого-географічну розвідку «Джерельної діброви»;

– моніторинг стану малих річок і прибережних смуг, а також складання плану прокладання екологічної стежини доручити групі «Екологи»;

– групі «Хіміки» зробити заміри температури, взяти проби для хімічного та

бактеріологічного аналізу якості води з джерел;

– групі «Біологи» дослідити рослинний та тваринний світ «Джерельної діброви»;

– групі «Пропагандисти» виготовити та розповсюдити листівки-заклики природоохоронного змісту;

– групі «Фотографи» зробити фотозйомку та оформити фотоальбом;

– групі «Журналісти» висвітлювати хід виконання проекту у робочих бюлетенях та засобах масової інформації;

– творчій групі під керівництвом керівника проекту опрацювати зібрані матеріали, оформити збірку «Джерельна діброва».

Протягом виконання проекту робочі групи доповідали про результати своїх досліджень у вигляді звітів.

Після проведення історико-краєзнавчої розвідки досліджували стан прибережної смуги штучної водойми, струмків та джерел на території «Джерельної діброви», вивчали проблеми і намітили план дій по покращенню екологічної ситуації.

Під час екологічних експедицій разом зі своїми вчителями ми вирушили в еко-

логічні експедиції з метою обстеження берегів ставка, струмків, джерел, що знаходяться в зоні «Джерельної діброви».

Результати екологічної розвідки:

- виявляли місце розташування ставка, струмків, джерел у зоні, що вивчається;
- виявили притоки, витоки, прилеглі болотисті ділянки, джерела;
- отримані результати занесли на карту;
- описали характер берегів;
- встановили характер прибережної рослинності;
- визначили тварин – мешканців водойм (у ставку живуть найпростіші: евглена зелена, інфузорія туфелька, амеба протей; безхребетні: п'явка слимакова, п'явка мала; молюски: ставковик звичайний, катушки; ракоподібні: водяні віслюки; комахи: водомірки, жук водолюб, блошиці, личинки комарів, паденок тощо);
- дослідили воду (визначили колір: жовто-бурий);
- прозорість мутна; запах неприємний, застоюаний;
- виявили місця стихійних сміттєзвалищ;
- провели роз'яснювальну роботу з мешканцями мікрорайонів;
- прибрали прибережні смуги від сміття;
- розчистили та впорядкували занедбані джерельця;
- взяли проби води для хіміко-бактеріологічного дослідження;
- розповсюдили листівки-заклики серед мешканців мікрорайонів «Постройки» та «Корчівка».

Під час літньої практики разом з нашим класним керівником, керівником проекту Білан Т. Л. провели екологічну розвідку у «Джерельну діброву», на території якої розташовано кілька низинних джерел з дуже чистою водою. З одного джерела подорожні люди, а також мешканці мікрорайону постійно набирають воду та п'ють її.

Ми теж скоштували воду із джерела і вода нам здалася смачною. Ми вирішили зробити хіміко-бактеріологічне дослідження проб води із джерел. З трьома пляшками із пробамі ми відправилися у лабораторію Жмеринської санітарно-епідеміологічної станції та хімічну лабораторію Жмеринського міськводоканалу.

У Жмеринському міському водоканалі нам надали можливість дослідити джерельну воду, познайомитись із методами хімічного та бактеріологічного аналізу та зробити аналіз наших проб.

Під час експедиції було розроблено, виготовлено та розповсюджено листівки-заклики природоохоронного змісту серед мешканців мікрорайону.

Про результати роботи доповіли на науково-практичній конференції «Від екології довіклля – до екології душі».

Результати проведеної роботи:

- здійснено моніторинг гідрологічного режиму м. Жмеринки;
- складено карту-схему розташування невеликих річок, озер, ставків, джерел, струмків у м. Жмеринка;
- виявлено 2 струмка та 3 джерела на території Джерельної діброви;
- проведено паспортизацію джерел;
- розчищено і впорядковано 3 джерела;
- проведено лабораторне дослідження джерельної води;
- розчищено від сухих гілок та опалого листа 3 струмки;
- ліквідовано 3 сміттєзвалища;
- проведено роз'яснювальну роботу серед мешканців мікрорайонів;
- розповсюджено 500 листівок-звернень до жмеринчан.

Екозагін «Небайдужі» й надалі продовжуватиме роботу з організації та проведення досліджень, відновлення та збереження об'єкту «Джерельна діброву».

Наступної весни планується розчистка та впорядкування джерел; паспортизація території; якісний аналіз стану водноболотних угідь та прилеглої території; прокладання навчальної екологічної стежини для проведення дослідницьких робіт учнями шкіл міста; продовження просвітницько-пропагандистської роботи екологічного спрямування; висвітлення ходу виконання заходів у ЗМІ.

Робота, проведена членами екологічного загону «Небайдужі», має велике природоохоронне значення. Ми намагалися підняти питання збереження і охорони малих річок саме в межах міста, де антропогенний вплив на водойми особливо потужний.

Згодом нами було прийнято рішення: виступити з ініціативою заповідування «Джерельної діброви» та через керівника загону, депутата міської ради Білан Т. Л., звернутися до місцевих органів самоврядування з клопотанням про взяття під охорону даної території та створення на ній природно-заповідного об'єкту місцевого значення.

Кінцевим результатом нашої роботи стало прийняття рішень на 8 сесії міської ради 6 скликання від 28 квітня 2011 року про створення заказника місцевого значення «Корчівка» без вилучення з ко-

ристування загальною площею 2 га та 12 сесії міської ради 6 скликання від 2 вересня 2011 року про створення заказника місцевого значення «Джерельна діброва» загальною площею 4,2 га.

III місце

Назва конкурсної роботи – Результати водоохоронної діяльності гуртка «Юний еколог» та загону «Голубий патруль».

Інформація про колективного заявника – гуртки «Юний еколог» та «Голубий патруль» Розсошенської гімназії (Полтавська область).

Керівник – Бажан Є. А., вчитель біології Розсошенської гімназії.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Полтавська область належить до областей з деякою нестачею прісної води, тому актуально проводити різноманітну агітаційну, суспільно-корисну, наукову та виховну роботу для збереження джерел прісної води. Зокрема на місцевому рівні в с. Горбанівка є Баронівські ставки, які потребують вивчення та охорони. Населення с. Горбанівка часто використовує ці водойми для відпочинку, рибної ловлі тощо, а жодних архівних матеріалів чи наукових праць, які б стосувалися екологічного стану с. Горбанівка нами не виявлено.

Баронівські ставки зараз перебувають не в ідеальному стані, заболочуються, заростають очеретом, засмічуються. Впорядкування території займається Щербанівська сільська рада, Полтавський геріатричний будинок-інтернат та екологічна бригада Розсошенської гімназії.

За 2010–2011 рік наша екологічна бригада:

- розчистила джерело і струмок, що живить верхній ставок;
- брала участь у благоустрої криниці Різдва Богородиці;
- неодноразово прибирала сміття поблизу ставок і в самих ставках;
- розклеїла агітаційні таблички, щоб люди не забруднювали ставки і прилеглу територію;
- попереджала замор риби бурінням лунок взимку;
- налагодила співпрацю з Щербанівською сільською радою.

За останній рік Щербанівська сільська рада здійснила ряд заходів з благоустрою Баронівських ставок:

- насипана дамба і створено 3-й новий ставок площею 0,9 га;
- поставлені 2 пірси на пляжу;
- насипано і розрівняно ґрунт для створення паркової зони.

Планується:

- розчищення верхнього (2-го) ставка;
- насадження нових та укріплення старих дерев (близько 50 в цьому році);
- створення паркової зони для рекреації місцевого населення;
- створення екологічної стежки навколо ставок (у співпраці з нами);
- насип дороги до ставок;
- створення спілки рибалок в с. Горбанівці та передача їм в оренду двох менших ставок;
- облаштування зони відпочинку на нижньому ставку; волейбольного поля, човникової станції.

За результатами проведених досліджень розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації урбоєкосистеми Баронівських ставок, зокрема, необхідно:

- розчистити і заглибити акваторію ставок (Щербанівська сільська рада і Полтававодгосп);
- проводити щорічні планові акції із прибирання прилеглих до ставок ділянок із залученням усіх груп населення. Такі акції найдоцільніше проводити навесні, їх можна приурочити до Дня довкілля, який відзначається кожної третьої суботи квітня (Щербанівська сільська рада);
- виготовити і встановити (засоби начної агітації, попереджувальні знаки, інформаційні щити тощо, проводити роз'яснювальну роботу з населенням щодо недопущення скидання сміття і стоків у ставки чи біля них (Щербанівська сільська рада);
- створити в структурі обласного водкомунгоспу спеціальний відділ для опіки господарсько-екологічними проблемами

малих водойм – міста Полтави і Полтавського району (Міськвиконком);

– закріпити береги, відновити гідроспоруди (Щербанівська сільська рада і Полтававодгосп);

– припинити злив каналізації і стоків у ставки (місцеве населення);

– прибрати сміття і встановити баки чи урни, облаштувати туалети (Щербанівська сільська рада Полтавакомунгосп);

– визначити водоохоронні зони навколо ставків (Полтававодгосп і Екослужба Полтавського району);

– упорядкувати рекреаційні зони: (Щербанівська сільська рада і Полтававодгосп).

За такого комплексного підходу і при залученні матеріально-фінансових ресурсів можливе забезпечення стабільності екосистеми Баронівські ставки, виконання нею екологічних та рекреаційних функцій, підтримання здоров'я громадян і навіть отримання прибутку.

Діти з нашого екологічного загону займаються науковими дослідженнями води. Зокрема, Кошель Любов разом зі вчителькою хімії Рощак Юлією Василівною визначила вміст нітратів у питній воді кількох сіл Полтавського району. Ця робота була оцінена на захисті наукових робіт Малої академії наук в секції хімії і отримала друге місце на обласному етапі.

III місце

Назва конкурсної роботи – Розчистка джерелець річки Дракуля.

Інформація про колективного заявника – учні 10–11 класів ЗШ I–III ступенів с. Виноградівка (Арцизький район, Одеська область).

Керівник – Мутовчийська А. І., вчитель фізики.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

Екологічний проект з очищення берегів річки «Дракуля» передбачає:

- збір інформації про стан джерелець річки Дракуля в минулому і на сучасному етапі;

– визначення чинників, які впливають на забруднення джерелець річки;

– оцінку екологічного стану джерелець річки;

– складання на основі отриманої інформації плану дій з очищення джерелець річки і учнів та громадськості в цій справі;

– розвиток громадянських екологічних ініціатив.

Розробити та працювати за цією програмою нас спонукали розповіді наших батьків про те, що десь 15–20 років тому джерельця річки Дракуля струменіли й можна було навіть напитися з них води. А зараз вони ледь помітні через замулення.

Ми переконані, що з розчищенням джерелець обов'язково відбудуться якісні зміни щодо поліпшення екологічного стану річки Дракуля.

Було проведено опитування мешканців села:

Якими ви пам'ятаєте джерельця нашої річки?

Скільки джерелець налічувалось?

Що на ваш погляд їх так змінило?

Що ви можете запропонувати для очищення джерелець?

Для того щоб звернути увагу до проблем очищення джерелець річки члени екологічної агітбригади «Джерельце» неодноразово виступали перед учнями та мешканцями села Виноградівка.

На початок реалізації проекту група учнів (6–8 учнів), що відповідають за розробку плану, по кожному джерельцю визначають екологічний стан, ступень забруднення. Для цього вивчаються теоретичні основи та правила проведення очисних робіт, виконання екологічних робіт з благоустрою джерел у межах операції «До чистих джерел» правила проведення паспортизації джерел.

Після вивчення ступеня забруднення джерелець учні дійшли висновку щодо причин негативного впливу на стан джерелець:

– наявність в долині річки літніх таборів;

– відсутність охоронних смуг;

– відсутність систематичного упорядкування джерелець з боку влади.

Оскільки розчищення джерелець потребує фізичної сили, то до проекту вирішили залучити учнів старших класів. Розчищення ми проводимо у червні місяці. Це найкращий період для джерелець, коли вони вже готові до літнього періоду.

Роботу починаємо з благоустрою шести головних джерелець:

- заглиблення джерела на 40–50 см;
- розширення до 50–60 см;
- очищення від намулу;
- викладання стінок і дна викопаної ямки великим камінням та піском, формування зони фільтрації, стоку води;

- створення огорожі навколо джерелець;
- виконання вимірювальних робіт і відбору проб.

Відбір проб проводиться за існуючою методикою відбору.

Лауреати

Назва конкурсної роботи – Вивчення екологічного стану річки Сапалаївка.

Інформація про колективного заявника – комунальний заклад «Луцька ЗОШ І–ІІІ ст. № 23 Луцької міської ради» (Волинська область).

Керівник – Грובה Г. І.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – річка Сапалаївка є найкрупнішою притокою р. Стир у межах міста Луцька. Її довжина становить 12 км, площа басейну – 39,2 км². Падіння річки – 2,25 м/км. Витрати води річкою коливається в межах 0,04–0,4 м³/с. Сапалаївка бере початок на північно-східній околиці с. Струмівка Луцького району,

Розчищення берега річки

протікає північними околицями цього села та через місто Луцьк.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Серйозною проблемою міста є те, що близько 35 % житлового фонду Луцька не мають власної каналізації, а вигрібні ями в окремих районах міста із приватною забудовою створюють постійну небезпеку для водоймищ. У цих районах потрібно проектувати та будувати каналізаційні насосні станції та мережі водовідведення, що вимагає значних фінансових затрат.

У вересні 2011р. учнями школи № 23 в рамках акції «До чистих джерел» проведений екологічний рейд уздовж русла р. Сапалаївки в межах Парку культури і відпочинку ім. 900-річчя м. Луцька. Завданнями цієї роботи було:

- визначення основних джерел забруднення малих річок Волині та принципів самоочищення водойм;
- вивчення основних проблем річок м. Луцька;
- вивчення екологічного стану русла р. Сапалаївки;
- очищення прибережної зони р. Сапалаївки від сміття природного та антропогенного походження.

Учнями школи зібрано 15 мішків сміття, розчищено кілька завалів уздовж берега річка. Але дітям потрібна допомога дорослих людей і техніки.

* * *

Назва конкурсної роботи – Вода на третій планеті Сонячної системи.

Інформація про колективного заявника – екологічний клуб «КОМЕК», пошуковий загін «Сьорчинг» та його робоча група «DUM SPIRO, SPERO» ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2 з поглибленим вивченням математики м. Комсомольська (Полтавська область).

Керівники – Балабась І. В., Возняк В. Є.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – затока Барбара; заказники «Заплава Псла» і «Лісові озера»; паркове озеро.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Улітку 2011 року було проведено 10 експедиційних обстежень природних та штучних водойм, заболочених місцевостей.

Додатково обстежено річкову мережу, адже річки, болота, ставки та озера, які становлять єдиний природний комплекс. Досліджено флористичне і фауністичне розмаїття водно-болотних угідь, 3 природні озера, 6 комплексів заболочених територій. Обстеженням охоплено дві третини території району. За матеріалами польових досліджень складені картосхеми і описи, зроблені фотографії досліджуваних територій.

Визначення нових цінних природних об'єктів за допомогою учнів триває.

Під час проведення Всеукраїнських екологічних акцій «Зелений паросток майбутнього», «Озеленення країни – спадщина для майбутніх поколінь» у 2011 році учнями Комсомольської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2 розчищено від сміття та упорядковано 0,25 км берегів водоймищ та 2 джерела.

Пошуково-дослідницька робота з вивчення екологічних об'єктів околиць міста Комсомольська включала: збір інформації по досліджуваних прибережних територіях; розповсюдження інформації серед місцевого населення; виставки малюнків; виступи в ЗМІ; участь у конкурсі агітбригад; уроки екології на теми «Вода і життя людей», «Народження краплини»; виставка плакатів по проблемах питної води; екологічні уроки на теми «Моя річка», «Малим річкам – чисту воду», «Природа річки в фольклорі»; підготовки стенда до Дня Води; проведення операцій «SOS струмок» і «До чистих джерел».

Практична природоохоронна діяльність екологічного клубу «КОМЕК» та Пошукового загону «Сьорчинг»:

- екологічні рейди по розчищенню прибережних смуг (осінь 2010 р. – весна 2011 р.). Розчищено від сміття та упорядковано 0,25 км берегів водоймищ;

- розчищення 2-х джерел, які несуть води до Лісових озер;

- на території школи у 2011 році висаджено близько 20 саджанців дерев та 14 кущів;

- участь у проведенні акції «Лісам, паркам, скверам – бути чистими». Найбільш активно проявили себе вихованці 10-А та 10-Б класів (45 учнів), які збрали до 250 кг сміття і очистили ділянку міського парку площею 7 га;

- влітку кожної неділі – полив квітів і молодих саджанців дерев;

- розроблено рекомендації щодо збереження та відновлення природних угідь;

- учасниками екологічного клубу «КОМЕК» розроблено правила поведінки на природі;

- участь у міському конкурсі екоатрів;

- створено збірник фоторобіт про тварин та рослин околиць міста Комсомольська;

- учнями розроблено екологічну стежку та зібрано матеріали про рослинний та тваринний світ стежки. Екологічний маршрут у парковому озері включає екозупинки через 150–200 метрів для інформації про рослини, що ростуть протягом маршруту.

* * *

Назва конкурсної роботи – Дитячі громадські слухання – ефективна форма пропаганди екологічних знань.

Інформація про колективного заявника – пошуковий загін «Краплинка» (м. Комсомольськ, Полтавська область).

Керівник загону Дроник З. Я., вчитель-методист Комсомольської гімназії ім. В. О. Нижниченка.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – природним об'єктом, на поліпшення екологічного стану якого спрямована наша діяльність, є питна вода нашого міста, а також Паркове озеро біля Свято-Миколаївського собору та річка Дніпро.

Інформація про виконану роботу, що подається на конкурс.

Пошуково-екологічний загін «Краплинка» продовжив роботу по охороні водних ресурсів та пропаганді екологічних знань серед однолітків та жителів міста.

В рамках цього проекту протягом року проведено ряд виховних заходів серед школярів міста. Так, за фінансовою підтримкою міського водоканалу проведений конкурс рефератів серед учнів четвертих класів про значення води в житті людини.

До Всесвітнього дня води за фінансовою підтримкою міської ради відбувся конкурс відеослайдів на тему «Вода – основа життя». В конкурсі взяли участь усі школи міста.

Разом з представниками міської влади та Дитячою радою у День довкілля ви-

йшли на весняну толоку й прибрали прибережну зону Дніпра.

Неодноразово прибирали територію Паркового озера.

Проведена робота висвітлювалася міським телебаченням, у газетах «Громадська думка» та «Телееспрес – Плюс».

У роботі еколого-пошукового загону «Краплинка» ефективною формою пропаганди екологічних знань серед школярів та громади м. Комсомольська стали «Дитячі громадські слухання». В 2011 році вони проводились втретє під гаслом «Вода – основа життя».

В чому ж полягає ефективність такої роботи?

По-перше, дитячі громадські слухання проводяться на міському рівні, оскільки загін «Краплинка» є учасником міського проекту «Чисте місто – чиста Україна» в рамках реалізації «Програми розвитку молодіжної політики м. Комсомольська на період до 2015 року».

Тому в роботі заходу беруть участь представники міської влади (міський голова, завідувача відділом і справах сім'ї та молоді, депутати міської ради), громадські міста (працівники міського водоканалу, теплокомуненерго, сектору з питань охорони навколишнього середови-

ща, комунального господарства, відділу освіти), вчителі, школяри міста.

По-друге, на слуханнях завжди присутні місцеві ЗМІ. Це дає змогу практично кожному комсомольчанину дізнатися про екологічні проблеми, які хвилюють сучасну молодь.

По-третє, на дитячих громадських слуханнях піднімаються найбільш хвилюючі питання, пов'язані з якістю питної води та збереженням водних ресурсів.

Велике значення такий захід має для формування школяра як творчої особистості, яка має власний погляд на існуючу проблему та вміє її відстояти. Живе спілкування з представниками влади та громадськості міста формує у дітей переконання, що вони є невід'ємною частинкою громади і від їхніх дій залежить майбутнє держави.

Дитячі слухання формують у школярів тверду життєву позицію, підвищують екологічно-правову обізнаність, залучають молодь до природоохоронної роботи і збереження водних ресурсів рідного краю.

Дитячі громадські слухання проводяться напередодні Всесвітнього дня води і є певним підсумком проведеної роботи за рік.

* * *

Назва конкурсної роботи – До чистих джерел: річка Токмачка.

Інформація про колективного заявника – екогрупа «Едельвейс» Григорівської ЗОШ (Пологівський район, Запорізька область).

Керівник – Матюхіна Т. М.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Проведено моніторинг забруднення річки Токмачки, досліджено екосистеми водойми, проведено експедиції, підвищено екологічні знання населення.

Відновлені криниці, висаджені дерева, проведено очищення берегів від сміття, залучено молодь до інформаційної кампанії та робіт з очищення берегів від сміття.

Причини забруднення річки Токмачки

Використання схилів для присадибних ділянок, значне забруднення і замулення їх стічними водами та будівництво мережі штучних водойм призвели до зменшення повноводності та змін у фауні та флорі до-

лини. Інтенсивне застосування гербіцидів та пестицидів спричинило повне зникнення на цій території деяких видів тварин (зокрема хом'яків), а також до часткового зменшення інших (лисиць, річкових раків тощо).

Вплинув на рівень води в річці і кар'єр поряд з Синьою Горою. На місці колись

Учасники екогрупи садять деревця верби, берези та калини

живописного західного схилу гори виникло глибоке провалля, а поряд височать рукотворні гори непридатної породи.

Останнім часом ситуація дещо змінилась: на поля значно менше вноситься мінеральних та органічних добрив, хімічних засобів захисту рослин. Це на деякий час стабілізувало стан річки, але несприятливі погодні умови, коли літні місяці видавалися спекотними і посушливими, продовжують сприяти обмілінню річки, зменшенню її водного потоку. За такими негативними змінами природного комплексу річки можна спостерігати і на витоках Малої Токмачки. За характером рослинності та рельєфу балки можна зробити висновок про значне зменшення довжини витоку, адже зараз у верхів'ї він пересихаючий.

Вивчено екологічні проблеми громади, що пов'язані зі станом річки. Встановлено, що:

– відсутні місця відпочинку мешканців громади;

Дамо криниці друге життя!

– майже відсутні безпечні для купання дітей ділянки річки;

– значно зменшилися риби запаси в річці;

– село втрачає інвестиційну привабливість та інвестиції через засміченість берегів річки та незадовільний стан річища;

– мешканці села з небезпекою для свого здоров'я відпочивають та купаються у річці Мала Токмачка, вода якої сильно забруднена (бактеріологічне забруднення).

Екологічні проблеми річки:

– велика кількість стихійних сміттєзвалищ на її берегах;

– великі відклади мулу в руслі – замуленість русла річки через змив ґрунту з полів та городів;

– залишки водної рослинності, надходять з ділянки, що розташована вище за течією, і забивають русло річки;

– дерева та їхні гілки, що попадали у воду, ускладнюють течію (це призводить до прискорення заболочення, цвітіння води тощо);

– ерозія берегів, змив мінеральних добрив з полів.

Для відродження річки:

– залучено молодь села до проведення інформаційної кампанії та робіт з очистки берегів від сміття;

– проведено інформаційну кампанію серед мешканців села, сформовано зацікавленість у продовженні робіт після завершення проекту;

– робочою групою розроблено план заходів по відновленню річки у майбутньому та програму спостереження за станом річки.

Для відродження річки в першу чергу необхідно:

– ліквідувати ВСІ сміттєзвалища, гноярки, вигрібні ями вздовж річки на відстані до 50 метрів берегової смуги;

– очистити русло річки від мертвих плаваючих заростей очерету, що надходять зі ставу, та спорудити на ставу захисні споруди для уловлювання рослинності;

– очистити русло річки від дерев, що впали в річку, та їх фрагментів;

– видалити частину мулу в місцях його найбільшого накопичення (затоках, ямах, старицях тощо);

– створити водозахисні смуги вздовж русла річки та відновити лісонасадження на них;

– відновити проточність річки.
*Річечка маленька
 дзюркотить, стрекоче,
 Ніби з берегів вирватися хоче.
 Та немає сили берег підмивати,
 Підмивати берег, дерева валяти.
 Може ти колись була видною рікою,
 Може судохідною,
 швидкою, стрімкою.
 Ой ти, річко, річко!
 Де ж поділась сила?
 Ти була велика, могутня, красива.*

*Та забули люди, що для них жила ти,
 Стали тебе гарну сміттям закидати.
 Ти, ставши струмочком
 між вербами в'єшся,
 До діток маленьких
 крізь сльози смієшся.
 Так що, течи, річко, річко невеличка
 І даруй усмішки братикам, сестричкам.
 Хай вони гуляють, хай збирають квіти,
 А ми будем вчити, як тебе любити*
 Матюхін Олександр,
 учень 8 класу Григорівської

* * *

Назва конкурсної роботи – Доторкну-
 тись до природи можливо лиш серцем.

Інформація про колективного заявника
 – екологічна комісія Тростянецької СЗШ
 І–ІІІ ступенів № 2 (Вінницька область).

Керівник – Серeda О. В.

**Інформація про природний об'єкт,
 на поліпшення екологічного стану якого
 спрямована діяльність** – джерела на те-
 риторії смт Тростянець.

**Інформація про виконану роботу (дія-
 льність), що подається на конкурс:**

– виявлено і впорядковано 7 джерел та
 7 ділянок навколо них;

– розчищено русла струмків протяж-
 ністю 2,5 км;

– висаджено вздовж русел струмків 64
 вербових кілків та 12 куців калини;

– зроблено огорожу та обкладено ка-
 мінням два джерела.

Після проведених робіт можна вико-
 ристовувати воду із джерела для повсяк-
 денного вжитку.

* * *

Назва конкурсної роботи – Збережемо
 чисте довкілля.

**Інформація про колективного заявни-
 ка** – шкільне лісництво «Паросток», при-
 рододослідницька група «Next» Баранів-
 ської гімназії (Житомирська область).

Керівники – Тодоренко Н. П., Черни-
 шова С. В., учителі Баранівської гімназії.

**Інформація про природний об'єкт,
 на поліпшення екологічного стану якого
 спрямована діяльність** – природне джере-
 ло у 49-у кварталі Баранівського лісни-
 цтва (в межах заказника місцевого зна-
 чення «Баранівський»). Незалежно від
 погодних умов воно має постійний рівень
 води й сталу температуру (+7...+9 гра-
 дусів) упродовж року. Здавна до нього
 приходили втамувати спрагу лісівники,
 грибники, збирачі ягід та інші відвідува-
 чі лісу. Впродовж останніх років джерело
 було занедбане, не розчищалося, внаслі-
 док чого значно замулилося, вода стала
 непридатною для пиття.

**Інформація про виконану роботу (дія-
 льність), що подається на конкурс.**

5 квітня 2011 року проведено еколо-
 гічну акцію «Збережемо чисте довкілля»

(3 етапи): І – «Чисте довкілля», ІІ – «Від-
 родження лісового джерела», ІІІ – «Зу-
 стріч птахів».

Результати акції:

– лісовий масив у 49 кварталі Баранів-
 ського лісництва прибрали від побутового
 сміття;

– розчистили та поглибили джерело
 й каналу для стоку надлишкової води,
 встановили дубовий каркас і цямриння,
 прив'язали відро, навколо каркасу наси-
 пали щєбінь і пісок, втрамбували глиною,
 щоб не потрапляла забруднена вода. Звер-
 ху насипали шар лісового ґрунту й покла-
 ли мох, облаштували зручний підхід до
 кринички;

– розвісили понад 2 десятки шпаківень
 для пернатих санітарів у заповідному ку-
 точку лісу.

У 49-му кварталі Баранівського ліс-
 ництва знаходиться одне з трьох найдав-
 ніших лісових джерел, в яких впродовж
 року практично не змінюються рівень
 води й температура.

Лісничий Баранівського лісництва
 В. П. Присяжнюк розповів, що джерело

відоме ще з 1940 року, мешканець Заріччя, збираючи березовий сік, застав нас за впорядкуванням водотоку. Збирачі грибів, ягід навідуються до джерельця напитися студеної водиці. У будь-яку спеку вода не зникала, завжди була чистою й прохолодною. Це життєдайне джерело було відоме всім в окрузі, люди шанобливо ставилися до нього, доглядали...

Щоб розчисти джерело, довелося вичерпати з нього усю воду (понад 200 відер води і бруду). На місці джерела утворилася улоговина метрової глибини.

На наступному етапі встановлено каркас для майбутньої кринички. Цю роботу виконали працівники лісомисливського господарства. За допомогою підйомника дубовий короб розмірами

1х1 м і висотою 0,8 м був опущений у розчищену заглибину. Для стоку води у ньому вирізали отвір. Для продовження роботи нам довелося знову взятися за відра, оскільки вода швидко прибувала. Невдовзі на каркас аналогічним чином було встановлено дерев'яне цямриння у вигляді зруба.

Заглибину навколо кринички було засипано заздалегідь підвезеним камінням і щебенем, потім їх утрамбували піском і лісовим ґрунтом, зверху поклали шар дерну і моху.

Дружно і швидко було впорядковано територію навколо кринички, прибрали весь бруд, який вибрали із джерела.

Через тиждень вода у криничці стала чистою, прозорою й напрочуд смачною.

* * *

Назва конкурсної роботи – Кодима – ріка дитинства, тебе я бережу, вивчаю й доглядаю. Природні джерела екологічної стежки «Кіндратів яр».

Інформація про колективного заявника – гуртки «Юні друзі природи» та «Юний еколог» Любашівського Центру дитячої та юнацької творчості (Одеська область).

Керівник – Мочуляк Н. О.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – джерело, криниця та частина річки Кодима.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Гуртківці доглядають за територією берега річки вздовж екологічної стежки, своєчасно очищують її від побутового сміття, гілок, заростей бур'янових рослин. Проводиться робота по догляду за джерелом, його очищенню та підтриманню в належному стані прилеглої території. Біля джерела зупиняються учасники екскурсій, втамовують спрагу чистою, прохолодною та смачною водою, милуються красою природи мальовничого куточка. Гуртківці вивчили якість води з джерела.

Криницю вище джерела очищено від сторонніх предметів, що потрапляють до води, ремонтують і підтримують у належному стані механізм, територію навколо кринички. Гуртківці та члени екологічної агітбригади беруть активну участь у проведенні інформаційно-

просвітницьких заходів, пов'язаних з охороною, оздоровленням та впорядкуванням водних об'єктів. Направлено звернення до голови селищної ради Бевзенко В. М. і депутатів місцевої ради інформациєю про екологічну ситуації на річці Кодима та клопотання про сприяння природоохоронній роботі. Аналогічне звернення адресоване керівнику Благодійного фонду «Рідний край» Шевченко Ю. І. та місцевим підприємцям – фермерам Артеменко А. І.; Паровик С. М. У зверненні обґрунтовано доцільність у перспективі розвитку зеленого туризму у цій місцевості.

Є перші результати: підприємці Артеменко А. І. і Паровик С. М. розчистили частину берега і русла річки Кодима, побудували декілька сучасно обладнаних

Відбирання проб води

котеджів для відпочиваючих, в яких минулого літа відпочивали на березі мальовничої річки. Проводиться інформаційно-просвітницька робота серед місцевого населення та школярів Зеленогірської ЗОШ I–II ступенів.

Під час тижня біології було проведено конкурси:

– дитячого малюнку «Кодима ріка дитинства – ріка життя»;

– оформлення кращого природоохоронного плакату, листівки, буклету «Бережи, не забувай, що це твого дитинства рідний край»;

– віршів або творів про природу рідного краю.

* * *

Назва конкурсної роботи – Хай нас об'єднає краса.

Інформація про колективного заявника – Шкільна Асоціація природничих наук ЗОШ I–III ступенів м Ямполь (Вінницька область).

Керівник – Пасілецька В. В.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – урочище Карпове, де знаходяться джерела, що живлять річку Русава.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

У квітні 2011 року проведена акція «Річка мого дитинства», в ході якої здійснювали планове обстеження річки Русава учнями 7–10 класів. Виявлено, що на березі річки відсутній верболіз, що свідчило про негативний екологічний стан річки, адже верболіз є індикатором її здорового стану.

Спільними зусиллями школярів і працівників водного господарства було висаджено 400 кілків молодого верболозу на берегах річки, впорядковано 2–2,5 км берегів річки Русава.

Вивчення меж санітарної зони показало, що вони порушуються майже на всіх ділянках русла річки, особливо в районах будівництва домівок жителями міста. Як з'ясувалося, вони часто самовільно розорюють санітарну зону для свого землекористування, тим самим зменшують її до 3–10 м, проти норми 25–30 м.

Масові вирубки дерев у долині річки Русава, що спостерігалися у 2001–2002 роках, зменшилися. Вздовж всього маршруту нових вирубок не виявлено, проте спостерігається велика кількість повалених дерев та сухого гілля, що перешкоджають руху води і призводять до замулення річки.

Порушення цілісності природного комплексу річкової долини призводить до ряду змін природних компонентів. Сьо-

годні в балці річки Русава залишається дуже мало рідкісних рослин. Результати рейдів підтвердили проблемне зникнення окремих видів.

Формування екологічної свідомості починається з практичної діяльності

Позитивним зрушенням є те, що кількість смітників по берегах річки зменшилась, виявлені лише невеличкі «хаотичні» смітнички. Це свідчить, що наша багаторічна екологічна робота дає позитивні результати.

Також під час шкільних екологічних рейдів було встановлено, що, окрім опадів, важливу роль у живленні річки відіграють підземні води. У місцях виходу цих вод на поверхню утворюються джерела.

На околиці нашого міста в урочищі Карпова є достатня кількість джерел, які характеризуються особливостями свого мінерального складу і надзвичайною чистотою води, оскільки формуються в глибинних пластах докембрійських порід. Джерела дослідженого урочища взяті під охорону учнями нашої школи і з року в рік протягом тривалого періоду здійснюється спостереження за їх станом та рейди по їх очищенню.

Назва конкурсної роботи – Чисті джерела – скарби природи.

Інформація про колективного заявника – екологічний гурток «Географікраєзнавці» Ріпинецької ЗОШ I–II ступенів (с. Ріпинці, Буцацький район, Тернопільська область).

Керівник – Андрушків Д. С., вчитель географії.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

– за участі учнів проведено комплекс робіт з відновлення та впорядкування джерел в басейні річки Вільховець;

– досліджено стан місцевих річок та джерел та зроблено їх опис;

– з метою розвитку у дітей і молоді пізнавальних інтересів і спостережливості, прагнення пізнавати та оберігати красу й багатство природи рідного краю.

Річка Вільховець – чудо природи

Ніжно виграє срібними переливами блакитне плесо красуні-річки на ймення Вільховець. Вона є лівобережною притокою річки Стрипи, площа басейну 173 км², довжина – 38 км. Басейн річки витягнутий з північного-сходу на південний-захід і розміщений на Подільській височині.

Щоб русло річки менше замулювалося і береги не обсіпалися учні школи висадили 23 саджанці верби вздовж річки.

При проведенні екологічних досліджень щодо стану річки члени гуртка виявили таке:

– характерна рівномірність замулення русла, що спрощує умови існування для придонних організмів;

– зменшення вмісту кисню у воді сприяє пригніченому росту і розвитку річкової флори і фауни;

– якість та прозорість води незадовільна – більшість проб води з різних місць мали запах болота та риби;

– засмічена прибережна смуга водойм.

Також було встановлено, що кожного літа вода в річці Вільховець «цвіте» – це є ознакою наявності в ній органічних забруднювачів і мінеральних добрив (нітратів і фосфатів);

З розповідей місцевих жителів, у минулому річка була глибокою, повноводною, але непродумана меліорація земель звела нанівець старання природи – рівень води в річці спадає невпинно з року в рік.

Учасники експедиції розчистили від сміття й завалів значну частину русла р. Вільховець у напрямі с. Ріпинці – с. Помірці, а також ряд джерел неподалік річки та живлять її води.

Річка Вільховець має багато скарбів, один із них – це чисті і прозорі джерела. Вода в них холодна, кришталева, і дуже смачна. На території Ріпинецької сільської ради нараховується понад 12 джерел і всі вони потребують постійної уваги, охорони і раціонального використання. Для збереження і відтворення водних багатств краю учні школи беруть активну участь у розчищенні джерел. Під час проведення досліджень упорядковано екологічну стежку по території сіл Ріпинці та Помірці з об'єктами: духовні святині сіл – церкви, пам'ятка природи місцевого значення – Джерело Гуркало, джерела Верхній та Нижній Таран, Татарка, мінеральні джерела в долині р. Вільховець, ліс, Крукова гора на березі річки Стрипи. Протяжність стежки 5 км.

Гідрологічна пам'ятка місцевого значення – джерело «Гуркало»

Природоохоронні роботи були передані в державне управління охорони навколишнього середовища в Тернопільській області, оскільки на нашій екологічній стежці є ряд унікальних джерел і у 2010 р. створено гідрологічну пам'ятку природи місцевого значення – джерело «Гуркало».

Джерело «Татарка». На лівому березі річки Вільховець знаходиться джерело «Татарка», яке довгий час було замулене. Учні школи разом з жителями села дали джерелу друге життя – вода в ньому прохолодна і смачна. Нині сюди часто приходять діти, підчищають, займаються благоустроєм джерела.

На правому березі річки Вільховець у селі Ріпинці знаходяться джерела «Верх-

ній Таран» та «Нижній Таран», які добре впорядковані жителями села та учнями школи. До джерел ведуть доріжки.

На півдні села Помірці, на лівому березі долини річки Вільховець знаходиться урочище «Ганиширско». Це болотиста долина річки, вкрита трав'янистою та чагарниковою рослинністю: терен, шипшина, барбарис, калина, поширена вільха та верба. Урочище славиться мінеральним джерелом, вода якого має присмак сірки.

* * *

Назва конкурсної роботи – Турбуємось про чисті водойми.

Інформація про колективного заявника – пошукова група Молодіжненської ЗОШ I – III ступенів (Долинський район, Кіровоградська область).

Керівники – Робоча Л. Г., Пащенко А. М.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Прибирання прибережних смуг

Наша пошукова група поставила перед собою завдання очистити територію, де знаходиться джерело з цілющою водою. Цю роботу пошуковці, учні 5 класу, робили з

Учнями проведено виявлено 12 джерел малого діаметру, три із них потребують очищення. Було очищено 4 джерела (2 в рові поблизу річки – діючі, 2 поблизу русла річки – діючі). Старожили пам'ятають, що в минулому їх було набагато більше.

Юні природолюби не тільки знайшли джерела, які живили річку, а й простежили весь шлях стоку їх води, розчистили ці стоки і тепер оберігають від замулення.

Великою відповідальністю. Вони знають, що добро починається з чистого джерела. Тому, готуючись до цієї відповідальної роботи, школярі читали природничу літературу про річки та джерела нашої місцевості.

Річка Березівка, яка протікає на території селища Молодіжне є окрасою і місцем відпочинку дітей та дорослих. Влітку вони купаються в її водоймах, ловлять рибу, а взимку катаються на ковзанах. Але відпочивати треба не тільки з користю для себе, але й дбати про навколишнє середовище.

Пошуковці очищали від ряски територію біля джерела, прибирали від сміття та сухих гілок прибережні смуги, брали проби води для аналізу на вміст в ній нітратів і передали в Долинську санепідемстанцію.

Свою роботу координували с селищною радою, інформували про її зміст через екологічні листівки, плакати, малюнки.

Пошукова група проводила природоохоронну агітаційну роботу серед учнів школи, жителів селища Молодіжне.

Юні природознавці склали лист пропозицій до селищної ради з питань побудови даху над джерелом та виготовлення попереджувальних щитів. Про свою роботу щомісячно пошуковці інформують на стенді «Інформаційний вісник».

Відзнака

Всеукраїнської дитячої спілки «Екологічна варта»

Назва конкурсної роботи – Екологічна експедиція по вивченню стану річки Лисогір і очищенню існуючих джерел.

Інформація про колективного заявника – експедиційний загін «Пізнай свій край» Дігтярівської ЗОШ I–III ступенів Срібнянського району (Чернігівська область).

Керівник – Фесенко О. А.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність.

Ріка Лисогір – ліва притока р. Удай першого порядку, впадає в неї на відстані 187 км від гирла. Бере початок з джерела поблизу с. Лисогори (найвищої точки в Чернігівській області – 192 м над рівнем моря) Ічнянського району, довжина – 61,4 км, площа басейну – 1045 км², долина завширшки 1–2 км глибиною до 10 м. Заплава двостороння, подекуди заболочена шириною до 0,5 км, річище звивисте, ширина його до 10 м, пересічна глибина 1–2 м, максимальна – 2–2,5 м, похил річки – 1,2 м/км, живлення снігове і дощове та ґрунтовими водами. Замерзає наприкінці листопада – на початку грудня, скресає у березні. Болотистий характер долини особливо простежується від Гурбинець до Дігтярів, де тягнеться суцільний торф'яник, який заливається тільки весною. Правобережні плавні дещо вужчі лівих, заболочені, місцями покриті лісом, мають 10 приток довжиною понад 10 км.

Лисогір – найбільша притока Удаю. Її стік майже незарегульований, але в басейні р. Лисогір налічується 58 ставків і водосховищ об'ємом 10 408 тис. м³ і водним дзеркалом 619 га. Річку використовують для рибальства, господарських потреб. На її берегах – місця відпочинку, об'єкти господарської діяльності людини.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурсі.

Мета експедиції:

– формування в учнів цілісного географічного образу планети Земля, починаючи від вивчення рідного краю;

– обґрунтування доцільності наукового підходу до природокористування, систем-

ної єдності довкілля, ролі людини та її діяльності, виховання національно свідомого громадянина, дбайливого господаря, гуманіста, природолюбця.

Завдання експедиції:

– вести постійне спостереження за станом криниці «Журбина» в урочищі «Ліщинець»;

– за необхідністю проводити очищення, закріплення схилу яру і впорядкування прилеглої до криниці території;

– проводити дослідницьку роботу по збору інформації у старожилів селища про орієнтовне місцезнаходження старих джерел;

– здійснювати моніторинг екологічного стану прилеглої до селища території.

Найбільш вразливим місцем будь-якої річки є її витік. Витоками маленьких потічків живиться основна річка. В рамках районного етапу Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел» членами експедиційного екологічного загону «Пізнай свій край» здійснено моніторинговий рейд вздовж прибережної смуги річки Лисогір і вихід по урочищу «Ліщинець» до «Журбиної» криниці. Діти пішли за течією річки. Долаючи труднощі, загін підійшов до яру, де починається урочище, а це за 7 км від населеного пункту, де побачили приклад водної ерозії на водозборі. Під силою потужного потоку води з яру криницю повністю замулило, повалені дерева закрили підходи. Радою загону прийнято план дій:

– звернутися по допомогу до дорослих у розчищенні повалених дерев;

– після висихання схилів закріпити їх, упередити повторне сповзання;

– з настанням межени вичистити замулену криницю.

Експедиційним загonom «Пізнай свій край» зроблено висновок про необхідність допомоги урочищу «Ліщинець» для збереження якісної води у криниці.

Визволяючи маленький потічок з полону, впорядкували і криницю.

Для з'ясування якості води річок Лисогір та Удай, що огинають селище Дігтярі, в шахтних колодязях були взяті зразки води і проаналізовані працівниками

районної СЕС. Аналіз показував динаміку номінальних значень показників, пов'язаних із призупиненням виробництва продукції дочірнього підприємства ВАТ «Укрхудпрому» фабрики художніх виробів. Але шкідливі викиди, які потрапили в ґрунтові води прилеглої території продовжують впливати на кількісні показники якості води, що призводить до пригнічення і загибелі живих організмів. На території Дігтярівської селищної ради діє СВК «Удай», в розпорядженні якого 16 % (325 га) орної землі, збільшується поголів'я ВРХ з 300 до 700. Складено звернення до селищного голови сприяти вирішенню виявлених проблем.

Нині мешканці нашого селища переважно використовують воду з криниць глибиною 5–20 м. Існують криниці колективного та індивідуального користування. Контроль за якістю води в громадських колодязях здійснює СЕС, але нерегулярно. Стан якості питної води в шахтних колодязях селища є загрозливим.

Причиною забруднення питної води є те, що будівництво шахтних колодязів не узгоджується з вимогами органів санітарної служби і майже всі вони розміщені поблизу

джерел забруднення (каналізації, звалища, сільськогосподарські поля, тваринницькі комплекси). Це свідчить про відсутність екологічної просвіти населення, зниження культури людей щодо утримання криниць.

Учасники екологічного експедиційного загону «Пізнай свій край» у долині річки і прилеглої до неї території виявили місцезнаходження стихійних сміттєзвалищ, які створюються вздовж дороги. Щоб виправити становище, потрібна реальна допомога селищної ради.

Результати роботи експедиційного екологічного загону «Пізнай свій край»:

- з'ясовано стан якості питної води в шахтних колодязях селища та динаміку кількісних показників води річок Лисогір і Удаю;

- виявлено несанкціоновані звалища сміття;

- за рахунок власних сил розчищено і впорядковано криницю «Журбина» в урочищі «Ліщинець»;

- зібрано інформацію у старожилів села про розміщення джерел, криниць в минулому;

- підготовлено фільм, в якому висвітлено один з напрямків роботи загону.

* * *

Назва конкурсної роботи – Модель поліпшення екологічного стану малих річок Балаклійського району.

Інформація про колективного заявника – гуртки «Юні друзі природи», «Юні любителі домашніх тварин».

Керівники – Пономаренко Л. В., Самойлик Т. М.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Мета: збереження та відтворення цінних природних об'єктів та комплексів долини р. Сіверський Донець, пропагування таких видів господарської діяльності, які базуються на принципах екологічного розвитку, формування серед населення регіону позитивного ставлення до навколишнього середовища, підвищення обізнаності населення у проблемах довкілля;

- розробка місцевого екологічного плану дій для малих річок Балаклійського району.

Результати роботи:

Експедицію було запропоновано з метою накопичення текстової та картогра-

фічної інформації. До роботи залучені учні Балаклійської райСЮН. Під час експедиції звернули увагу на екологічний стан річки Балаклійки.

Зроблено опис річки Сіверський Донець, відібрано та проаналізовано проби води в 10 точках, складено карту-схему екологічного стану річки.

Досліджено стан річкової екосистеми за показниками зоопланктону, фітопланктону і наявності вищої водної рослинності, якість води за показниками перманганатної окислюваності розчиненого кисню, вмісту різних форм азоту і фосфору, стан ландшафтів та екосистеми заплави і долини річки.

Всього під час експедиції відібрано понад 60 різних проб, виконано понад 20 описів ландшафтів річкової долини та 20 описів водної рослинності.

Проведено опитування місцевого населення щодо проблем р. Сіверського Дінця.

Виготовлено та розповсюджено 1400 анкет для жителів басейну р. Сіверський Донець. Юннати побували в 20 населе-

них пунктах з анкетами і роздали їх сільським головам, обробка яких дозволила з'ясувати, що:

- 100 % населення хочуть бачити свої річки чистими та красивими;
- 10 % опитаних бачили, як мешканці їхнього села викидали сміття в річку;
- 70 % вважають, що стан річки можна покращити зусиллями місцевої громади;
- 30 % хотіли б взяти участь в акції очищення річок;
- 90 % схвалюють ідею очистки річки зусиллями мешканців свого села;
- 95 % населення нічого не знають про Водний кодекс України.

Паралельно з вивченням та дослідженням стану річкової екосистеми з метою формування у населення ціннісного ставлення до малих річок, інформування про погіршення екологічного стану, активізації природоохоронних дій щодо стану річок, формування громадянської позиції

Учасники експедиції річкою Балаклійка

Висадка дерев на прибережних смугах малих річок

населення проводили виступи екобригади «Екос» Балаклійської СЮН в організаціях району з виставою «Збереження малих річок Балаклійського району, Харківської області», розповсюджували листівки «За чисту воду».

Неодноразово юннати Балаклійської СЮН саджали дерева на берегах малих річок: 130 кленів, 60 каштанів, 30 дубів.

По берегу Середньої Балаклійки було висаджено 30 берізок. Під час акцій «Чисті прибережні смуги» за період 2006–2011 рр. юннатами було очищено понад 6 км берегів Волоської Балаклійки та Середньої Балаклійки.

Назва конкурсної роботи – Джерело Власівської балки.

Інформація про колективного заявника – Ставіла Андрій, Шаповал Марина, учні 10-го класу Петрівської гімназії, вихованці екологічного центру «Жайворонек» (Кіровоградська область).

Керівник – Тимченко Н. П.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Було проведено пошукову експедицію по історичних місцях Петрівщини разом із краєзнавцем Сердюком Іваном Васильовичем.

Під час походу по Власівській балці ми знайшли джерело. Воно не було обгороджене, у воді плавали водорості, але вода із кринички була чиста і смачна.

На місцевості ми:

- очистили джерельце від плаваючого листя;
- вибрали із дна гілки, які там лежали;
- виконали заміри кринички, довжину, ширину, глибину;
- відібрали воду для аналізу в нашій лабораторії;
- очистили територію навколо кринички від сміття та бур'янів;
- розширили стежку до кринички.

Під час проведення аналізу води

Вирішено взяти шефство над цим джерелом, а відповідальним призначено – Ставілу Андрія та Шаповал Марину, які надалі роботу проводили самостійно.

Спочатку розрахували площу джерела. Його довжина становить у середньому 1,5 м, ширина – близько 1 м, площа відповідно 1,5 м², глибина джерела – 0,6 м, товщина шару мулу – 0,1 м. Для визна-

чення якості джерельної води відібрали пробу об'ємом 2 літри.

Аналізи води виконано в кабінеті екології з німецькою портативною лабораторією «МЕРК» за методикою виконання відповідних аналізів. Виявлено, що досліджувана вода дуже чиста, не містить сполук нітрогену, але має досить високу твердість (перевищує норму в 3 рази).

Тому таку воду не можна вживати постійно, оскільки вона може спричиняти певні хвороби. Інші показники значно кращі, ніж у водогінній або у колодязній воді. Особливо цінне те, що вода має «живу» енергетику.

Роботу продовжено восени, перевірено стан джерела, виявлено:

- джерело замулилось;
- на поверхні води плавають водорості та листя;
- сама вода має неприємний запах сірководню;
- територія навколо кринички засмічена, заросла бур'янами.

Тобто, стан джерела став гіршим, ніж навесні.

Ми разом очистили поверхню кринички від водоростей та листя, заміряли товщину мулу, вона збільшилась до 0,3 м, укріпили бокові стінки дошками, прибрали територію від сміття, вирвали сухі бур'яни і знову відібрали воду для аналізу в лабораторії. Результати аналізів виявилися дещо гіршими, ніж навесні, але у воді з'явився неприємний запах і смак, збільшився вміст сполук амонію, що свідчить про забруднення джерела.

Ця робота була продовжена навесні. Разом із батьками ми поїхали до знайденого джерела у Власівську балку.

Облаштування джерела у Власівській балці

Воно було брудним, заросло сушняком, на його поверхні плавало старе листя і відмерлі водорості, стік забився, вода майже не рухалася.

Ми приступили до роботи: вирубали сушняк на берегах кринички, прокопали і поглибили стік джерела, із привезених дощок виготовили каркас, обплели його верболозом, поставили для укріплення стінок кринички, приборали територію біля самої кринички, вирвали сухі минулорічні бур'яни.

До початку роботи відібрали воду для аналізу. Виявилось підвищення каламутності та кольоровості, вміст аміаку, що характерно для води у весняний період.

Восени плануємо посадити біля джерела калину, надалі відбирати воду для аналізів.

В результаті проведеної роботи:

- дізналися про національні традиції побудови криниць, розчистки джерел, важливе значення джерельної води у житті наших предків;

- на зустрічах із краєзнавцями та старожилками збрали інформацію про те, як

краще очистити джерело, укріпити його стінки;

- навчилися виконувати лабораторні аналізи, працювати із хімічними реактивами та посудом, виконувати певні аналізи води;

- самостійно навесні розчистили джерело, укріпили його стінки, що добре позначилось на якості досліджуваної води.

Восени після дощів ми плануємо поїхати і перевірити, наскільки міцним виявилося наше укріплення стінок кринички. Найкращим варіантом було б використання для цього бетонних кілець.

Але для того, щоб якісно очистити та укріпити джерело, нам необхідна допомога дорослих.

Тому ми:

- написали статті у місцеву газету «Трудова слава» та у журнал «Юний натураліст»;

- презентували свою роботу на районній учнівській науково-практичній конференції;

- виготовили листівку, яку плануємо розповсюдити у громадських місцях.

* * *

Назва конкурсної роботи – Ми за чистоту деснянських берегів!

Інформація про колективного заявника – Чернігівська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність.

Десна – річка в Україні (Чернігівська та Київська області) та Росії (Смоленська та Брянська області), ліва притока Дніпра. Довжина річки становить 1130 км, із них в Україні 591 км. За водозбірною площею Десна посідає друге місце серед приток Дніпра, площа басейну становить 88,9 тис. км². Середня глибина Десни у більшій частині її протяжності в Україні – 2–4 м, максимальна – 17 м. Живлення річки переважно снігове, навесні часті повені, влітку (межень) рівень води спадає на 3–4 м. Десна має велике рекреаційне значення, на її берегах розташована велика кількість пансіонатів. У межах України по Десні проходять популярні байдаркові маршрути з великою кількістю зручних стоянок завдяки сильній течії річки.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Забруднення річки Десна

Прибирання сміття у зонах відпочинку на березі річки Десна в смузі міста Чернігова. Зібране сміття викинуто в спеціалізовані контейнери. На прибраних територіях розміщені агітаційні плакати природоохоронної тематики. Підготовлений та проведений виступ шкільної агітбригади «Зелений патруль» на тему: «Земля розповідає, як їй нелегко живеться».

Які екологічні проблеми вирішувались:

- забруднення прибережної зони Десни в смузі міста сміттям, що залишають після себе відпочиваючі;

– ліквідація екологічної недосвідченості старшокласників школи.

Перелік виконаних робіт, їх характер, обсяг, комплексність виконаних робіт та екологічна значимість:

– прибирання берегової смуги річки Десна в районі готелю Брянськ;

– прибирання берегової смуги річки Десна в районі приватного сектора на вул. Шевченка по дорозі на човникову станцію;

– розміщення агітаційних щитів із закликами природоохоронного характеру;

– виготовлення та розповсюдження агітаційних листівок із закликами про збереження чистоти прибережної зони річки Десни;

– тематичний виступ агітбригади старшокласників.

По закінченню сезону активного відпочинку жителів міста на прибережній смузі залишається багато різноманітного непотребу: пластикові та скляні пляшки, жерстяні банки з-під консервів тощо, а поблизу приватного сектора на березі річки можна знайти і просто викинуте сміття.

Тому першочерговим завданням волонтерських груп стало упорядкування прибережної деснянської смуги та видалення сміття з неї.

Старшокласники завзято взялися до роботи.

Упорядкування прибережної смуги

Коли сміття було прибрано, то вирішили встановити щити природоохоронної тематики у місцях відпочинку жителів та гостей міста.

Щоб запобігти подальшому засміченню берега Десни, старшокласниками велася агітаційна робота: роздруковані та розповсюджені агітаційні листівки із закликами природоохоронного характеру, підготовлено виступ шкільної агітбригади «Зелений патруль» на тему «Земля розповідає, як їй нелегко живеться». Цей виступ було розміщено на шкільному сайті school30.cn.ua.

* * *

Назва конкурсної роботи – Екологічний проект «З земних глибин безцінний дар природи».

Інформація про колективного заявника – Рахнівсько-Лісова СЗШ I–III ступенів №1 (с. Рахни-Лісові, Шаргородський район, Вінницька область).

Керівники – Філіпішина І. І., заступник директора з виховної роботи; Лазар Л. В., вчитель біології.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – впорядкування, догляд за 38 джерелами в селі Рахни-Лісові та на його околицях.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

У нашому мальовничому селі Рахни-Лісові та на його околицях нараховують 38 джерел. Всі вони перебувають під охороною дорослих та учнів школи. Деякі мають назви: Римарова криниця, Минд-

ликова криниця, Пилипова криниця, Волинцева криниця.

Миндликова криниця

Чи не найсвятішим серед численних, дорогих кожному з рахнян, блакитних «очей Землі» є джерело Вишневського. Коли люди хворіють, то просять води

саме з нього, тому що вважають, що вона зцілює і додає сили.

Біля школи є ставок, який називають «Панським», бо розташований він поблизу колишнього маєтку пана Балашова. Наповнюють цей ставок 15 джерел, які оточують його. Наше село розташоване на вододілі. Вода до залізниці належить до басейну р. Буг, а за залізницею – живить р. Дністер.

Наприклад, Волинцева криниця в посушливі роки постачає все село і ферму водою. Неподалік від ферми є декілька джерел. Це улюблене місце для відпочинку трудівників села. Місцевість навкруги є джерел мальовничою, щедро освітленою сонцем, тому тут ростуть світлолюбні рослини. Біля ставка росте очерет. Чи найунікальнішою серед рослин є мати-й-мачуха (підбіл). Ще не встиг зійти сніг, а на прогрітих схилах яру з'являються жовті квітки. І тільки, коли вже рослина відцвіте, і вітер понесе від материнської рослини легенькі плоди з тоненькими волосками, виростають великі пухнасті листки. Цілющі властивості мати-й-мачуха відомі всім жителям села. Якщо піднятися трохи далі від Блощанського джерела, то у вербах (біля польового стану) є кілька джерел. Над ними нахилилися високі верби, які нібито захищають прохолоду джерельної води. А навколо цих верб влітку зацвітає чебрець і наповнює все повітря чудовим ароматом.

В урочищі Чайкової долини є цілюще джерело, на аеродромі – два, в урочищі Морги (Стеценків сад) – три джерела.

Розчищення джерела

Під час проекту учні школи:

- впорядкували та доглянули джерела;
- реалізували план дій з оздоровлення водних об'єктів;
- створили прибережно-захисні смуги;
- провели інформаційно-просвітницькі заходи серед населення;
- видали та розповсюдили брошури, буклети, плакати, листівки про водойми;
- поширили інформацію про проведені заходи серед населення, керівників підприємств та посадових осіб органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування.

На майбутнє заплановано:

- продовжити заходи щодо оздоровлення водних об'єктів;
- створити екологічні маршрути відпочинку;
- проводити інформаційно-просвітницьку роботу серед населення;
- постійно сприяти проведенню громадських екологічних експертиз.

Номінація 7.

«Студентські товариства і гуртки»

I місце

Назва конкурсної роботи – Латаття біле як індикатор якості води у річці Коломак.

Інформація про колективного заявника – студентський екологічний гурток при кафедрі екології та охорони довкілля Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Полтавська область).

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Проведено моніторингові екологічні дослідження відрізка річки Коломак методом біоіндикації за допомогою латаття білого-водного макрофіта.

Основними завданнями роботи на даному етапі є:

- біоекологічні дослідження угруповань латаття білого на відрізку р. Коломак (в околицях м. Полтава);
- еколого-біологічна характеристика латаття білого як водного макрофіта;
- вивчення біоіндикаційних властивостей латаття білого та можливостей застосування їх при визначенні стану водойм, де воно зростає (екотопів);
- розробка практичних рекомендацій щодо покращення екологічної ситуації гідроекосистем річки Коломак за результатами проведених досліджень.

Дослідження біоіндикаційних властивостей латаття білого проводили на ділянці річки Коломак на межі між селищем Дублянщина і Макухівка (близько 3 км). Сама ж річка тече в Полтавській і Харківській областях України, ліва притока р. Ворскли (басейн Дніпра).

Головні притоки р. Коломак: Свинківка (права), Чутівка, Ладиженка (ліві), використовуються для зрошування.

На досліджуваному проміжку річки б'ють підземні джерела, за рахунок яких навіть улітку прогривається верхня товща води шириною приблизно 0,3–0,6 м.

Під час обстеження водойми для визначення якості води за макрофітами особливу увагу доцільно надавати домінуючим видам рослин та їх угрупованням. Проте, не слід ігнорувати й види з незначною чисельніс-

тю, які у разі проведення періодичних моніторингових спостережень можуть вказувати на напрямок процесів, що відбувається у водоймі. Необхідно враховувати і те, що рослинність у випадку значного її розвитку сама є потужним фактором формування умов середовища. Індикатором екологічного стану є також рясність видів, особливості просторового розподілу водної рослинності.

При проведенні досліджень застосовано метод пробних ділянок на р. Коломак. Із цією метою обстежено 50 м узбережжя Коломаку, де й досліджувалися угруповання латаття білого. Враховуючи специфіку цього макрофіта, зазначимо, що угруповання розміщені стрічками вздовж берега нерівномірно саме в тих місцях, де вода є мало проточною.

Визначення видового складу угруповання – це, насамперед, складання повного переліку рослин. До нього вносять усі види, що трапляються.

Для відродження гідроекосистеми річки Коломак потрібно знати у повному обсязі екологію річкового басейну. Доцільно дотримуватися таких екологічних принципів:

- будь-яке зростання (орних площ, поголів'я худоби тощо) повинно бути підкріплено можливостями навколишнього середовища; необхідно врахувати різноманітність рівня організації елементів екосистеми, що забезпечує реалізацію її цільової функції та сталість; самоорганізації екосистеми залежить забезпеченням кругообігу речовин та енергії;
- рухливість екологічної системи у цілому та багатоцільове призначення кожного конкретного її елемента; досягнення межі росту екосистеми можливе тільки за умов різноманіття її компонентів;
- стабільне функціонування екосистеми можливе лише за наявності лімітуючого фактора;
- будь-яке часткове рішення повинно сприяти цільовій функції тієї системи, елементом якої вона є.

Рекомендації для збереження малої річки Коломак:

– розчищення русла та збільшення його пропускної спроможності;

– спрямування русла має здійснюватися без розмиву берегів та розчленування його на рукави;

– здійснення, у разі доцільності, меліоративних та протиерозійних заходів у долині річки та її ПЗС і на прилеглих до неї улоговинах;

– обмеження меандрування русла – прокопи, підпірні стінки, гнучкі напівзагати та загати, пристрої, що стабілізують русло, не повинні допустити деформацій, біологічне кріплення дамби з гнучкими береговими кріпленнями загати і напівзагати з урахуванням природних умов, туюфачні кріплення, габйонне кріплення;

– визначення режиму природокористування та господарської діяльності для землекористувачів у межах ПЗС річок;

– передбачення комплексу інженерних споруд для запобігання виникнення забруднення, засмічення та виснаження вод;

– не допускати у ПЗС ерозійних процесів, затоплення або підтоплення населених пунктів, рекреаційних зон, промислових та сільськогосподарських виробництв, історичних пам'яток.

Крім наведених положень, необхідно звертати увагу громадськості та населення в межах водозбору на історичну цінність водних об'єктів, духовне єднання людини та навколишнього середовища, створення відчуття комфорту від життя на непорушеному господарською діяльністю ландшафті, виховання у людини високого стану «екології душі», яка є небайдужою до існуючих проблем річки, сприймання цих проблем з точки зору не тільки потреб сьогодення, але й їх розвитку у майбутньому. Тому потрібно дотримуватися

таких правил поведінки, що виконуються постійно за життя людини та передаються у спадок наступним поколінням.

За результатами проведених досліджень нами зроблено такі висновки:

– біоіндикація є найбільш перспективним методом екологічного моніторингу стану природного середовища;

– біоіндикація за допомогою видів-макрофітів є найбільш простим, швидким і оптимальним способом біоіндикації стану гідро екосистем;

– за характером біоіндикаційної рослинності і за формулою індекса Маєра встановлений третій показник якості води у річці Коломак, що характеризує її як помірно забруднену;

– за наявністю угруповань латаття білого на заданому відріжку р. Коломак, а також видів, які знаходяться з ним у фітоценозі, встановлено наявність тенденція до заростання і заболочення, евтрофікації водойми, тобто складаються лімнофільні умови.

В цілому стан річки Коломак задовільний, що встановлено за результатами проведених досліджень. За умов усунення деградуючих факторів (рекреаційного навантаження, замулення, накопичення забруднень у мулі) гідроекосистема повністю відновиться.

Розроблено практичні рекомендації щодо покращення екологічного стану гідро – екосистеми Коломак, основними з них є: розчищення русла та збільшення його пропускної спроможності, будівництво захисних споруд, упорядкування поверхневого стоку, інженерні заходи для запобігання виникненню затоплення орних земель, населених пунктів, господарських об'єктів тощо.

II місце

Назва конкурсної роботи – Дослідження впливу зовнішніх факторів середовища на якість водних об'єктів Стрийщини.

Інформація про колективного заявника – Стрийський коледж Львівського національного університету (м. Стрий, Львівська область).

Керівники – Дмитришин В. Ф., Копило Л. Б.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого

спрямована діяльність – досліджено земельні ресурси м. Стрий, яке розташоване у південно-східній частині Львівської області, водні ресурси. Предметом дослідження виступають закономірності розвитку екологічних процесів, їх прояв на окремих ділянках. Вихідними матеріалами для роботи слугували дані Екологічної інспекції м. Стрий, Гідрологічної станції, архівні матеріали, інформація з наукових видань, робота в гуртках студентів.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

- дослідження основних забруднювачів на якість води;
- ефективність функціонування очисних споруд;
- дослідження стічних вод, які потрапляють у водойми;

- дослідження санітарно-гігієнічних показників у стічних водоймах;
- мікроелементний аналіз проб з р. Стрий і води після очисних споруд;
- робота каналізаційно-очисних споруд на водних об'єктах.

III місце

Назва конкурсної роботи – Чистим джерелам – нашу турботу.

Інформація про колективного заявника – студентська волонтерська організація при кафедрі екологічного менеджменту Донецького державного університету управління (м. Донецьк).

Керівник – Марова С. Ф.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – «Витоки Кальміуса» – гідрологічний пам'ятник природи місцевого значення. Знаходиться в Ясинуватському районі Донецької області біля селища Мінеральне, площа 7,4 га, де розташовані кілька десятків джерел, які є одним із витоків річки Кальміус. Джерела розташовані на дні балки і є виходами глибинних вод на поверхню. Від них йде

струмок з мінеральною водою. Найбільш повноводні джерела оснащені трубами з нержавіючої сталі, з яких місцеві жителі набирають питну воду.

Балка, в якій знаходяться джерела, заросла байрачним лісом. схили балки – урвищні, з оголеннями пластів пісковикових порід кам'яновугільного періоду

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Природоохоронна акція по прибиранню та озеленінню прибережних смуг малих та великих річок, розчищенню та впорядкуванню джерел.

Акція проводиться щороку: у 2009 р. було залучено 25 осіб (19 студентів і 6 викладачів); у 2010 р. – 32 особи (25 студентів, 7 викладачів); 2011 р. – 48 осіб (38 студентів і 10 викладачів).

Номінація 8.

«Автори публікацій (у т.ч. в засобах масової інформації)»

I місце

Назва конкурсної роботи – Книга «Екологічний аудит водогосподарських систем».

Інформація про колективного заявника – Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Виконавчий комітет Одеської міської ради (м. Одеса).

Керівник – Галушкіна Т. П.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Водні ресурси є важливим фактором розвитку і розміщення продуктивних сил України. Залучення великих обсягів води у господарський обіг, їх забруднення і безповоротні втрати, великомасштабне перетворення ландшафтів порушило природну рівновагу екосистем, призвело до виснаження водних ресурсів у багатьох регіонах держави та втрати самовідновлюваної їх здатності.

Вагомим, але поки що не задіяним інструментом водогосподарської практики та прийняття екологоорієнтованих рішень, є впровадження процедур екологічного аудиту водогосподарських систем. Це дозволить підвищити не лише рівень якісного водопостачання та водовідведення, а й забезпечити реалізацію стратегічних інтересів країни в сфері забезпечення екологічної безпеки. Рекомендації, що лежать в основі досліджень, можуть бути використані в водогосподарській практиці при розробці стратегії та сприйнятті екологоорієнтованих рішень.

У межах науково-дослідної роботи вирішувались питання щодо проведення екологічного моніторингу водогосподарських систем в ретроспективному зрізі; вдосконалення методичного інструментарію розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог водного законодавства; тенденції розвитку екологічного аудиту в контексті водогосподарської сфери; особливості проведення екологічного аудиту водогосподарських систем.

У рамках роботи обґрунтовано концепцію екологічного аудиту водогосподар-

ських систем регіону; визначено та ідентифіковано еколого-економічні аспекти функціонування водогосподарських систем Одеської області; розроблено стратегічний план дій по мінімізації нанесеного водогосподарською діяльністю еколого-економічного збитку.

Впровадження розроблених економіко-екологічних рекомендацій у водогосподарській практиці дозволять поліпшити стан водних екосистем не лише в розрізі регіону, а й країни загалом.

Згідно розробленої концепції екологічного аудиту водогосподарських систем регіону планується подальший розвиток екологізації водогосподарської політики як на державному, так і регіональному рівнях.

У XXI столітті більшість країн світу, у тому числі й Україна, увійшли з комплексом глобальних, національних і регіональних проблем, серед яких найбільш загрозливими вважаються виснаження і погіршення якості водних ресурсів – джерел питної води і основи людської життєдіяльності на планеті. На Саміті в Йоганнесбурзі в 2002 р. проблема забезпечення населення достатньою кількістю доброякісної води була задекларована як основна в низці стратегічних завдань сталого розвитку та проголошено ООН декадою «Вода для життя» на період 2005–2015 рр.

Водні ресурси є важливим фактором розвитку і розміщення продуктивних сил України. Залучення великих обсягів води у господарський обіг, їх забруднення і безповоротні втрати, великомасштабне перетворення ландшафтів порушило природну рівновагу екосистем, призвело до виснаження водних ресурсів у багатьох регіонах держави та втрати самовідновлюваної їх здатності.

Саме тому екологічний аудит здатний відіграти виняткову роль у вирішенні екологічних проблем, особливо в умовах виходу України з еколого-економічної кризи. Розвиток вітчизняного екологічного аудиту на територіальному рівні

можливий тільки за розуміння ролі еко-аудиту як чинника забезпечення якості водогосподарських систем. Виходячи з вищезазначеного можна зробити висновок, що монографія «Екологічний аудит водогосподарських систем» (За науковою редакцією Т. П. Галушкіної), яка є відображенням вагомості та сутності НДР «Екологічний аудит в системі екомоніторингу водогосподарських систем регіону» за рахунок коштів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища для здійснення природоохоронних заходів є безумовно своєчасною та актуальною.

У монографії докладно розглянуті питання екологічного аудиту водогосподарських систем, представлена інформація щодо стану, якості та рівня водозабезпечення, проаналізована законодавчо-нормативна складова екологічного аудиту

в Україні в цій сфері, особливості здійснення процедур екологічного аудиту водогосподарських систем за кордоном. Запропоновано ряд засобів вдосконалення нормативно-правової бази та раціонального використання водних ресурсів.

Наукові розробки, представлені в монографії мають важливе прикладне та практичне значення не лише для регіонального, а й для державного рівнів. Це підтверджується використанням пропозицій та рекомендацій, зазначених в науково-дослідній роботі «Екологічний аудит в системі екомоніторингу водогосподарських систем регіону» Державним Управлінням охорони навколишнього природного середовища в Одеській області та Державною екологічною академією післядипломної освіти та управління Міністерства екології та природних ресурсів України.

I місце

Назва конкурсної роботи – Телефільм «Південному Бугу – чисті береги!».

Інформація про колективного заявника – Черкашина Юлія Вікторівна, Вінницька ОДТРК (м. Вінниця).

«Південному Бугу – чисті береги!» –

прибережно-захисна смуга Південного Бугу в межах м. Вінниця досі визначена лише фрагментарно, береги потерпають від засмічення та забудови. У фільмі показана робота активістів місцевої громади та означено шляхи подолання

II місце

Назва конкурсної роботи – Стан і використання водних ресурсів.

Інформація про індивідуального заявника – Брусняк В. С. (м. Сарни, Рівненська область).

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Публікація статей спрямована на раціональне використання, охорону вод та відтворення водних ресурсів.

На території району нараховується 162 артезіанських свердловин, з них 58 не працює, їх необхідно законсервувати або затампувати відповідно до статті 105 Водного кодексу України. 19 артезіанських свердловин не мають власника, а забір води проводять. Це майже всі, що забезпечують водою школи. Відповідно до статті 48–50 Водного кодексу України всі юридичні і

фізичні особи, що використовують воду на виробничі потреби з артезіанських і трубчатих колодязів, повинні мати дозвіл на спеціальне водокористування.

Сьогодні приходять в занепад водонапірні башти та артезіанські свердловини. Зони санітарної охорони водозаборів центрального водопостачання перетворюють у сміттєзвалища. Мало, що нічого не робиться для збереження джерел водопостачання, то ще й можуть прикласти свою руку до знищення того, що було побудовано й надбано попередніми керівниками. Так, за кошти Чорнобильського фонду було побудовано централізоване водопостачання в селах Корост, Кричильськ, Карасин, Рудня – Карпилівка, Селище. Але через великий вміст у воді заліза не працює з часу введення в експлуатацію

артезіанська свердловина в селі Рудня – Карпилівка, не працюють артезіанські свердловини в селах Карасині, Селище, Чемерне, демонтовані башти в с. Костянтинівка, с. Немовичі.

Для розв'язання цих проблем необхідно:

– удосконалення нормативно правової бази, зокрема внесення змін до Водного кодексу України;

– удосконалення системи державного управління водними ресурсами, зокрема проведення моніторингу та контролю за водокористувачами, охороною вод та відтворення водних ресурсів;

– задоволення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах, зокрема забезпечення водою сільських населених пунктів через централізоване водопостачання.

III місце

Назва конкурсної роботи – Телефільм «Чудеса Поділля – Остапківське джерело».

Інформація про колективного заявника – Черкашина Юлія Вікторівна, Вінницька ОДТРК (м. Вінниця).

У фільмі «Чудеса Поділля – Остапківське джерело» відображено екологічний урок в природі для учнів молодших класів. Дітей ознайомили з історією виникнення джерела, його благоустроєм, цілющими властивостями води з цього джерела.

Лауреат

Назва конкурсної роботи – Вода – дар Божий.

Інформація про колективного заявника – Центр Капеланського душпастирства єпархії УГКЦ (м. Івано-Франківськ).

Керівник – Рак В. Д.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Екологічна просвітницька та виховна робота серед вірних УГКЦ, утвердження

серед них переконання необхідності шанобливого та богобоязливого ставлення до водних ресурсів завдяки підготовці, публікації та розповсюдженню вісника «Дар Божий» на тему цінності води та необхідності її раціонального та бережливого використання у повсякденному житті кожної людини.

Номінація 9.

«Незареєстровані групи громадян (у т.ч. індивідуальні учасники)»

I місце

Назва конкурсної роботи – Виконання заходів по заощадженню води в Івано-Франківській Духовній Семінарії як підсумок закріплення екологічних знань, отриманих студентами завдяки курсу «Екологічної етики». Розрахунок економічної вигоди та екологічного ефекту від реалізованих заходів.

Інформація про колективного заявника – Івано-Франківська Духовна Семінарія (м. Івано-Франківськ).

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Здійснено низку заходів по заощадженню води в Івано-Франківській Духовній Семінарії. Проведено розрахунок економічної вигоди та екологічного ефекту.

Залучалось до виконання робіт – 230 + 83 студентів + 50 викладачів = 363 виконавців. Як проводилось інформування громадськості про хід реалізації заходів та їх наслідки:

- спеціальна конференція для студентів-семінаристів та викладачів закладу;
- через мережу єпархіальних та екзархальних прес-секретарів УГКЦ;
- через мережу прес-секретарів обласних управлінь екології та природних ресурсів і екологічних інспекцій (дана інформація була поширена на курсах підвищення кваліфікації прес-секретарів у Державній екологічній академії післядипломної освіти та управління 24 березня та 1 червня 2011 р.);
- тематична конференція до Дня Бога Творця 2010 р.;
- тематична конференція до Дня Бога Творця 2011 р.;
- інтернет-ресурси: сайт Бюро УГКЦ з питань екології (<http://есобуроугсс.org.ua>), єпархіальні та екзархальні сайти УГКЦ в Україні та закордоном;
- друковані видання: Нова Зоря (Всеукраїнське видання, тираж 15 тис.);
- інформаційна агенція Майдан (<http://maidan.org.ua/>).

Проведені заходи.

Екологічна освіта та виховання. На Філософсько-богословському та Катехетич-

но-педагогічному факультетах Семінарії та Теологічної Академії читається курс «Екологічної етики», в якому зокрема висвітлюється проблема забруднення водних ресурсів у світі та Україні, закладаються біблійно-богословські та етично-моральні основи бережливого ставлення до водних ресурсів, а також подається інформація щодо практичного ощадливого їх використання у повсякденному житті кожної людини.

Практичні заходи заощадження води. Було реалізовано комплекс заходів, що дозволили суттєво (в цілому по навчально-виховному закладу більш ніж на 25 %) зменшити споживання холодної та гарячої води кінцевими споживачами, а також відповідно скоротити витрати природного газу, який витрачається на підігрів води для гарячого водопостачання. Ці заходи включали:

- встановлення економічних аераторів (перлаторів);
- встановлення економічних душевих ліжок з обмежувачами струменя води;
- встановлення додаткових тягарців (вассер-стоп) в зливних бачках.

Ці заходи проводились поступово, протягом зимово-весняного періоду 2010–2011 років, тому повний ефект від реалізації даного проекту проявився з травня 2011 року. Окрім того, проектом не було охоплено абсолютно всі кінцеві споживачі в різних корпусах ІФТА – реалізація заходів проводилась з урахуванням тогочасної фінансової спроможності.

Заощаджені водні ресурси за 2011 р. = 2246 т³ = 2 246 000 л щорічно менше в каналізацію! Заощаджений газ для підігріву води для гарячого водопостачання = 6927 т³, економія коштів за 2011 р. = 28485 грн.

Студенти – майбутні душпастирі, катехити та вчителі християнської етики не тільки отримують інформацію про наявні проблеми гідросфери, цінності води як Божого дару та життєво необхідного ресурсу, але й знання та практичні поради: як

заощаджувати воду у своєму повсякденному житті на основі раціонального споживання води та впровадження відповідних технічних заходів, які дозволяють суттєво знизити повсякденні витрати води.

Саме душпастирі, катехити та вчителі християнської етики є потужними мультиплікаторами екологічної свідомості. Отримуючи в Івано-Франківській Духовній Семінарії та Теологічній Академії відповідні знання та практичні навички щодо необхідності та доцільності раціо-

нального використання водних ресурсів, вони можуть передавати ці знання у сотнях парафіяльних громад та катехитичних і загальноосвітніх шкіл, осягаючи таким чином аудиторію в сотні тисяч людей та спричиняючись до формування у них свідомості щодо необхідності бережливого ставлення до водних ресурсів та практичних можливостей їх заощадження у повсякденному житті (мультиплікаційний соціальний та природоохоронний ефект виконаної роботи важко переоцінити).

І місце

Назва конкурсної роботи – Заходи, направлені на збереження водних ресурсів, в тому числі і підземних, чистого доквілля і біологічного різноманіття ділянки басейну річки Псел в Гадяцькому районі за останні 3 роки.

Інформація про індивідуального заявника – Торяник Микола Федорович (м. Гадяч, Полтавська область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – басейн річки Псел і підземні водоносні горизонти.

Інформація про виконану роботу, що подається на конкурс

Збереження водних ресурсів, в тому числі запасів чистих підземних вод і біологічного різноманіття басейну річки Псел.

Заходи, спрямовані на збереження водних ресурсів, в тому числі і підземних, чистого доквілля і біологічного різноманіття ділянки басейну річки Псел в Гадяцькому районі за останні 3 роки

Створено ряд аматорських фільмів на екологічну тематику.

«Команда геростратів» – про спроби попередньої влади створити величезний піщаний кар'єр у заплаві річки Псел. У результаті великих зусиль разом з однодумцями нам вдалося відстояти унікальну природну ділянку, яка зараз входить до регіонального ландшафтного парку.

«Зловісний трикутник» – фільм розповідає про нашу боротьбу проти спроб

нафтогазових магнатів почати розробку Жемчужної нафтогазової площі на берегах річки Псел. Ці території відносяться до басейну ріки Дніпро. При розробці нафтогазових родовищ величезного забруднення зазнають і підземні води. Зараз на цій площі створена заповідна ділянка.

«Літо-літечко» – про забруднення берегів річки Псел побутовим сміттям. Після створення фільму сміття у місцях зйомок було прибрано.

«Пекло в раю» – фільм про забруднення навколишнього середовища і підземних вод Гадяцьким сирзаводом. Вдалося актуалізувати це питання і привернути до нього увагу, але на сьогодні воно не вирішене.

Фільми показувались широкому загалу, на кінофестивалях.

Наша група активістів активно проводила відповідну роботу на комісіях і сесіях сільських і районної рад, проводила громадські слухання. Найголовніше – наша діяльність принесла результати.

Слід відзначити підтримку наших дій нинішньою Гадяцькою районною державною адміністрацією. Завдяки десятирічним зусиллям автора цього матеріалу і активній праці нинішньої РДА в Гадяцькому районі створено регіональний ландшафтний парк «Гадяцький».

В нашій діяльності бере участь велика кількість людей.

II місце

Назва конкурсної роботи – Науково-дослідний проект «Подаруй річці нове життя».

Інформація про колективного заявника – Черешнюк Анна Олександрівна, учениця 11-Б класу ЗШ I–III ступенів № 15 м. Вінниці.

Керівник – Уманець О. О.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – струмок Дьогтянчик, який впадає в річку Вишенька, Вишенське озеро. Мають значне мінеральне та органічне забруднення.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Визначено фізичні та хімічні показники якості води, проведено лабораторний аналіз, поданий у таблицях і діаграмах, проведено природоохоронну акцію «Струмочок, річечка, ріка»

Прибирання прибережної смуги проводили із студентами ВДПУ ім. М. М. Коцюбинського під керівництвом Вінницької обласної організації Всеукраїнської екологічної ліги.

Гасло проекту: «Від чистих витоків до чистої планети».

Мета проекту: екологічна характеристика, комплексна оцінка сучасного стану струмка Дьогтянчик, річки Вишенька та Вишенського озера для обґрунтування заходів щодо покращення екологічного стану водойм та здоров'я людей.

Поставлена мета зумовлює такі завдання:

- з'ясування причин і наслідків забруднення і зникнення струмків, джерел, малих річок;

- створення умов, що зберігають природне або найближче до природного функціонування збалансованої екологічної системи джерела, струмка Дьогтянчик, річки Вишенька, Вишенського озера;

- боротьба з ерозією та замуленням річки Вишенька, струмка Дьогтянчик;

- організація роботи екологічних патрулів на прибережній смузі цих водних об'єктів;

- регуляція рекреаційного навантаження;

- підвищення поінформованості громадськості з питань довкілля та необхідності участі громадськості у процесах планування і впровадження природоохоронних

заходів щодо збереження водних об'єктів Вінниччини;

- пропозиція заходів щодо поліпшення та оптимізації стану навколишнього середовища.

Маршрут дослідницької експедиції пролягав від витоків струмка Дьогтянчик, вздовж річки Вишенька, Вишенського озера. Під час дослідження було здійснено:

- візуальне обстеження струмка, річки та озера;

- визначення фізичних (температура, колір, запах, прозорість, швидкість течії) та хімічних (кислотність, БСК5, нітрити, амоній сольовий, завислі речовини, фосфати, хлориди, сульфати) показників якості води основного водотоку та струмків;

Спостерігаються систематичні порушення вимог Водного законодавства щодо прибережної захисної смуги.

Комплексна оцінка сучасного екологічного стану річки виконується на основі зіставлення наявних даних про водний режим, якість води і екологічне благополуччя з показниками, що відповідають вимогам природоохоронного законодавства і враховують потреби водокористувачів.

Дуже забрудненими водними об'єктами, які міліють, є мала річка Вишенька, струмок Дьогтянчик, який є її притокою, та Вишенське озеро. Їх необхідно зберегти!

В результаті нашого дослідження було обстежено струмок Дьогтянчик, річку Вишенька та Вишенське озеро, визначено створи, звідки взято воду на лабораторний аналіз та встановлено найбільш суттєві показники, які характеризують екологічний стан водойм.

Для оцінки якості води для різних видів водокористування бралися до уваги вимоги нормативних документів.

Гідрохімічне дослідження стану якості води проводили у створах струмка Дьогтянчик, річки Вишенька та Вишенського озера. Лабораторний аналіз якості води, який проведено у відділі моніторингу поверхневих вод обласного управління охорони навколишнього природного середовища, свідчить про те, що струмок Дьогтянчик, річка Вишенька та Вишенське озеро мають значне органічне та мінеральне забруднення. Аналіз якості води здійснювали за 9 показниками якості (основними), в тому числі: завислі речовини, окиснюваність, біологічне спожи-

вання кисню (BCK_5), рН, амоній сольовий (NH_4), нітрити (NO_2), хлориди (Cl), сульфати (SO_4), фосфати.

На основі лабораторних даних можна зробити такі висновки:

- вміст амонію сольового у Вишенському озері в 11 разів більший за ГДК, а у річці Вишенька майже в 3 рази. Це результат забруднення, що надходить з прибережно-захисної смуги озера та річки (житлова забудова в цьому районі не облаштована каналізаційною мережею). Річка та озеро засмічені стихійними звалищами, у водойму викидають здохлих тварин, біля берегів городи розорані до самого урізу води;

- на екосистему водойм впливають також стоки із сільськогосподарських угідь. У річці Вишенька та струмку Дьогтянич відмічено підвищення нітритів, що вказує на забруднення води азотовмісними органічними сполуками;

- показник BCK_5 у річці Вишенька майже в 2 рази більший за ГДК, а у Вишенському озері в 3 рази.

На екологічний стан водойм впливають різноманітні фактори, які тісно взаємопов'язані: забруднення ґрунтів, атмосфери, зміна ландшафтно-структури, неефективна робота каналізаційно-очисних споруд та забруднення і засмічення річки побутовими та іншими відходами.

Однією з основних причин екологічної проблеми досліджуваних водойми є скид неочищених та недостатньо очищених стічних вод, що призводить до забруднен-

ня річки органічними речовинами, біогенними елементами.

Рекомендації щодо покращення стану водних об'єктів:

- висвітлити в пресі основні проблеми і природоохоронні заходи по збереженню джерел, струмків, річок;

- поставити вздовж струмка, річки таблички: «Не сміти!», «Не сип добрива!», «Не скривдь річечку!», «Будь біля річки людиною!»;

- рекомендувати комунальним службам міста проводити кілька разів на рік рейди (акції, суботники) з метою розчистки русел і ліквідації стихійних сміттезвалищ;

- проводити спільно з громадськістю збори, конференції, круглі столи щодо формування громадської думки з метою виконання профілактичних заходів на річках;

- організовувати і впроваджувати екологічну експертизу небезпечних об'єктів, які впливають на екологічний стан малих річок, а також здійснювати водогосподарську паспортизацію водойм;

- залучити зацікавлені сторони, тобто представників різних установ і прошарків населення (наприклад, місцевої влади, неурядових громадських організацій, промислових підприємств, бізнесового сектору, наукових установ тощо) та окремих мешканців, які сприяють місцевій владі у розробці та впровадженні заходів по охороні водних об'єктів.

II місце

Назва конкурсної роботи – Покращення екологічного становища водного басейну м. Мерефи.

Інформація про колективного заявника – учні Мереф'янського медичного ліцею, виховного центру «Еколог» (м. Мерефа, Харківський район, Харківська область).

Керівник – Нерез Т. М., вчитель біології.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – річка Мерефа, річка Мжа омиває південну частину міста, своїми притоками сполучає міста Мерефа, Південне, с. Буди, с. Високий.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

На сьогодні склалося так, що річка стала звалищем неочищених стічних вод. Об'єктом забруднення річок також є залізнична магістраль, яка проходить уздовж річки Мжа та колосальне навантаження автотраси «Москва – Сімферополь», яка проходить через центр міста і поблизу річки Мерефа.

Тому ми і вирішили досліджувати екологічну проблему – покращення екологічного стану водного басейну м. Мерефи.

Обстеження стану річок

Для обстеження екологічного стану річкової системи р. Мжа та р. Мерефа було організовано 4 загони «Екологічних патрулів», до складу яких увійшли

Обстеження стану річок

учні 8–11 класів. Працювали екологічні патрулі за програмою, спеціально створеною для них вчителями. В програмі передбачено час як для практичних дій на водоймах, так і для теоретичних занять. Учні знайомилися з Водним кодексом України, вивчали основи функціонування малих річок, їх водну флору і фауну. Учнівська молодь виступає не тільки як помічник дорослих, але й як самостійна сила, спроможна вирішувати певні екологічні проблеми і відстоювати своє право на чисте довкілля.

Загони «Екологічних патрулів» систематично здійснювали контроль за екологічним станом басейну р. Мерефа. Було проведено 23 рейди. Фіксували як позитивні, так і негативні зміни стану річкового басейну. Повідомляли про них у звітах, у тому числі в мерію, описували ситуацію в своїх листівках «Екологічний патруль», районних ЗМІ. Спілкувалися з жителями, знайомили їх з Водним кодексом України. Вели вуличну агітацію, залучали жителів до участі у загальнонаціональних та місцевих природоохоронних акціях. Жителі прибережної зони вже звикли до рейдів екологічних патрулів. Вони зрозуміли, що ганебні дії відносно водойм не є безконтрольними.

Екологічний стан р. Мжа оцінювали за тестами, розробленими Національним екологічним центром України (НЕЦУ). Якщо згідно з цими тестами загальна оцінка для екологічно здорової річки становить максимально 294 бали, то для Мжі отримали тільки 95 балів. Це означає, що екологічний стан річки оцінюється як «незадовільний». Встановлено, що

всі фактори, які призвели до екологічної кризи річкової системи, мають антропогенне походження. Значної шкоди басейну річки завдали самовільні розкопування берегів річки, лук, засмічення стихійними сміттєзвалищами.

2 жовтня 2011 р. відбувся круглий стіл «Шляхи до екологічного відродження міста», в роботі якого взяли участь міський голова, депутати, науковці, представники громадськості, підприємці, учнівська молодь (20 осіб). Обговорювали екологічні проблеми повітряного басейну міста, водного басейну, ґрунтів і шляхи їхнього вирішення. Внесено пропозиції: розвивати партнерські відносини між громадськими організаціями і місцевою владою, залучати суб'єктів підприємницької діяльності, державні організації, жителів прибережної зони до наведення порядку на водоймах, вести пошуки фінансування, організовувати допомогу волонтерам та «Екологічному патрулю» у покращенні екологічного становища річок міста.

Підсумком засідання круглого столу стали рекомендації щодо покращення екологічного становища в нашому місті, створено Громадський комітет захисту річки.

Комітет було створено 9 жовтня 2011 р. з метою сприяння вирішенню екологічних проблем р. Мжа та р. Мерефа. До складу комітету увійшли 10 осіб. Комітет визначив свої перші завдання – ідентифікувати екологічні проблеми водойм, оцінити їх масштабність і визначити найбільш пріоритетні, а також розробити план дій як комплекс маловитратних, конструктивних, високоефективних засобів, спрямованих на поетапне оздоровлення річкової системи.

Екологічний патруль організував роботу учнів і жителів прибережної зони для прибирання берегів річки. Зібране сміття вивезено в той же день відповідними службами міста. Ліквідовано 3 несанкціонованих сміттєзвалища.

Загони «Екологічних патрулів» розпочали акцію з вуличної агітації. Учні роздавали листівки, знайомили жителів з окремими статтями Водного кодексу України, закликали підтримати чистоту рідного міста.

III місце

Назва конкурсної роботи – Операція «Джерело».

Інформація про індивідуального заявника – Колодрібська Олена Іванівна, методист відділу освіти (Немирівський район, Вінницька область).

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Діяльність спрямована на поліпшення стану чисельних об'єктів гідрології району (ставків, річок, джерел та струмків) силами школярів.

В Немирівському районі догляд та підтримування в належному стані джерел та струмків проводиться систематично протягом останніх 10 – ти років. Силами учнів місцевих шкіл щороку розчищаються нові джерела, підтримуються в належному стані вже раніше відомі струмки та кринички. Від сміття очищуються та обсаджуються деревами кілометри берегів річок та ставків. Протягом травня–вересня 2011 року розчищено й впорядковано 70 нових джерел, облаштовано 86 раніше відомих. Очищено від сміття 28 км берегів струмків, джерел та річки Південний Буг, висаджено понад 1800 дерев та кущів. Активно проводиться і краєзнавча робота: діти дізнаються багато цікавого про давно відомі їм джерела та криниці, записують зв'язані з ними легенди та перекази.

Джерела, струмки та кринички стали більш чистими; учнями в окремих випадках досліджено та взято під контроль стан рослинних угруповань навколо джерел та криниць.

До бережного ставлення до джерел привчаються не тільки учні, а й їх батьки й односельці. Під час роботи шкільних літніх таборів у 2010–2011 навчальному році, коли виконувалась основна частина роботи, до операцій по очищенню гідрологічних об'єктів було залучено 946 учнів, а роботу вони виконують разом із вчителями шкіл.

Про свою роботу в операції «Джерело» учасники інформують учнівську громадськість своєї школи на лінійках та в виступах шкільних екологічних бригад, звітують на обласну СЮН та Вінницький Будинок природи.

Щорічно учні нашої школи беруть участь в операції «Джерело», Цього року 2 червня у нашій школі була проведена

операція «Джерело». На території села Вовчок протікає річка Станіславка, ліва притока р. Південний Буг. Люди, потрапивши сюди, милуються мальовничими краєвидами, люблять пити холодну джерельну воду. Учні 1–8 класів провели велику роботу по очищенню джерел від бруду, мулу, заростів, розкопали їх, озеленили. Школярами 5 класу приведено до ладу джерельце «Цілюща водиця», а учні 1–4 класів облаштували джерельце «Вербиченька», що розташоване в басейні р. Станіславка. Учні 7-8 класів займалися облаштуванням джерела «Журавлятко». Школяри 6 класу розчистили та привели до ладу джерельце, що знаходиться в с. Довжок на лівому березі р. Південний Буг, назвавши його «Ромашкою».

Спільна справа дітей та вчителів об'єднує, збагачує духовно, прививає любов до навколишнього світу.

Джерело «Журавлятко»

Учнями Вишковецької ЗОШ I–III ступенів виявлено 3 нових джерела та впорядковано 6 виявлених раніше. Було розчищено 2 км берега річки Шпиківки.

Роботу майже завершено. До ставка весело побіжить струмочок.

Наше мальовниче село розташоване на межі трьох районів: Немирівського, Іллінецького та Липовецького. На околиці нашого села бере свій початок річка Сібок, яка живиться незліченною кількістю джерел, які з часом замулюються.

Учні Воловодівської ЗОШ I–III ступенів вирішили допомогти своїй річці, розчистили кілька джерел. Працювало дві бригади – «Джерельце» та «Вджілки».

Учні Вишковецької ЗОШ І–ІІІ ступенів облаштовують джерело

Результат нашої праці – нова криничка

Робота команди «Джерельце»

Новий вигляд кринички

Робота команди «Бджілки»

Під вербою, з-під землі виступала вода. Вирішили розкопати та облаштувати нове джерельце. Через годину злагодженої роботи дітей та дорослих народилося нове джерело.

Майже годину кипіла робота. А потім ми оздобили джерельце черепицею.

Цієї весни діти Ситковецької ЗОШ І–ІІІ ступенів брали участь в операції «Джерело». Було створено штаб операції, видано маршрутні листи для кожного класу, проведено інструктаж поводження на природі в дану пору року. Усі подивилися екологічне міні-шоу «Доля планети в наших руках» і помандрували в різні куточки нашого селища з думкою: «П'єш воду – пам'ятаємо про джерело».

В операції «Джерело» взяло участь 250 учнів і 23 вчителі нашої Ситковецької середньої школи. Було розчищено 26 криничок і розкопано 19 нових джерел. Молодші класи впорядкували 6 км русел, берегів річок та струмків, висадили до ста дерев і кущів. Зробили добру справу і отримали море задоволення.

Лауреати

Назва конкурсної роботи – До чистих джерел.

Інформація про колективного заявника – Гіль Наталія Віталіївна, учениця 9 класу Майданської ЗОШ I–II ступенів (Рівненська область).

Керівник – Башмат Г. М., вчитель біології.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – річка Замишовка, джерело «Дзюрок».

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс:

– проведено природоохоронну роботу із збереження і очищення річки Замишовки та джерела «Дзюрко»;

– виконано комплексні роботи із оздоровлення, впорядкування прибережних смуг;

– проведено обстеження екологічного стану річки Замишовка;

– зроблено оцінку стану річки за тестами на основі оцінки системи параметрів річки та її заплави.

Швидка течія, а також дощові води підмивають береги річки і спричиняють обвали ґрунту. Для закріплення берегів від руйнування водними потоками учні нашої школи щорічно насаджують дерева, особливо багато садять верб. Навесні прибирають сміття тому, що важливою екологічною проблемою є забруднення річки побутовим сміттям.

Але жителі села на берегах річки викидають сміття, різні речі, які непотрібні в господарстві. Річкова вода використовується для різноманітних потреб. Замишовка використовується як водозбірник осушувальної системи і торфопідприємства. Водою з річки напувають худобу, а у спекотний день жителі села відпочивають на її берегах та купаються.

Основне завдання жителів нашого села – оберігати чисті води річки.

* * *

Назва конкурсної роботи – Екологічний стан водних ресурсів України.

Інформація про колективного заявника – Іллінецький державний аграрний коледж (Вінницька область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – річка Сіб, права притока Південного Бугу. Протікає по території трьох районів Вінницької області: Липовецький, Іллінецький, Гайсинський.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Під час виконання даної роботи студенти досліджували проблеми малих рі-

чок України, проведено ряд заходів щодо екологічних проблем водних ресурсів: презентація «Екологія водних ресурсів»; відкрите заняття «Хімічний склад живих організмів»; науково-пошукова робота «Роль математики у вирішенні проблем екології води»; презентація «Охорона водних ресурсів»; відкрите заняття «Хімія і вода»; науково-пошукова робота «Проблеми та перспективи розвитку електроенергетики України»; відкрите заняття гуртка «Вода чарує, лікує, не жартує».

У майбутньому планується прибирати стихійні сміттєзвалища, насаджувати дерева та кущі, боротися з браконьєрством.

* * *

Назва конкурсної роботи – Наукове обґрунтування проведення робіт з оздоровлення гідроекологічного стану та відтворення природних нерестовищ Самарської затоки.

Інформація про колективного заявника – колектив науковців кафедри іхтіології та гідробіології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану яко-

го спрямована діяльність – Самарська затока.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Під час проведення робіт вивчено сучасний стан промислових популяцій риб, екологічні умови їх відтворення та нагулу, досліджено природну кормову базу водойми; проведено комплексний аналіз гідрохімічних показників водойми; встановлено видовий склад вищої водної рос-

линності; надано практичні рекомендації щодо меліоративних та рибоводних робіт, спрямованих на покращення загального екологічного стану водойми та підвищення його рибопродуктивності.

Прогнозується покращення гідрохімічних показників якості води, зменшення площ заростання водною рослинністю, покращення умов природного відтворен-

ня аборигенної іхтіофауни, що сприятиме збереженню біорізноманіття водної екосистеми та збільшенню показників рибопродуктивності водойми.

Планується установка нерестових гнізд, проведення механізованих робіт по розчищенню прибережних ділянок, викос вищої водної рослинності, щорічне вселення риб-біомеліораторів.

* * *

Назва конкурсної роботи – Та водиця, що з криниці, чистою аж іскриться (проблеми забрудненості питної води нітратами).

Інформація про колективного заявника – Злотник Яна Андріївна, учениця 11 класу Гуцинецької I–III ступенів (Калинівський район, Вінницька область).

Інформація про природний об'єкт, на поліпшення екологічного стану якого спрямована діяльність – вода із двох водогонів (артсвердловин) 29 криниць с. Гуцинці та с. Кам'яногірка.

Інформація про виконану роботу (діяльність), що подається на конкурс.

Дослідницьку роботу за проектом проводилися протягом одного року (з вересня 2010 р. по вересень 2011 р.) на території Гуцинецької територіальної громади із залученням різних установ та організацій.

Вирішувалися екологічні проблеми:

- забрудненість питної води с. Гуцинці і Кам'яногірка (рівень забрудненості і причини);

- обізнаність населення і їх екологічна активність;

- участь органів громадського самоврядування у вирішенні екологічних проблем;

- інформаційно-просвітницька діяльність громадськості.

Перелік робіт, їх характер, обсяг, компетентність виконаних робіт та екологічна значимість:

- виявлено і досліджено громадську думку щодо проблеми питної води в селі Гуцинці, Кам'яногірка, розроблено анкету і опитано 90 осіб різного віку;

- досліджено вміст нітратів у питній воді, встановлено, що із індивідуальних криниць лише з 6 досліджених вміст нітратів відповідає нормі, у 12 криницях вміст нітратів перевищує норму майже у два рази, а у 5 криницях норма перевищує у 2,5 рази;

- водогін № 1 забезпечує жителів практично чистою від нітратів водою;

- водогін № 2 – вміст нітратів що перевищує норму у 2,5 рази;

- розроблено рекомендації щодо вживання води (використання найефективніших фільтрів);

- розроблено правила захисту здоров'я людини від шкідливого впливу нітратів, що містяться у воді, формування культури вживання води у мешканців сіл – членів громади;

- проведено інформаційно-просвітницьку роботу, розроблено пам'ятку по очищенню питної води.

Влітку 2011 року жителями сіл Гуцинці та Кам'яногірка очищено 14 криниць; встановлено 4 індивідуальні очищувальні фільтри на водогінну воду.

**Реєстр робіт
Всеукраїнського конкурсу
«До чистих джерел»
у 2011 році**

Номінація 1. Представник місцевої державної адміністрації, депутат місцевої ради

	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	Впорядкування та догляд за прибережними захисними смугами річок	Болахівська міська рада	м. Болахів, Івано-Франківська область
2	Впорядкування та очистка джерел	Лисянська сільська рада, КП «Благоустрій»	смт Лисянка, Лисянський район, Черкаська область
3	Нестача води – кінець світу	Іванковецька сільська рада	с. Іванківці Лановецький район, Тернопільська область,
4	Реконструкція міських очисних споруд	Краматорська міська рада	м. Краматорськ, Донецька область
5	Шевелівське джерело	Шевелівська сільська рада	с. Шевелівка, Балаклійський район, Харківська область
6	Проведення міжнародного екологічного етнофестивалю «Чисті джерела Бугу»	Закала Іван Ярославович, депутат Золочівської міської державної адміністрації	м. Золочів, Львівська область
7	Комплекс благоустрою джерел	Коваленко Володимир Іванович, голова місцевої державної адміністрації	м. Нова Каховка, Херсонська область

Номінація 4. Колективи земле- і водокористувачів, установ та підприємств

	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	2	3	4
8	Благоустрій витoku р. Західний Буг	Золочівське управління водного господарства	с. Верхобуж, м. Золочів, Львівська область
9	Благоустрій Шевченкового джерела	Дубенське міжрайонне управління водного господарства	с. Підлужжя, м. Дубно, Рівненська область
10	Відновлення та впорядкування джерел Запорізької області	Запорізька гідрогеологомеліоративна експедиція	м. Дніпрорудне-2, Василівський район, Запорізька область
11	Вивчення стану річки Красної та розробка і впровадження плану дій з її оздоровлення	ЗОШ I–III ст. № 8	м. Сватове, Луганська область
12	Відновлення джерела	Маневицьке управління водного господарства	с. Лісово, смт Маневичі, Волинська область
13	Відновлення і впорядкування джерела у прибережній захисній смузі р. Вовк (басейн Південного Бугу)	Хмельницьке міжрайонне управління водного господарства	м. Хмельницький
14	Відновлення пам'ятки природи	Краснокутське міжрайонне управління водного господарства	с. Мурафа, смт Краснокутськ, Харківська область
15	Відновлення та впорядкування «Живоносного джерела»	Державне підприємство «Свердловантрацит»	с. Павлівка, м. Свердловськ, Луганська область

1	2	3	4
16	Джерело урочища «Луг»	Управління водного господарства Ратнівське МУВГ	с. Гута, Ратнівський район, Волинська область
17	До чистих джерел «Синевиру»	Національний природний парк «Синевир»	с. Синевир, Міжгірський район, Закарпатська область
18	Збережемо для нащадків річку Радичівку – річку батьківщини Івана Франка	Дрогобицьке управління водного господарства	м. Дрогобич, Львівська область
19	З джерелець починається річок усіх буття	Ірпінське міжрайонне управління водного господарства	Києво-Святошинський район, Київська область
20	Інформаційно-просвітницька діяльність з питань управління водними ресурсами в басейні річки Сіверський Донець	Сіверсько-Донецьке басейнове управління водних ресурсів	м. Слов'янськ, Донецька область
21	Інформаційно-просвітницькі заходи в басейні річки Дністер	Кам'янець-Подільське міжрайонне управління водного господарства	м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область
22	Наші джерела й річки нам берегти	Кіровоградське міжрайонне управління водного господарства	м. Кіровоград
23	Охорона та оздоровлення водних об'єктів Сарненщини	Сарненське управління водного господарства	м. Сарни, Рівненська область
24	Придорожній фонтан «Чумакари», джерело «Бікель»	Кримське басейнове управління водних ресурсів м. Сімферополь	м. Сімферополь, Автономна Республіка Крим
25	Природоохоронні та енергетичні аспекти утилізації синьозелених водоростей	Регіональний ландшафтний парк «Кременчуцькі плавні»	м. Кременчук, Полтавська область
26	Прищеплення дбайливого ставлення населення Житомирської області до охорони та відтворення водних ресурсів	Житомирське обласне управління водних ресурсів	м. Житомир
27	Проблеми міських рік	Бахчисарайське міжрайонне управління водного господарства	м. Бахчисарай, Автономна Республіка Крим
28	Робота з екологічної освіти та пропаганди бережливого відношення до водних ресурсів, як елемент управління водними ресурсами	Кримське басейнове управління водних ресурсів м. Сімферополь	м. Сімферополь, Автономна Республіка Крим
29	Розроблення проекту «Берегоукріплення берегів водосховища на річках Случ та Ікопоть з розчисткою та поглибленням в межах м. Старокостянтинів»	Виконавчий комітет Старокостянтинівської міської ради	м. Старокостянтинів, Хмельницька область
30	Збережемо велику вись для нащадків	Новомиргородське міжрайонне управління водного господарства у Кіровоградській області	м. Новомиргород, Кіровоградська область
31	Благоустрій витоків р. Західний Буг в с.Верхобуж Золочівського району, Львівської області	Золочівське управління водного господарства	м. Золочів, Львівська область

1	2	3	4
32	Відновлення джерела № 10 Раковоліське в урочищі «Криниця» території Раків-Ліської сільської ради	Камінь-Каширське управління водного господарства	м. Камінь-Каширський, Волинська область
33	Тече вода, тече бистра вода...	Природний заповідник «Горгани»	м. Надвірна, Івано-Франківська область

Номінація 5. Зареєстровані громадські організації

	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
34	Аби душа добром і совістю цвіла, ми до криничного прямуємо джерела	Орган самоорганізації населення, сільський комітет «Надія». Голова – Присяжнюк Тетяна Вікторівна	с. Вишгородок, Лановецький район, Тернопільська область
35	Біологічні проблеми малих річок України на прикладі річки Сошенки	ВДС «Екологічна варта» Ізяславський НВК ЗОШ II–III ст. № 5, гімназія. Керівник – Румянцева Олена В'ячеславівна	м. Ізяслав, Хмельницька область
36	Вознесенське джерело	Громадська організація «Мистецька Бобринеччина». Секретар організації – Светлова Наталія Сергіївна	м. Бобринець, Кіровоградська область
37	Джерело партизанської слави	Дитяча громадська екологічна організація «Біоцит»	м. Красний Луч, Луганська область
38	Джерело Серафима Саровського у вільховій балці в селищі Стара Краснянка	Старокраснянський вуличний комітет	м. Кремінна, Луганська область
39	Дослідження природних вод села Миколаївки	Миколаївська ЗОШ I–III ст.	с. Миколаївка, Бориславський район, Херсонська область
40	Облаштування природного джерела «Княже» в басейні річки Турчанка	Чернігівська обласна організація «Товариства меліораторів і водогосподарників України»	Корюківський район, м. Чернігів
41	Парковому озеру – бути	Комсомольський міський осередок ВДС «Екологічна варта»	м. Комсомольськ, Полтавська область
42	Питне водопостачання: оцінка якості та напрями його поліпшення	Громадська організація «Жінки за довкілля»	м. Одеса
43	Півострів кохання – символ гармонії котелевців з природою	Котелевська районна молодіжна громадська організація «Молодіжний регіон». Голова – Хомяков Роман Володимирович	смт Котельва, Котелевський район, Полтавська область
44	Сприяння екологічній обізнаності населення з метою виховання відповідального ставлення до водних ресурсів як необхідної умови сталого розвитку регіону	Громадська організація «Центр муніципального та регіонального розвитку – ресурсний центр» (ГО «ЦМРР-РЦ»)	м. Івано-Франківськ

Номінація 6. Екологічні товариства і гуртки загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних закладів

	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	2	3	4
45	Акція «До чистих джерел»	Гурток «Туристсько-краєзнавчий», Кам'янська ЗОШ І–ІІІ ст.	с. Кам'янка, Савранський район, Одеська область
46	Акція «Ми за чистоту деснянських берегів»	ЗОШ І–ІІІ ст. № 30. Керівник – Мельниченко О. І.	м. Чернігів
47	Аналіз екологічного стану водойм мікрорайону селища шахти «Лідіївка»	Осередок ВДС «Екологічна варта» ЗОШ № 94	м. Донецьк
48	Бондаревські джерела	Еколого-природничий гурток «Паросток» Кривобалківська ЗОШ І–ІІІ ст. Керівники пошукової групи – Вербицький Олександр Григорович, Вербицька Зоя Володимирівна	с. Крива Балка, Миколаївський район, Миколаївська область
49	Вивчення видового складу водоростей фітопланктону р. Псел в межах м. Суми	Гурток «Любителі домашніх тварин» міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Керівник – Нікуліна Валентина Іванівна	м. Суми
50	Вивчення екологічного стану р. Сапалаївка	Луцька ЗОШ І–ІІІ ст. № 23. Керівник – Грובה Г. І.	м. Луцьк
51	Вивчення питної води міста Северодонецька	Екологічний гурток ЗОШ № 8. Керівник – Журба Тетяна Іванівна	м. Северодонецьк, Луганська область
52	Вивчення та збереження біорізноманіття штучних водойм Сумщини (на прикладі ставка Веретенівського житлового масиву)	гурток «Акваріуміст-початківець», міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Керівник – Вертель Владислав Вікторович	м. Суми
53	Визначення якості води	ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Демчук І. Д.	с. Копилля, Маневийський район, Волинська область
54	Виявлення, вивчення, дослідження та впорядкування джерел с. Князівка Березнівського району	ЗОШ І–ІІІ ст.	с. Князівка, Березнівський район, Рівненська область
55	Вода – найбільше багатство на світі	Гурток «Юний еколог» ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Крупина Юрій Миколайович	с. Краснопілля, Коропський район, Чернігівська область
56	Вода на третій планеті Сонячної системи	Екологічний клуб «КОМЕК», пошуковий загін «Сьорчинг», робоча група "DUM SPIRO, SPERO", ЗОШ І–ІІІ ст. № 2. Керівники – Балабась Інна Віталіївна, Возняк Віталій Євстафійович	м. Комсомольськ, Полтавська область
57	Водограй	Еколого-краєзнавчий гурток, Глобинський районний еколого-натуралістичний центр. Керівник – Заліський Костянтин Вікторович	м. Глобине, Волинська область
58	Водойми чекають на охорону	ЗОШ І–ІІ ст. – дошкільний навчальний заклад. Керівник – Доля С. Д., голова Пушкарівського СО ВЕЛ	с. Пушкарівка, Сумський район, Сумська область

1	2	3	4
59	Гідрологічний заказник міжнародного значення «Озеро Святе»	Волинська обласна МАНУ, наукова робота Котис Дарини, гімназія № 21. Керівник – Музиченко Оксана Семенівна	м. Луцьк, Волинська область
60	Голуба артерія села	Клуб «Юний еколог», ЗНЗ І–ІІІ ст. — дошкільний навчальний заклад. Керівник – Чернишева Вікторія Логвинівна	с. Куйбишеве, Снігурівський район, Миколаївська область
61	Грижинецькі джерела	Екологічний гурток «Екос» ЗОШ І–ІІ ст. Керівник – Могер Юрій Григорович	с. Грижинці, Тиврівський район, Вінницька область
62	Джерело	Екологічний гурток «Зелена планета» Будівська ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Трофимчук Надія Дем'янівна	Рокитнівський район Рівненська область
63	Джерело Гуральня — геологічна пам'ятка природи Ямпільщини	ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Лисак Євгеній Валентинович	с. Дзигівка, Ямпільський район, Вінницька область
64	Джерельна діброва	Екологічний загін «Небайдужі» ЗОШ І–ІІІ ст. №4. Керівник – Білан Тамара Леонтіївна	м. Жмеринка, Вінницька область
65	Дитячі громадські слухання – ефективна форма пропаганди екологічних знань	Пошуковий загін «Краплинка», Комсомольська гімназія ім. В. О. Нижниченка. Керівник – Дроник Зінаїда Яківна	м. Комсомольськ, Полтавська область
66	Дітям про воду	Волонтерський екологічний загін «Екологічне око», СШ І–ІІІ ст. № 3	м. Тернопіль
67	Діяльність Браїлівської ЗОШ І–ІІ ст.	Браїлівська ЗОШ І–ІІ ст.	Жмеринський район, Вінницька область
68	До Миколиного джерела	Гурток «Юні екологи» СШ І–ІІІ ст. Керівник – Кульбачна В. М.	смт Недригайлів, Сумська область
69	До чистих джерел	Гурток «Юний біолог», Михайлівська районна гімназія. Керівник – Сушко Ольга Юріївна	смт Михайлівка, Запорізька область
70	До чистих джерел	Гурток «Юні друзі природи»	смт Покотилівка, Харківський район, Харківська область
71	До чистих джерел	ЦЕНТУМ Керівник – Зайцева Юлія Сергіївна	м. Бахчисарай, Автономна Республіка Крим
72	До чистих джерел	ЦЕНТРУМ «Інтелект» Керівник – Орлова Г. П.	м. Феодосія, Автономна Республіка Крим
73	До чистих джерела	гурток «Туристсько-краєзнавчий», Енергодарський центр туризму, краєзнавства та спорту	м. Енергодар, Запорізька область
74	До чистих джерел	Учні 8 класу ЗОШ І–ІІІ ст. – ліцей. Керівник – Прит Іртина Василівна	смт Томашгород, Рокитнівський район, Рівненська область
75	До чистих джерел	ЗОШ І–ІІІ ст.. Керівники – Мозіль Р. І., Пришлюк Г. М., Онопрійчук І. М.	с. Гузіїв, Івано-Франківська область

1	2	3	4
76	До чистих джерел	Гурток «Юні екологи», ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Меліхова Лариса Іванівна	с. Тридуби, Кривоозерський район, Миколаївська область
77	До чистих джерел – Джерела мого села	Екологічний гурток Варвинського районного будинку школяра Озерянської ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Щербина Валентина Миколаївна	Варвинський район, Чернігівська область
78	До чистих джерел: річка Токмачка	Екогрупа «Едельвейс», Григорівська ЗОШ № 2. Керівник – Матюхіна Тетяна Михайлівна	с. Григорівка, Пологівський район, Запорізька область,
79	Дослідження джерел заплави річки Рось	Гурток «Клуб екологічних знань» ЗОШ І–ІІІ ст. № 2. Керівник – Мамчур Євгенія Іванівна	м. Погребище, Вінницька область
80	Дослідження джерел села Лозуватки	Лозуватська СЗШ № 1 ім. Т. Г. Шевченка Керівник – Юрчак Наталія Василівна	с. Лозуватка, Криворізький район, Дніпропетровська область
81	Дослідження екологічних проблем гідрологічних об'єктів рідного краю	Гурток «Екологічне краєзнавство» ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Аверкієва Галина Ярославівна	с. Суходоли, Володимир-Волинський район, Волинська область
82	Дослідження екологічного стану водойм і прибережних смуг своєї місцевості села Петрівки	Петрівська ЗОШ І–ІІ ст.	с. Шабо, Білгород-Дністровський район, Одеська область
83	Дослідження лісового озера, його біорізноманіття та заходів по їх збереженню	Гурток «Юні друзі природи», Ківерцівський районний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. Керівник – Доридор Михайло Федорович	м. Ківерці, Волинська область
84	Дослідження стану водних джерел Первомайщини	Гурток «Юні екологи», Червонознаменівська ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Бабіна Тетяна Володимирівна	Первомайський район, Харківська область
85	Дослідження урочища «Щирське» в околицях м. Горохів	Гурток «Юні біологи» ЗОШ І–ІІІ ст. – гімназія. Керівник – Зінчук Галина Йосифівна	м. Горохів, Волинська область
86	Дослідження якості води в межах м. Гайсина	ЗОШ І–ІІІ ст. № 4. Керівник – Хворостяна В. В.	м. Гайсин, Вінницька область
87	Дослідження якості води р. Стир в різні пори року	ЗОШ І–ІІІ ст. № 3. Керівник – Пелех Наталія Володимирівна	м. Рожище, Волинська область
88	Доторкнутись до природи можливо лиш серцем	Екологічна комісія СЗШ І–ІІІ ст. № 2	смт Тростянець, Тростянецький район, Вінницька область
89	Екологічна акція школярів «Джерела рідного краю: сьогодні та завтра»	Учнівський екологічний клуб «Зелений гомін». Керівник – Комар Тетяна Іванівна	Березнівський район, Рівненська область
90	Екологічна експедиція по вивченню стану річки Лисогір і очищенню існуючих джерел	Експедиційний загін «Пізнай свій край» ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Фесенко Олена Антонівна	с. Дігтярі, Срібнянський район, Чернігівська область

1	2	3	4
91	Екологічний стан озера Чеха у місті Суми	Секція екології наукового товариства «Паростки надії», спеціалізована школа І–ІІІ ст. № 9. Керівник – Пластюк Алла Іванівна	м. Суми
92	Екологічні проблеми водойм Первомайського району	гурток «Юні екологи», Первомайська станція юних натуралістів, Керівник – Герега Ірина Григорівна	м. Первомайськ, Миколаївська область
93	Животоки рідної землі	Гурток «Зелений патруль», Верхньорогачицька ЗОШ І–ІІІ ст. № 2	стм Верхній Рогачик, Верхньорогачицький район, Херсонська область
94	Заповіднику Асканія-Нова – чисті водойми	ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Кононенко Марія Федорівна	сmt Асканія -Нова, Чаплинський район, Херсонська область
95	Збережемо природу рідного краю	гурток «Квітникарі», Тростянецький Палац дітей та юнацтва. Керівник – Олексюк Лариса Сергіївна	м. Тростянець, Сумська область
96	Збережемо чисте довкілля	Шкільне лісництво «Парасток» та природодослідницька група «Next», Баранівська гімназія. Керівники – Тодоренко Н. П., Чернишова С. В.	м. Баранівка, Житомирська область
97	Збережена краплина – добробут у родину	Екологічний гурток «Джерела», Верхньорогачицька гімназія. Керівник: – Барнаш А. І.	стм Верхній Рогачик, Верхньорогачицький район, Херсонська область
98	Збереження історико-культурної спадщини криниць і джерел	Екологічний гурток «Джерело», Ісківська ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Симоненко Ольга Михайлівна	с. Ісківці, Лубенський район, Полтавська область
99	Збереження природних джерел біля с. Смичин	Екологічний гурток «Смичай», ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Шебета Ірина Василівна	с. Смичин, Городнянський район, Чернігівська область
100	Збережи свою річку	еколого-освітній центр НПП «Подільські Товтри», Староушицька спеціалізована школа І–ІІІ ст. Керівник – Юрченко Марина Василівна	сmt Стара Ушиця, Кам'янець-Подільський район, Хмельницька область
101	Звіт про роботу за програмою «Екологічні проблеми водного світу»	ССЗОШ № 142	м. Дніпропетровськ
102	Із семи криниць водиця	Екологічний гурток «Еколог» ЗОШ І–ІІІ ст.	с. Липці, Харківський район, Харківська область
103	Кодима – ріка дитинства, тебе я бережу, вивчаю й доглядаю. Природні джерела екологічної стежки «Кіндратів яр»	Центр дитячої та юнацької творчості «Юні друзі природи» та «Юний еколог». Керівник – Мочуляк Наталія Олександрівна	стм Любашівка, Одеська область
104	Краю рідного джерела	Гурток «Зелена планета», ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Павленко Любов Володимирівна	с. Обарівка, Рівненський район, Рівненська область
105	Кришталеве джерело	Жизномирська ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Лесів Олександра Іляріївна	с. Жизномирськ Бучацький район, Тернопільська область

1	2	3	4
106	Малим річкам – велику воду	Екологічна група «Веселка», Красненська ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Єщенко Олена Миколаївна	с. Красне, Кегичівський район, Харківська область
107	Малі річки – життя України. Річка Кільчень	ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Панько Маргарита Костянтинівна	с. Радянське, Магдалинівський район, Дніпропетровська область
108	Модель поліпшення екологічного стану малих річок Балаклійського району	Станція юних натуралістів, гурток «Юні друзі природи». Керівник – Пономаренко Любов Василівна. Гурток «Юні любителі домашніх тварин». Керівник – Самойлик Тетяна Михайлівна	м. Балаклія, Балаклійський район, Харківська область
109	Моніторинг прогулянкового каналу	Гурток «Юннати-краєзнавці», ЗОШ № 4. Керівник – Мірошник Лариса Павлівна	м. Енергодар, Запорізька область
110	Моніторинг стану антропогенних ландшафтів Кресівського водосховища	КПНЗ СЮН. Керівник – Осматеско Тетяна В'ячеславівна	м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область
111	Науково-практична конференція «Дослідження річки Удай та водойм рідного краю»	Краєзнавчі гуртки: гімназії № 1, спеціалізованої школи І–ІІІ ст. № 6, клуб «Екос» гімназії № 5, екоclub «Сполох» ЗОШ № 7, гурток «Юний географ» ЗОШ № 12). Керівник – Чернякова Світлана Миколаївна	м. Прилуки, Чернігівська область
112	Наша мрія – зразковий санітарний стан прибережної зони Зеленогайського ставка	Гурток «Еколог», Зеленогайська ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Шемет Тетяна Олександрівна	смт Високий, Харківський район, Харківська область
113	Не даймо зникнути джерелам	Гурток «Географи краєзнавці», ЗОШ І–ІІ ст. Керівник – Ілюшик Наталія Федорівна	с. Личини, Камінь-Каширський район, Волинська область
114	Озеро Ольбле	Екологічний гурток «Юні екологи», ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Турковець Юрій Петрович	с. Грудки, Камінь-Каширський район, Волинська область
115	Ознайомлення з водними артеріями Надвірнянщини	Гурток «Юні друзі природи», Надвірнянський районний еколого-натуралістичний центр для дітей та юнацтва. Керівник – Кравчук Людмила Петрівна	м. Надвірна, Івано-Франківська область
116	Операція «Джерело»	Гурток «Паросток», Гвіванська альтернативна СЗШ І–ІІІ ст. № 1 ім. А. С. Макаренка. Керівник – Кашталян В. М.	м. Гнівань, Тиврівський район, Вінницька область
117	Особливості біорізноманіття органічного світу Паркового озера	Туристсько-краєзнавчий клуб «Меридіан» ЗОШ І–ІІІ ст. № 1. Керівник – Дереча Людмила Миколаївна	м. Комсомольськ, Полтавська область
118	Перлина нашого краю	Екологічна секція МАНУ, ЗОШ І–ІІІ ст. № 1 ім. О. Я. Печерського. Керівник – Торопенко О. М.	стм Білозерка, Херсонська область

1	2	3	4
119	Плакати, газети, малюнки, реферати з теми: «Цариця-водиця»	Загальноосвітня санаторна школа-інтернат I–II ст.	м. Святогірськ, Донецька область
120	Повернемо з минулого	Екологічний гурток «Джерела», Верхньорогачицька гімназія. Керівник – Барнаш А. І.	стм Верхній Рогачик, Верхньорогачицький район, Херсонська область
121	Понад тихоплинним Губочем	Екологічний гурток, ЗОШ I–III ст. Керівник – Левчук Н. Г.	с. Користь, Корецький район, Рівненська область
122	Попова долина	Гурток «Художнє різьблення по дереву», районна станція юних натуралістів. Керівник – Біляченко Ірина Вікторівна	м. Крелевець, Сумська область
123	Практична допомога джерелам Калинівщини	Учасники екологічного об'єднання «Епос», Калинівська ЗОШ I–III ст. № 2 –гімназія. Керівник – Юрчук Т. В.	м. Калинівка Вінницька область
124	Проблеми збереження біогеоценозу озера Татарка у зв'язку з його господарським використанням	Гурток «Краєзнавство», ЗОШ I–III ст. № 15. Керівник – Козова Людмила Миколаївна	м. Луцьк
125	Проблеми малих річок. Річка Сапалаївка – має право на життя	Загін «Блакитний патруль Краб» ЗОШ I–III ст. № 25. Керівник – Лапків Віра Миколаївна	м. Луцьк
126	Проект «Від екології доквілля – до екології душі»	ЗОШ I–III ст. Керівник – Климентьєва Ольга Павлівна	Комінтернівський район, Одеська область
127	Проект «Джерельна вода»	ЗОШ I–II ст. № 80. Координатор осередку – Семенченко Валентина Іванівна; голова Ради організації – Ягущина Наталія	м. Макіївка, Донецька область
128	Проект «Екологічний стан водойм своєї місцевості»	Екологічна секція МАН Будинку школяра при Головненській ЗОШ I–III ст. Керівник – Задерей Валентина Антонівна	Любомльський район, Волинська область
129	Проект з виявлення, дослідження та впорядкування джерел рідного краю «Ріка мого дитинства»	Екологічна група «Еколог» ЗОШ I–III ст., Керівник – Похваленко Поліна Петрівна	с. Первомаївка, Верхньорогачицький район, Херсонська область
130	Проект на тему «Яку воду ми п'ємо»	Екологічний гурток ЗОШ I–III ст. Керівник – Шуть Олена Іванівна	с. Чистопілля, Верхньорогачицький район, Херсонська область
131	Радість всім і похвала, якщо буде чистою вода!	Екологічний гурток «Рідний дивокрай», КУ Сумська ЗОШ I–III ст. № 27. Керівники гуртка – Боровик Н. В., Волощенко О. О.	м. Суми
132	Результати водоохоронної діяльності гуртка «Юний еколог» та загону «Голубий патруль»	Гуртки «Юний еколог» та «Голубий патруль», Розсошенська гімназія. Керівник – Бажан Євгеній Анатолійович	с. Розсошенці, Полтавський район, Полтавська область

1	2	3	4
133	Ріка Молочна та прилеглі ПК	ЦЕНТУМ, гурток «Екскурсоводи-краєзнавці»	м. Мелітополь, Запорізька область
134	Ріки мого дитинства	гурток «Паросток», Леухівська ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Лисак Жанна Федорівна	с. Леухівка, Іллінецький район, Вінницька область
135	Річка нашого дитинства	ДРЕНЦУМ, гурток «Природа нашого краю»	с. Монастир- Лішнянський, Дрогобицький район, Львівська область
136	Річка Суржа	Нагорнянський НВК «ЗОШ І–ІІІ ст. – ДНЗ», (еколого-освітній центр НПП «Подільські Товтри»). Керівник – Вітряний В. Д.	с. Нагоряни, Кам'янець-Подільський район, Хмельницька область
137	Річка Терса: мрії та реальність	Новомиколаївська СЗОШ І–ІІІ ст. № 1. Керівник – Подріз Лілія Михайлівна	м. Новомиколаївка, Запорізька область
138	Розчистка джерелець річки Дракуля	ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Мутовчийська Алла Іванівна	с. Виноградівка, Арцизький район, Одеська область
139	Сучасний стан річки Саксагань в Тернівському районі Кривого Рогу	Гурток «Юні екологи» КЗШ № 27, «Станція юних натуралістів Тернівського району м. Кривого Рогу». Керівник – Пархоменко Наталія Новомирівна	м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область
140	Трудовий десант «Прозора вода»	Копитнівська ЗОШ І–ІІІ ст.	с. Копитів, Корецький район, Рівненська область
141	Участь учнівської молоді в охороні та оздоровленні водних об'єктів	Гурток «Юннат» ЗОШ І–ІІІ ст. Керівник – Мартинюк Ніна Іванівна	с. Юшківці, Оратівський район, Вінницька область
142	Флора та рослинність річки Інгулець та ботанічного заказника місцевого значення «Івано – Кепіно» на її узбережжі	Екологічний гурток «Друзі природи», ЗОШ І–ІІ ст. Керівник – Александрова Ірина Григорівна	с. Василівка, Снігурівський район, Миколаївська область
143	Хай нас об'єднає краса	Шкільна Асоціація природничих наук ЗОШ І–ІІІ ст. № 1. Керівник – Пасілецька Валентина Василівна	м. Ямпіль, Вінницька область
144	«Хочеш напитися цілющої води? Доглядай за джерелами!»	Екологічний гурток «Юні друзі природи» НВК. Керівник – Шеремет Світлана Анатоліївна	с. Перемога, Глухівський район, Сумська область
145	Хто хоче чистої води, нехай іде до джерела	Черевахівська ЗОШ І–ІІ ст. Керівник – Сопронюк Людмила Вікторівна	с. Череваха, Маневицький район, Волинська область
146	Чаша – річка мого дитинства	Пошуковий загін «Краяни», географічно-краєзнавчий гурток СЗОШ І–ІІІ ст. № 2. Керівник – Лебідь Зоя Володимирівна	м. Буринь, Сумська область
147	Чисті водойми рідного краю	Гурток «Юні екологи», центр дитячої та юнацької творчості. Керівник – Новак Олена Вікторівна	м. Хмільник, Вінницька область
148	Чисті джерела – скарби природи	Екологічний гурток «Географічно-краєзнавці» ЗОШ І–ІІ ст. с. Ріпинці. Керівник – Андрушків Дарія Степанівна	с. Ріпинці, Бучанський район, Тернопільська область

1	2	3	4
149	Чисті прибережні смуги – живі водні плеса річки Сліпорід	Екологічний гурток «Еколог» ЗОШ І–ІІІ ст. с. Ісківці. Керівник – Рафальська Ганна Василівна	с. Ісківці, Лубенський район, Полтавська область
150	Чисті хвилі і плеса нащадкам	Еколого-натуралістичний гурток «Бу-меранг» СЗОШ с. Письменне. Керівник – Мудрак Людмила Володи-мирівна	с. Письменне, Васильківський район, Дніпропетровська область
151	Дубовицька криниця	Гурток «Художнє різьблення по дере-ву», районна станція юних натуралістів. Керівник – Біляченко Ірина Вікторівна	м. Кролевець, Сумська область
152	Проект «Перлина Лебедин-ських лісів – Шелехівське озеро»	Гурток «Юні лісівники», районний будинок дитячої та юнацької творчості. Керівник – Гончар Світлана Олексіївна	м. Лебедин, Сумська область
153	Проект «Очищення і впорядкування водних джерельних об'єктів «До чистих джерел»	Гурток «Джерельце» Більковецьків-ської ЗОШ І–ІІІ ст.	с. Більковці, Коростишівський район, Житомирська область
154	Проект «Турбуємось про чисті водойми»	Пошукова група Молодіжненської ЗОШ І–ІІІ ст.	смт Молодіжне, Долинський район, Кіровоградська область
155	Джерело Власівської балки	Екологічний центр «Жайворонок», Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості української молоді. Керівник – Тимченко Наталія Петрівна	смт. Петрове, Петрівський район, Кіровоградська область
156	Екологічний моніторинг річки Жовтої	Екологічний центр «Жайворонок», Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості української молоді керівник – Тимченко Наталія Петрівна	смт. Петрове, Петрівський р-н, Кіровоградська обл.
157	Природоохоронна акція «Білі Береги»	Гурток «Екологи краєзнавці», міська станція юних натуралістів. Керівник – Остапенко Людмила Володи-мирівна	м. Шостка-7, Сумська область
158	Вода	Загін «Юні екологи», Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості української молоді. Керівники – Шутка Н. А., Рубченко Т. І.	с. Зеленівка, Кіровоградська область
159	Світ джерел Глухівщини	Гурток «Юні екологи», будинок творчості школярів. Керівник –Ткачова О. Д.	с. Баничі, Глухівський район, Сумська область
160	Екологічний стан Зеленого та Білого озер в умовах різного антропогенного навантаження	Гурток «Географічне краєзнавство», Охтирський міський центр дитячої та юнацької творчості. Керівник – Хорошун В. В.	м. Охтирка, Охтирський район, Сумська область
161	Водойми Краснодонщини	Краснодонська ЗОШ № 4. Керівник – Багатюк Вікторія Олександ-рівна	м. Краснодон, Луганська область
162	Екологія питної води	Гурток «Юні екологи» Керівник – Бабій Надія Тарасівна	с. Колодіївка, Підволочинський район, Тернопільська область

1	2	3	4
163	Екологічні проблеми ставка «Золотий»	Екологічний загін ЕКО. Керівник – Ситай Світлана Володимирівна	с. Ганнівка, Долинський район, Кіровоградської області
164	Проблеми малих річок	Гурток «Голубий патруль», центр еколога-натуралістичної творчості учнівської молоді. Керівник – Чумак Ірина Миколаївна	м. Шепетівка, Хмельницька область
165	Диво джерельце	Екологічний загін «Джерело», Комунальний заклад Кіровоградський обласний центр еколога-натуралістичної творчості учнівської молоді. Керівник – Алямова Оксана Вікторівна	с. Турія, Новомиргородський район, Кіровоградська область
166	Річка мого дитинства – Сумка	«Зелений ліцей» ЗОШ № 18. Керівник – Булат Тетяна В'ячеславівна	м. Суми
167	Екологічний стан озера Галенківка як рекреаційної зони. Впорядкування прибережної смуги	Гурток «Юні екологи» Шосткинська міська станція юних натуралістів. Керівник – Остапенко Людмила Володимирівна	м. Шостка-7, Сумська область
168	Криниця – джерело	Гурток «Художнє різьблення по дереву». Керівник – Біляченко Ірина Вікторівна	м. Кролевець, Сумська область
169	Джерела моєї Славутчини	Гурток «Юні знавці лікарських рослин». Керівник – Кулачинська Т. В.	м. Славута, Хмельницька область
170	Річки Білопільського району	Гурток «Юні дослідники біології». Керівник – Ключник Ю. І.	м. Білопілья, Сумська область
171	Антропогенний вплив на стан води р. Дніпро в районі с. Дніпровського	Дніпровська загальноосвітня школа І – III ст. Керівник – Кривоносова Н. Ф.	с. Дніпровське, Білозерський район, Херсонська область
172	Бережи воду, козаче, і вона тобі віддячить	Добротівський навчально-виховний комплекс. Керівник – Стефанців Любов Богданівна	с. Добротів, Надвірнянського район, Івано-Франківської області
173	Впорядкування і догляд (очистка, залуження, заліснення) існуючих прибережних захисних смуг річок	Баштанський будинок дитячої та юнацької творчості, гурток «Друзі природи», агіткоманда «Блискавка». Керівники – Чередніченко О. В., Покидько Н. П.	м. Баштанка, Миколаївська область
174	Дослідження залежності рівня води в річці Козириха від сили джерел	Екологічний гурток «Еколог», Кирнасівська ЗШ І-III ст. Керівник – Шпак Ніна Петрівна	смт Кирнасівка, Тулчинський район, Вінницька область
175	Дослідження стану річки Боромля м. Тростянець	Тростянецька спеціалізована школа І-III ст. № 1. Керівник – Москальова Ольга Миколаївна	м. Тростянець, Сумська область
176	Екологічний проект «З земних глибин безцінний дар природи»	Гурток «Юний еколог» Рахнівсько-Лісова СЗШ І-III ст. № 1. Керівник – Лазар Людмила Василівна	с. Рахни-Лісові Шаргородський район, Вінницька область
177	З турботою про рідний край	ЗОШ І-III ст. № 5. Керівник – Антоненко Н.П.	м. Вознесенськ, Миколаївська область
178	Забруднення водних джерел	Гурток «Основи прикладного програмування», СЮТ № 3	м. Харків

1	2	3	4
179	Поверхневі водойми: басейни, озера, каналізаційні стоки	Дніпропетровська обласна громадська організація «За забезпечення громадян України якісною питною водою». Керівник – Жижин Вадим Павлович	м. Дніпропетровськ
180	Цілющою напитися водиці	Екологічний загін «Паростки надії» Ковельський НВК № 13. Керівник – Кравчук О. А.	м. Коваль, Волинська область
181	Паспортизація та упорядкування джерел Кам'янка та Кремно	ЗОШ № 8. Керівник – Васильчук Іван Степанович	м. Коростень, Житомирська область

Номінація 7. Студентські товариства і гуртки

	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
182	Дослідження впливу зовнішніх факторів середовища на якість водних об'єктів Стрийщини	Екологічний гурток «Чисте довкілля», Стрийський коледж Львівського національного аграрного університету Керівник – Дмитришин Василь Федорович	м. Стрий, Львівська область
183	Латаття біле як індикатор якості води у річці Коломак	Студентський екологічний гурток при кафедрі екології та охорони довкілля Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка	м. Полтава
184	Чистим джерелам – нашу турботу	Студентська волонтерська організація при Донецькому державному університеті управління	м. Донецьк
185	Дослідження умов формування гідросистеми в межах яру Самишина балка	Дніпродзержинський державний технічний університет, кафедра екології Керівник – Непошивайленко Наталія Олександрівна, к. т. н., доцент	м. Дніпродзержинськ, Дніпропетровська область

Номінація 8. Автори публікацій (у т.ч. в засобах масової інформації)

1	Назва роботи	Учасник	Поштова адреса
2	3	4	
186	Вода – дар Божий	Центр Капеланського душпастирства єпархії УГКЦ	м. Івано-Франківськ
187	Телефільм «Південному Бугу – чисті береги!»	Черкашина Юлія Вікторівна – журналіст	м. Вінниця
188	Крупномасштабное производство пресной воды путём конденсации атмосферной влаги на побережье Чёрного моря	Чмир Віктор Дем'янович – с. н. с. Інституту біології південних морів НАН України, кандидат біологічних наук	м. Севастополь
189	Монографія «Екологічний аудит водогосподарських систем»	Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України	м. Одеса
190	Публікації в ЗМІ («З чистого джерела», «Дбати, примножувати, зберігати»)	Харківське міжрайонне управління водного господарства	стм Безлюдівка, Харківський район, Харківська область
191	Стан і використання водних ресурсів	Брусняк Валентина Семенівна – начальник відділу водних ресурсів Сарненське управління водного господарства	м. Сарни, Рівненська область

1	2	3	4
192	Телефільм «Чудеса Поділля – Остапківське джерело»	Черкашина Юлія Вікторівна – журналіст	м. Вінниця

Номінація 9. Незареєстровані групи громадян (у т.ч. індивідуальні учасники)

	Назва роботи	Учасник	Область, район, місто, селище
1	2	3	4
193	Виконання заходів по заощадженню води в Івано-Франківській Духовній Семінарії	Івано-Франківська Духовна Семінарія	м. Івано-Франківськ
194	Вода – життєво необхідна речовина	Світлицький Артем Анатолійович	с. Радолівка, Приморський район, Запорізька область
195	Джерела Случа	Туристично-краєзнавчий гурток. Керівник – Самойлик Р. С., вчитель географії	с. Тинне, Сарненський район, Рівненська область
196	До чистих джерел	Корольова Аліна Балабинський НВК «Престиж»	смт Кушугум, Запорізька область
197	До чистих джерел	Учні ЗОШ I–III ст. №3. Керівник – Шафранова С. А.	м. Козятин, Вінницька область
198	До чистих джерел	Гіль Наталія ЗОШ I–III ст. Керівник – Башмат Галина Миколаївна	с. Майдан, Дубенський район, Рівненська область
199	До чистих джерел	Екологічний гурток «Калина» ЗОШ I–II ст.	с. Жаврів, Гошанський район
200	До чистих джерел свідомості	Авілов Іван СЗШ №5, НМЕНЦ «Чібіс» керівник – Берізка Володимир Павлович	м. Нікополь Дніпропетровська область
201	Екологічний стан водних ресурсів України	Іллінецький державний аграрний коледж	м. Іллінци Вінницька область
202	Живіть, джерела	Жмурко Юлія, Вейна Катерина ЗОШ I–III ст. керівник – Вейна Ольга Анатоліївна	с. Старий Чорторийськ, Маневицький район, Волинська область
203	Забруднення важкими металами мулових відкладень малих річок басейну верхів'я Каховського водосховища	Корж Олександр Павлович – к. б. н., доцент кафедри загальної та прикладної екології і зоології ЗНУ	м. Запоріжжя
204	Заходи, направлені на збереження водних ресурсів, в тому числі і підземних, чистого доквілля і біологічного різноманіття ділянки басейну річки Псел в Гадяцькому районі за останні 3 роки	Керівник – Торяник Микола Федорович	м. Гадяч, Полтавська область
205	Кожна краплина має значення	Сиротюк Сергій гурток «Чисті джерела» ЗОШ I–III ст. № 2. Керівник – Борисенко Ніна Сергіївна	с. Велика Білозерка, Великобілозерський район, Запорізька область
206	Малим річкам – чистоту та повноводність	Творче об'єднання «Юний еколог». Керівник – Корнійчук Євгенія Іванівна	м. Острог, Рівненська область

1	2	3	4
207	Наукове обґрунтування проведення робіт з оздоровлення гідроекологічного стану та відтворення природних нерестовищ Самарської затоки	Колектив науковців кафедри іхтіології та гідробіології Дніпропетровський національний університет ім. Олесь Гончара	м. Дніпропетровськ
208	Науково-дослідний проект «Подаруй річці нове життя»	Черешнюк Анна Олександрівна ЗОШ I–III ст. № 15. Керівник – Уманець Ольга Олександрівна	м. Вінниця
209	Ода сивому Дніпру	Коба Поліна Олександрівна Екологічна група «Зернятко». Керівник – Потапенко Анна Іванівна	Кам'янсько-Дніпровський район, Запорізька область
210	Озеро Сиваш	Чеботарева Анастасія Гурток «Юні хіміки» ДРЦЕНТРУМ	м. Джанкой, Автономна Республіка Крим
211	Операція «Джерело»	Колодрібська Олена Іванівна районний методичний кабінет Немирівська районна рада	м. Немирів, Вінницька область
212	Оцінка екологічної якості води у джерелі озера Мойнаки	Кучеренко Валерія ЄУВК «Школа №14-лицей». Керівник – Пирожок Анна Олександрівна	м. Євпаторія, Автономна Республіка Крим
213	Покращення екологічного становища водного басейну м. Мерефи	Учні медичного ліцею виховний центр «Еколог» Харківська районна рада. Керівник – Нерез Тамара Миколаївна	м. Мерефа, Харківська область
214	Природоохоронна акція «До чистих джерел»	Шевчук Мирослава ЗОШ I–III ст.	с. Суховоля, Володимирецький район, Рівненська область
215	Районний конкурс «До чистих джерел»	Дорошенко Олександра ЗОШ I–II ст.	с. Кленівка Сімферопольський район, Автономна Республіка Крим
216	Ріки мого дитинства	Станкевич Анастасія Придибайло Анастасія Міська станція юних натуралістів. Керівник – Оборнева Тетяна Андріївна	м. Джанкой, Автономна Республіка Крим
217	Сучасний екологічний стан р. Південний Буг в межах міста Хмельницького	Конькова Діана Андріївна	м. Старокостянтинів, Хмельницька область
218	Та водиця, що з криниці, чистотою аж іскриться (проблеми забрудненості питної води нітратами) (дослідний проект)	Злотнік Яна Андріївна ЗОШ I–III ст. Керівник – Поліщук Н. М.	с. Гушинці, Калинівський район, Вінницька область
219	Екологічні проблеми басейну річки Інгулець	Макимова Наталія Миколаївна, а Дніпропетровський державний аграрний університет, аспірант кафедри експлуатації гідромеліоративних систем і технології будівництва	м. Дніпропетровськ
220	Екологічний стан ставка біля селища Покотилівка	Федоровський Ігор Олексійович Покотилівський ліцей «Промінь» Харківської районної ради Харківської області	м. Харків

1	2	3	4
221	Методи очищення води	Коробкіна Віталіна Юріївна Харківська ЗОШ I-III ст. № 102	м. Харків
222	Питна вода Котелевщини	Назарко Вікторія Вікторівна Котелевська ЗОШ № 4 I-III ст.	смт Котельва, Полтавська область
223	Проблеми екологічного забруднення Харківської області та шляхи їх вирішення	Єрмаков Валентин Євгенійович Харківська ЗОШ I-III ст. № 41	м. Харків
224	Збережемо майбутнє нашої річки	Ониськів Олеся Павлівна Золотопотіцька ЗОШ I- III ст.	смт Золотий Потік, Бучацький район, Тернопільська область
225	Річка Боромля	Самодай Дар'я Сергіївна СШ № 5. Керівник – Міщенко О. В.	м. Тростянець, Сумська область

Зміст

Загальна інформація про Всеукраїнський конкурс «До чистих джерел»	3
Переможці Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел» у 2011 році	9
Роботи учасників Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел» у 2011 році	15
<i>Номінація 1.</i> «Представник місцевої державної адміністрації, депутат місцевої ради»	16
<i>Номінація 4.</i> «Колективи земле- і водокористувачів, установ та підприємств»	20
<i>Номінація 5.</i> «Зареєстровані громадські організації»	29
<i>Номінація 6.</i> «Екологічні товариства і гуртки загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних закладів»	39
<i>Номінація 7.</i> «Студентські товариства і гуртки»	67
<i>Номінація 8.</i> «Автори публікацій (у т.ч. в засобах масової інформації)»	70
<i>Номінація 9.</i> «Незареєстровані групи громадян (у т.ч. індивідуальні учасники)»	73
Реєстр робіт учасників Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел» у 2011 році	82

«До чистих джерел»

Каталог робіт Всеукраїнського конкурсу 2011 року

Укладачі:	Тимочко Т. В.; Пащенко О. В.; Мезенцева А. В.; Швець О. Р.
Комп'ютерна верстка:	Бойко А. І.
Літературний редактор:	Хурманець Г. Г.
Коректори:	Гринь Н. К.; Дем'яненко Е. М.

Підписано до друку 10.12.2011 р.
Формат 60 x 90 1 / 8. Папір офсетний.
Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 12.2.
Наклад 500 прим. Замовлення № 34

Видавництво ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації»
01033, Україна, м. Київ, вул. Саксаганського, 30-В, оф. 33
Тел./факс: (044) 251 13 32